

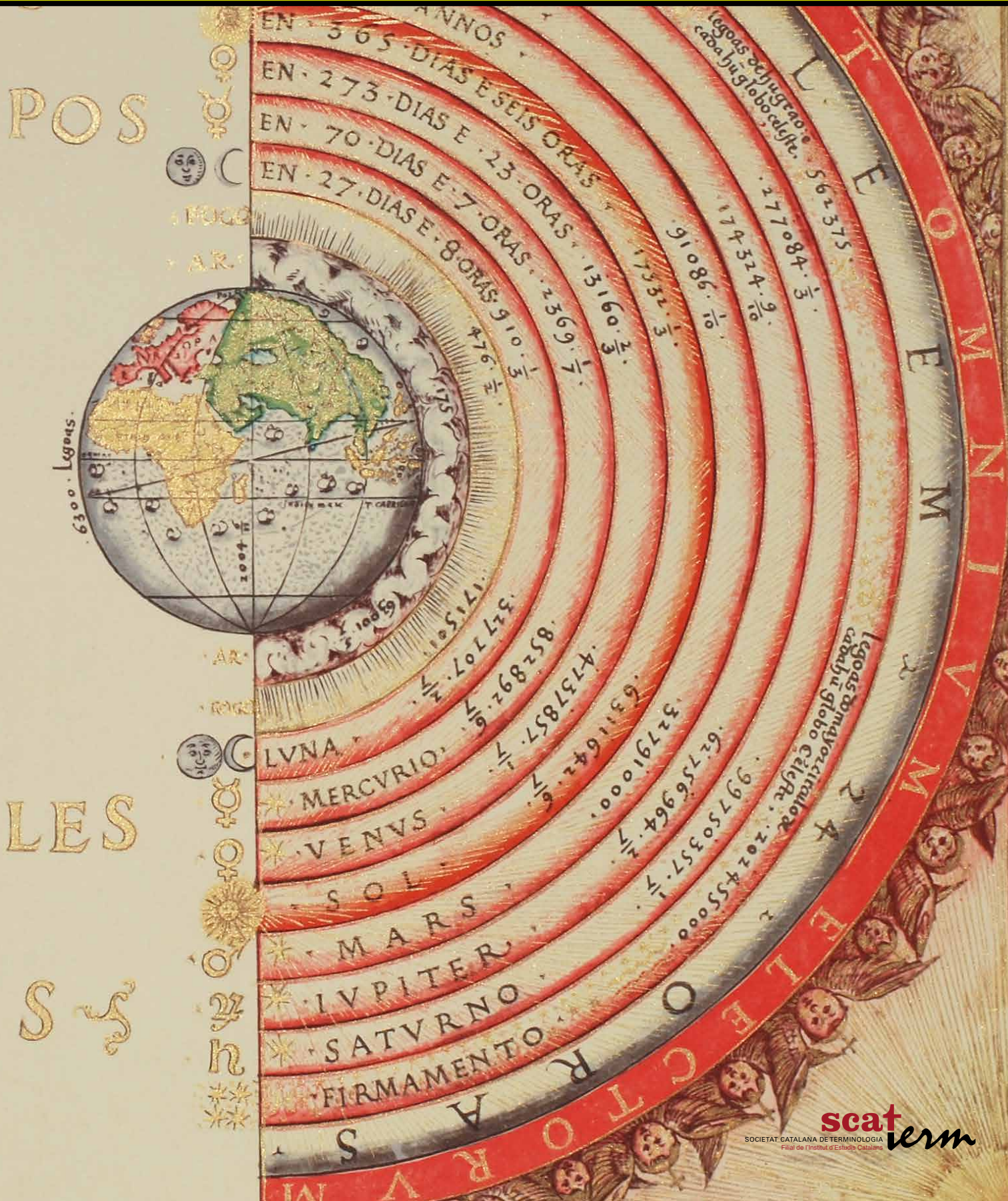
terminàlia

REVISTA SEMESTRAL
 NÚM. 24 · DESEMBRE 2021
 ISSN: 2013-6692 (impresa);
 2013-6706 (electrònica)

f. BOT Gènere de plantes arbòries o arbustives erectes de la família de les combretàcies, de flors petites i en general verdes o blanques, que comprèn unes 225 espècies pròpies de regions tropicals. Se n'utilitza la fusta, i també serveix com a planta ornamental i és font de tanins.

f. pl. MIT Festes en honor del déu de la mitologia clàssica romana Tèrminus, déu protector dels límits dels camps i de les fronteres. Els pagesos les celebraven anualment el 23 de febrer.

f. SCATERM Revista de la Societat Catalana de Terminologia.





La Societat Catalana de Terminologia, punt de trobada de la terminologia catalana

La Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) és hereva de l'Associació Catalana de Terminologia (ACATERM, fundada l'any 2002) i va esdevenir filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) l'any 2008. Com a societat filial de l'IEC, la SCATERM treballa per ser un punt de referència en l'àmbit terminològic i té per finalitat difondre i promoure l'activitat terminològica en català, sobretot en els àmbits científics i tècnics. Així mateix, la SCATERM constitueix un lloc de trobada per a l'intercanvi d'informació i de coneixements entre totes les persones i organitzacions vinculades d'una manera o altra amb la terminologia.

Feu-vos-en socis!

La SCATERM us convida a participar activament en la cooperació i la difusió del treball terminològic. Com a socis, us animem a aportar idees, proposar activitats, presentar ponències en les jornades i seminaris, i col·laborar amb la revista TERMINÀLIA, trametent articles o propostes per a la secció «Espai de trobada».

Els socis de la SCATERM poden gaudir d'aquests avantatges:

- Descompte d'un 50 % en les publicacions de l'IEC.
- Accés a la Biblioteca de Catalunya i a les biblioteques de les universitats de Catalunya.
- Cada soci col·lectiu pot designar quatre representants que gaudiran dels avantatges anteriors, que són aplicables individualment.

Existeixen tres tipus de quotes anuals: per a socis individuals, per a socis col·lectius i per a socis júnior (amb una quota reduïda). Si voleu més informació, visiteu <https://scaterm.iec.cat>, on trobareu les quotes actualitzades i la butlleta d'alta.

SUMARI

EDITORIAL

Aquest número 5

ARTICLES

Aitor Carrera i Baiget
Terminologia botànica popular en occità de la Vall d'Aran. Noves dades i consideracions sobre la complexa qüestió dels noms del pollancre 7

Pedro Javier Bueno Ruiz
La creatividad léxica: tendencias en la formación de ocasionalismos por prefijación 18

Sergio Rodríguez-Tapia i Carmen Oliva Sanz
La enseñanza de la terminología en el Grado de Traducción e Interpretación del sistema universitario español: una panorámica de sus resultados de aprendizaje, bibliografía y contenidos 29

Valentina Ivanovna Georgieva
English military terminology and its knowledge organisation 43

ENTREVISTA

TERMINÀLIA parla amb...
Teresa Cabré, presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans 53

DOSSIER: Teories i models en terminologia

Teresa Cabré Castellví i Mercè Lorente Casafont
Panorama teòric de la terminologia actual 57

Pilar Sánchez-Gijón
Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (2010-2019) 60

ESPAI DE TROBADA

XVII Jornada Científica de la Xarxa Panllatina de Terminologia (REALITER) 75
Manuel Célio Conceição

Els Espais Terminològics analitzen els reptes de la terminologia de la crisi climàtica i la meteorologia

F. Xavier Fargas Valero

76

El sistema arText clar: un auxiliar per a la redacció de textos administratius en llenguatge planer

Iria da Cunha

78

SEMBLANÇA:

Alain Rey (1928-2020)

Alain Rey, un veritable terminologue

Bruno De Bessé

80

Alain Rey, una vida dedicada al lèxic

Albert Morales Moreno

83

TERMINÀLIA
Número 24 (2021)

IMATGE DE PORTADA:

Representació dels cossos celestes, 1568
Il·lustració del sistema geocèntric ptolemaic del cosmògraf i cartògraf portuguès Bartolomeu Velho
Font: Biblioteca Nacional de França

DIRECTORA:

M. Teresa Cabré Castellví (UPF, IEC)

EDITORA EN CAP:

Mercè Lorente Casafont (UPF, IEC)

CONSELL DE REDACCIÓ:

Ester Bonet Solé (SCATERM), Marisa Carrió Pastor (Universitat Politècnica de València), Àngels Egea Puigventós (Universitat de Barcelona), Sabela Fernández-Silva (Pontificia Universidad Católica de Valparaíso, Xile), Glòria Fontova Hugas (TERMCAT), Anna Joan Casademont (Université TÉLUQ, Québec, Canadà), Albert Morales Moreno (Université de Genève, Suïssa), Pilar Sánchez-Gijón (Universitat Autònoma de Barcelona), Laura Santamaria Guinot (Universitat Autònoma de Barcelona), Johannes Schnitzer (Wirtschaftsuniversität Wien, Àustria), Mercedes Suárez de la Torre (Universidad Autónoma de Manizales, Colòmbia)

CONSELL CIENTÍFIC: Gerhard Budin (Univ. de Viena), Mercè Durfort (UB, IEC), Tina Célestin (OQLF), Guiomar Ciapuscio (UBA), Loïc Depecker (Univ. de París I), Pamela Faber (UGR), Joan Martí Castell (URV, IEC)

CORRECCIÓ: Servei Editorial de l'Institut d'Estudis Catalans

CAPÇALERA DE LA REVISTA: Jesús Carrasco

DISSENY I MAQUETACIÓ: Esteva&Estevão

IMPRESSIÓ: La Gran Impressió

EN AQUEST NÚMERO HAN COL·LABORAT:

Mariona Arnau, Pedro Javier Bueno, Teresa Cabré, Aitor Carrera, Manuel Célio Conceição, Iria da Cunha, Bruno De Bessé, F. Xavier Fargas, Valentina Ivanova Georgieva, Anna Joan, Mercè Lorente, Albert Morales, Carmen Oliva, Sergio Rodríguez-Tapia, Pilar Sánchez-Gijón, Víctor Pàmies

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA

<https://scaterm.llocs.iec.cat>

Presidenta: Ester Bonet

Vicepresidenta: Rosa Estopà

Tresorer: Francesc Galera

Secretària: Teresa Tort

Vocals: Joan Puigmalet i Mireia Trias

Delegada de l'IEC: Mercè Lorente

La propietat intel·lectual dels articles és dels respectius autors.

Els autors en el moment de lliurar els articles a *Terminàlia* per a sol·licitar-ne la publicació accepten els termes següents:

— Els autors cedeixen a la SCATERM els drets de reproducció, comunicació pública i distribució dels articles presentats per a ser publicats a *Terminàlia*.

— Els autors responen davant la SCATERM de l'autoria i l'originalitat dels articles presentats.

— És responsabilitat dels autors l'obtenció dels permisos per a la reproducció de tot el material gràfic inclòs en els articles.

— La SCATERM està exempta de tota responsabilitat derivada de l'eventual vulneració de drets de propietat intel·lectual per part dels autors.

— Els continguts publicats a la revista estan subjectes —llevat que s'indiqui el contrari en el text o en el material gràfic— a una llicència Reconeixement - No comercial - Sense obres derivades 3.0 Espanya (by-nc-nd) de Creative Commons, el text complet de la qual es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>. Així doncs, s'autoritza el públic en general a reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada.

— *Terminàlia* no es fa responsable de les idees i opinions exposades pels autors dels articles publicats.



Llicència completa:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

Les revistes de l'IEC allotjades a l'Hemeroteca Científica Catalana utilitzen com a descriptors les quinze propietats recomanades al Dublin Core Metadata Element Set, versió reduïda de la norma ISO 15836 (2009).

PREU D'AQUEST EXEMPLAR: 13 euros

Revista TERMINÀLIA

Societat Catalana de Terminologia
Carrer del Carme, 47 · 08001 Barcelona
Telèfon: 935 529 104 · Fax: 932 701 180
Adreça electrònica: terminalia@iec.cat

ISSN: 2013-6692 (edició impresa);
2013-6706 (edició electrònica)
Dipòsit legal: B-44926-2009
Any d'inici de la revista: 2009

Aquesta revista és accessible en línia des de:
<http://publicacions.iec.cat>,
<http://revistes.iec.cat>, <http://terminalia.iec.cat>,
<https://issuu.com/institut-destudis-catalans>

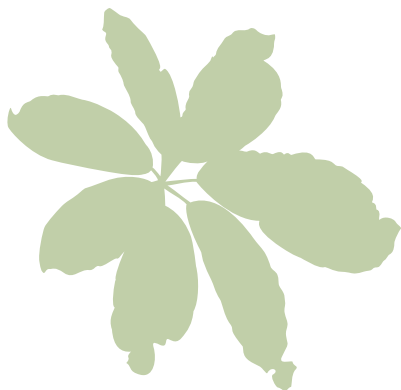
Revista indexada a: CARHUS Plus+, CIRC, CiteFactor, DIALNET, DICE, DOAJ, Dulcinea, EBSCO, ERIH PLUS, Google Acadèmic, Hispana, IEC, ISOC, JournalTOCs, Latindex, MIAR, MLA, RACO, REDIB, RESH, RETI, SHERPA RoMEO, TIB.eu, TRACES, Ulrich's PDDb, WorldCat.

El codi ètic de la revista TERMINÀLIA inclou les recomanacions de la darrera revisió (març de 2011) del Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors del Committee on Publication Ethics (COPE) <https://publicationethics.org> i les impulsades des de l'Institut d'Estudis Catalans, institució editora de la revista.

Amb la col·laboració de:



Aquest número



Tot recuperant espais de trobada presencial, presentem un nou número de TERMINÀLIA, que esperem que us interessi.

A la secció «Articles», de tema lliure, hi trobareu quatre articles esmenats a partir dels suggeriments dels avaluadors externs que n'han fet una revisió cega, i a qui volem agrair públicament la seva dedicació: Aitor Carrera i Baiget, de la Universitat de Lleida, ens ofereix un estudi sobre la terminologia occitana de plantes; Pedro J. Bueno Ruiz, de la Universitat Pompeu Fabra, fa un estudi sobre els neologismes construïts en castellà anomenats «ocasionalismes»; Sergio Rodríguez-Tapia i Carme Oliva Sanz, de la Universidad de Córdoba, presenten els resultats d'una recerca sobre l'ensenyament de la terminologia a Espanya, i Valentina Ivanova Georgieva, del Rakovski National Defence College, de Bulgària, aporta un article, en anglès, sobre la terminologia militar.

Aquest semestre el monogràfic està dedicat a un tema transversal: «Teories de la terminologia i models lingüístics». L'encetem amb la secció «Entrevista», feta a Teresa Cabré, tota una referència mundial en terminologia, ara que acaba d'assumir la Presidència de l'Institut d'Estudis Catalans. El «Dossier» conté un article aclaridor sobre teories i models en terminologia, a càrrec de la mateixa Teresa Cabré i de Mercè Lorente. Complementa el dossier un article de Pilar Sánchez-Gijón referent a les tesis doctorals sobre terminologia defensades en universitats catalanes entre 2010 i 2020, i la llista detallada de les tesis defensades entre 2014 i 2020.

La «Semblança» d'aquest número està dedicada a la figura i l'obra de l'insigne lingüista Alain Rey, que va morir a París l'octubre de 2020. Rey, conegut i reconegut lexicòleg i lexicògraf, vinculat tota la vida als diccionaris Le Robert, és també autor de manuals de terminologia que han estat una referència rellevant. La «Semblança» d'Alain Rey està formada per un record personal de Bruno de Bessé, catedràtic emèrit de la Université de Genève, a Suïssa, i un article biogràfic a càrrec d'Albert Morales.



A l'«Espai de trobada», hi hem inclòs dues cròniques d'esdeveniments i la presentació d'una aplicació. De la XVII Jornada Científica de REALITER, «La terminologia en la dimensió social de la comunicació», celebrada en línia els dies 7 i 8 d'octubre de 2021, ens en parla Manuel Celio Conceiça, de la Universidade do Algarve. El TERMCAT ha recuperat la celebració presencial dels seus Espais Terminològics i la crònica de l'edició d'enguany, «Al cel i a la terra, termes per tot», celebrada el 21 d'octubre de 2021 a l'Institut d'Estudis Catalans, l'ha redactada Xavier Fargas. Per altra banda, Iria da Cunha, de la Universidad Nacional de Educación a Distancia, ens presenta l'aplicació arText claro, un sistema per a la redacció de textos administratius en castellà planer.

Ens dol haver de comunicar-vos el traspàs de Giovanni Adamo, investigador de la Università degli Studi di Roma «La Sapienza», expert reconegut en neologia, que fou president de l'Associazione Italiana per la Terminologia (ASSITERM), i un amic entranyable per a molts de nosaltres. *In memoriam*. L'enyorarem.

Bon traspàs d'any, i que l'any 2022 ens dugui oportunitats, empena i satisfaccions.

EL CONSELL DE REDACCIÓ



TERMINÀLIA és la revista de la Societat Catalana de Terminologia, SCATERM, filial de l'Institut d'Estudis Catalans. Té una periodicitat semestral i es publica en paper i en suport electrònic.

Són ben reconegudes arreu les activitats terminològiques catalanes (en formació, en recerca, en normalització, en producció de recursos). **TERMINÀLIA** és, doncs, una publicació catalana amb una clara voluntat de projecció exterior; per aquest motiu, les llengües de la revista són el català i l'anglès. A la secció «Articles» s'admeten també originals en castellà i en francès. A la resta de seccions, quan hi ha contribucions en llengües diferents de les quatre esmentades, els textos es tradueixen al català per a la versió impresa de la revista i, a la versió electrònica, es publica tant l'article en la llengua original com la traducció al català.

La temàtica de la revista gira entorn de la terminologia, en sentit ampli, i també s'estén a àmbits afins (anàlisi del discurs especialitzat, traducció especialitzada, història del discurs científic, ensenyament de llengües amb propòsits específics, enginyeria lingüística aplicada al treball terminològic, corpus lingüístics de contingut especialitzat, etc.).

El 100 % dels continguts de la revista són contribucions originals. La revista està estructurada en seccions fixes, que pretenen reflectir la situació actual de les diverses activitats terminològiques i d'àmbits afins, i també servir d'òrgan d'intercanvi i d'expressió dels diversos perfils professionals vinculats a la terminologia. És un objectiu principal de la revista publicar articles de qualitat i que hagin superat una doble revisió cega.

Terminologia botànica popular en occità de la Vall d'Aran.

Noves dades i consideracions sobre la complexa qüestió dels noms del pollancre

AITOR CARRERA I BAIGET

Universitat de Lleida

ORCID: 0000-0003-2343-6387

aitor.carrera@udl.cat

Doctor en Filologia Catalana amb

una tesi sobre el gascó de la Vall d'Aran i de l'Alt Comenge —a l'Estat francès— defensada a la Universitat de Lleida (premi extraordinari de doctorat), on és professor de llengua i de lingüística occitanes des de 2001 i on dirigeix la càtedra d'Estudis Occitans d'ençà de 2011. És autor de més d'un centenar de publicacions sobre l'occità que s'interessen per aspectes de dialectologia, gramàtica, toponímia o sociolingüística en forma d'articles en revistes o capítols de llibres i de mitja dotzena de volums, entre els quals es compta la primera gramàtica moderna de l'aranès (*Gramatica aranese*, 2007) o el primer volum en què s'exposen sistemàticament i en paral·lel les formes i estructures de l'occità referencial i les del gascó de la Vall d'Aran (*L'occità. Gramàtica i diccionari bàsics*, 2011), que inclou el primer diccionari català-aranès.



Resum

Aquest treball s'interessa, amb dades obtingudes sobre el terreny, per un aspecte confús de terminologia botànica popular en aranès, amb nombroses llacunes i contradiccions en treballs anteriors: les designacions del pollancre. Establirem el catàleg de formes i en raonarem la distribució i la posició en occità des d'una òptica que, tot i partir d'un enfocament dialectològic i diacrònic, pot ser d'interès per a les aplicacions de la terminologia.

PARAULES CLAU: occità; gascó; aranès; fitonímia; terminologia

Abstract

Popular botanical terminology in Aranese Occitan. New data and considerations on the complex question of the names for the poplar

This paper, which includes field data, deals with a confusing aspect of popular botanical terminology in Aranese Occitan, an aspect marked by numerous contradictions and gaps in previous studies, namely, the terms designating the poplar. We seek to establish the catalog of forms, their geographical distribution, and their place in the context of Occitan from a perspective that, although starting from a dialectological and diachronic approach, may be of interest for terminology applications.

KEYWORDS: Occitan; Gascon; Aranese; phytonymy; terminology

TERMINÀLIA 24 (2021): 7-17 · DOI: 10.2436/20.2503.01.164

Data de recepció: 27/04/2021. Data d'acceptació: 19/07/2021

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Els noms del pollancre en occità. Visió general

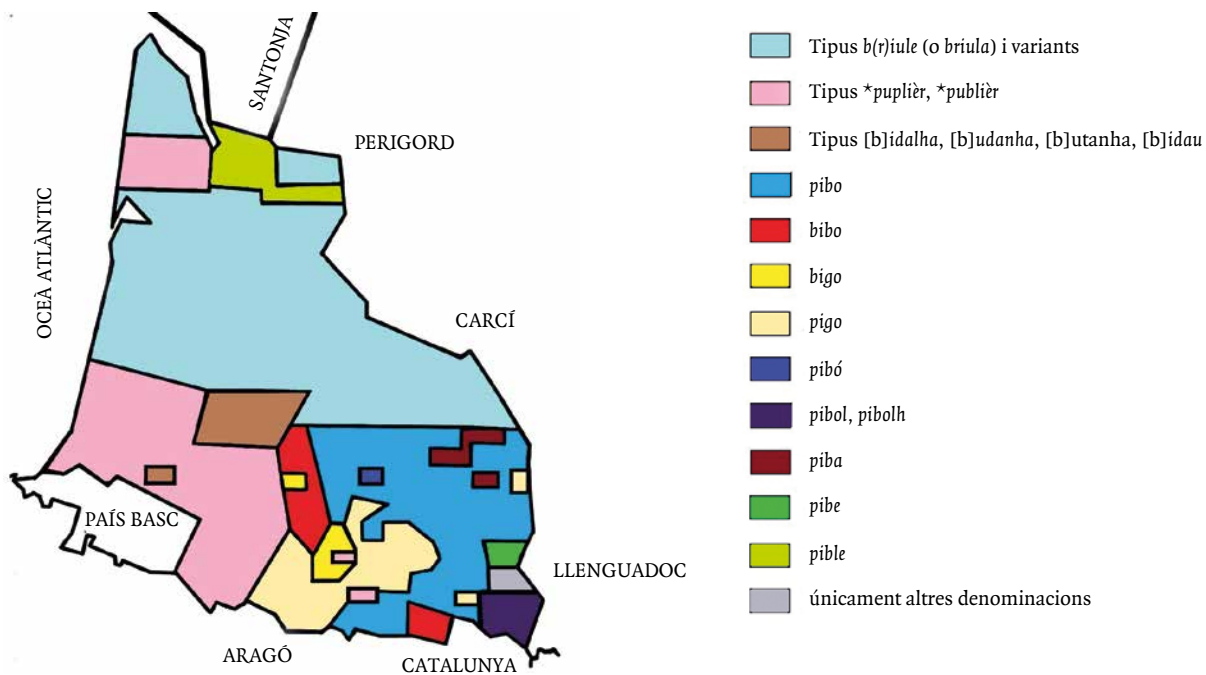
En el diccionari recent de Sauzet (2019, p. 506) hi consten dos mots com a equivalents del francès *peuplier*. D'una banda, sense més precisions, el terme *pibola*. D'altra, com a *peuplier blanc*, la forma seria *albar*. Aquest catàleg reduït contrasta, d'entrada, amb el generós inventari que figura a Guilhèmjoan (2005, vol. 2, p. 213), obra referida específicament al gascó. Deixant de banda el cas de *Populus tremula* (el trèmol, del qual ens haurèrem d'ocupar en una altra ocasió), s'hi recullen fins a nou termes diferents. D'un costat, com a *Populus sp.*, tot i que precisant alhora que és «*plutôt ~ [peuplier] blanc, P. alba*», s'assenyalen *píbol*, *pígol*, *bígol* (sud del Gers, Bigorra, Comenge), *biule* (nord de l'Armanhac, Nerac, Lanes), *briula* (femení; Basàs, Lana Gran) i *b(r)eule* (Medoc). D'un altre costat, s'hi afegeixen *butanha*, *budanha* (sud-est de les Lanes) i *bidau* específicament com a *peuplier noir* o *Populus nigra*.

En aquest segon treball segurament es miren de reproduir les formes més remarcables que apareixen en el mapa 'peuplier' del primer volum de l'*Atlas linguistique et ethnographique de la Gascogne* (ALG, vol. 1, mapa 153), obra magna de la geolingüística occitana. Els fets gascons són certament complexos, però hi ha algunes constants territorials. A la meitat septentrional del domini hi imperen sobretot —amb possibles variants locals— el tipus *biule* o *briule* (o *briula*). El segon se situa sobretot a la part occidental (bona part de la Gironda i sector nord de les Lanes), mentre que el primer apareix a l'oriental (Òlt e Garona, zona superior del Gers, punts del Tarn e Garona i alguna localitat propera de l'Alta Garona). De fet, sembla que el tipus *biule* s'endinsa en territori llenguadocià, on fins i tot arriba a atènyer algun punt de l'Òlt i de la Dordonya segons l'*Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc occidental* (ALLOc, vol. 1, mapa 188). Al bell mig del domini gascó apareix un illot al sud-est de les Lanes que presenta formes del tipus [b]idalha, [b]udanha/[b]utanha, [b]idalha o [b]idanh (probablement amb un error de transcripció en els casos aparents de [u] pretònica, contraris no només al que figura al diccionari ja citat, sinó també a Palay, 1980, p. 172), semblant al [b]idau isolat de Salias de Biarn, una sèrie de termes que el *Französisches etymologisches Wörterbuch* (FEW, vol. 21, p. 67) no sap raonar etimològicament però que tenen una curiosa semblança amb *vidalha*, nom de vinyes salvatges (derivat de *VITIS*, doncs), i amb un mot homònim —si és que no és el mateix— que pot designar precisament fongs que neixen al peu dels pollancre («Pholiotte du peuplier»; Palay, 1980, p. 130, 172). Si anem al sector meridional, la part inferior de les Lanes i tot el departament dels Alts Pirineus (Bearn, Baix Ador) sembla que disposen d'adaptacions del francès *peuplier* (és a dir, **puplièr* o **publièr*), cosa que ja va insinuar Ronjat (1980, vol. 1, p. 147) a partir de dades pouades en l'*Atlas linguistique de France* (ALF): «*Mézos et Sauveterre puplié* sont sus-

pects d'emprunt au français». Per contra, tot el sector sud-oriental —en el qual hem d'incloure la Vall d'Aran— disposa de termes com *pibo*, *pigo*, *bibo* o *bigò*, a més d'algunes variants com un *piba* —femení— en punts isolats de la plana o un *pibolh* a Conhlens o Aulús, per exemple. Val la pena de subratllar que, tan bon punt apareix la vocalització de la lateral final típica del gascó (*pibol* > *pibo(u)*), la forma ja no és oxítone sinó paroxítone, només amb alguna rara excepció local (com a Sent Martin, al Gers, on hi ha efectivament [pi'βu]). Formes d'aquest tipus semblen haver tingut més extensió cap a l'oest si tenim en compte que, arran de l'àrea del més que probable francesisme **puplièr* o **publièr*, s'ha enregistrat *pìpou* (per tant, *pìpo*, amb manteniment de la sorda intervocàlica) a Arrens (Rohlf's 1977, p. 163) o encara que, segons Palay (1980, p. 768), «*pìbou*, *pìgou*, *bìgou*» és un «t. générique» per designar el pollancre (per contra, *bigou* [bigò] és etiquetat de propi de la Bigorra o el Gers, per exemple; Palay, 1980, p. 132).

D'aquelles tres formes, la més difosa és indubtablement *pibo*, que enllaça amb el *pibol* majoritari en el dialecte central de la llengua occitana que atesten tant l'ALLOc (en el mapa que hem citat més amunt) com també l'*Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc oriental* (ALLOr, vol. 1, mapa 252), on femenins del tipus *pibola* o *pibòla* —que no són absents tampoc més a l'oest— emergeixen amb força tant cap al Roergue (cosa que confirmen encara de manera més evident l'ALLOc i sobretot l'*Atlas linguistique du Massif Central* [ALMC] de Nauton; ALMC, vol. 1, mapa 261, 'le peuplier') com cap a la zona oriental més propera al provençal, vers la Losera, punts levantins de l'Erau o el Gard, cosa que ja anuncia l'hegemonia de *pibola* a Provença reflectida per l'*Atlas linguistique de la Provence* de Bouvier i Martel (ALP, vol. 1, mapa 591).

L'origen etimològic de formes com les que hem vist ja va ser objecte d'un treball relativament matiner de Puitspelu (1888), qui va assenyalar que, havent-hi tantes formes occitanes amb [i] en la primera síl·laba, no podien ser simples *exceptions* i que, per tant, calia imaginar una variant **PÍPULU* del llatí *PŌPULUS*: «*Toutes les formes si variées par lesquelles les langues romanes ont exprimé le peuplier peuvent donc s'expliquer facilement, à la seule condition de consentir à une variante *pipulum de *populum*» (Puitspelu, 1888, p. 292). Ronjat, però, contesta aquesta possibilitat: «*Je crois [...] que les types [sic] prov. pible et pibo(l), franco-prov. piblo (variante avec voy. labialisée pùblo) et pivo < -ol sont le produit tout naturel d'une dissimilation vocalique renversée (tonique par posttonique) sous l'influence d'un suffixe reconnu ou, plus généralement, d'une terminaison usuelle de mot*» (Ronjat, 1918-1920, p. 481). En la seua cèlebre *Grammaire istorique*, insistirà en aquest punt i evocarà una altra vegada aquest *renversement*: «*Les types [sic] vpr. piból, *píbol et *pible peuvent s'expliquer par dissimilation vocalique normale pour le premier, renversée pour les deux autres*



MAPA I. Principals denominacions del pollancre en gascò a partir de l'ALG (elaboració pròpia).

No es consignen els francesismes que conviuen amb formes autòctones ni les situacions de polimorfisme en els límits d'àrees

par une finale de mot usuelle» (Ronjat, 1980, vol. 1, p. 147-148), una explicació que convindrem que queda lluny de lluir-se en els detalls.

En algun moment sembla que Ronjat accepti que seria un cas comparable a nivól 'núvol', mot que presenta aparentment la mateixa anomalia en la vocal inicial partint del llatí NUBILU i per al qual es torna a servir del terme «dissimilation vocalique renversée» a l'hora de citar un hipotètic *NĪBULU (Ronjat, 1980, vol. 1, p. 132) que ja figurava en treballs anteriors (com el *Romanisches etymologisches Wörterbuch* [REW 5975]; sobre aquesta forma, remetem a les explicacions de Coromines al *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* [DECat, vol. 5, p. 990], que reporta les explicacions de Meyer-Lübke). Tanmateix, per justificar tant les formes del tipus b(r)iule com bibo/bigó o fins el pigo que apareix en alguns llocs, Ronjat (1980, vol. 2, p. 452) acaba afirmant el següent: «Il semble que pōpulu s'est croisé avec un *bigulu à traitement tantôt pop. (-iu-), tantôt savant (-g), mot d'origine celt.?». Rohlfs (1977, p. 233) va seguir Ronjat en la hipòtesi del creuament, però aquesta vegada pensant en els vímets i els til·lers, VIMEN i TILA, cosa que Coromines (DECat, vol. 6, p. 657) qualificarà posteriorment d'«insostenible i supèrflua [...] explicació per fantàstics encreuaments».

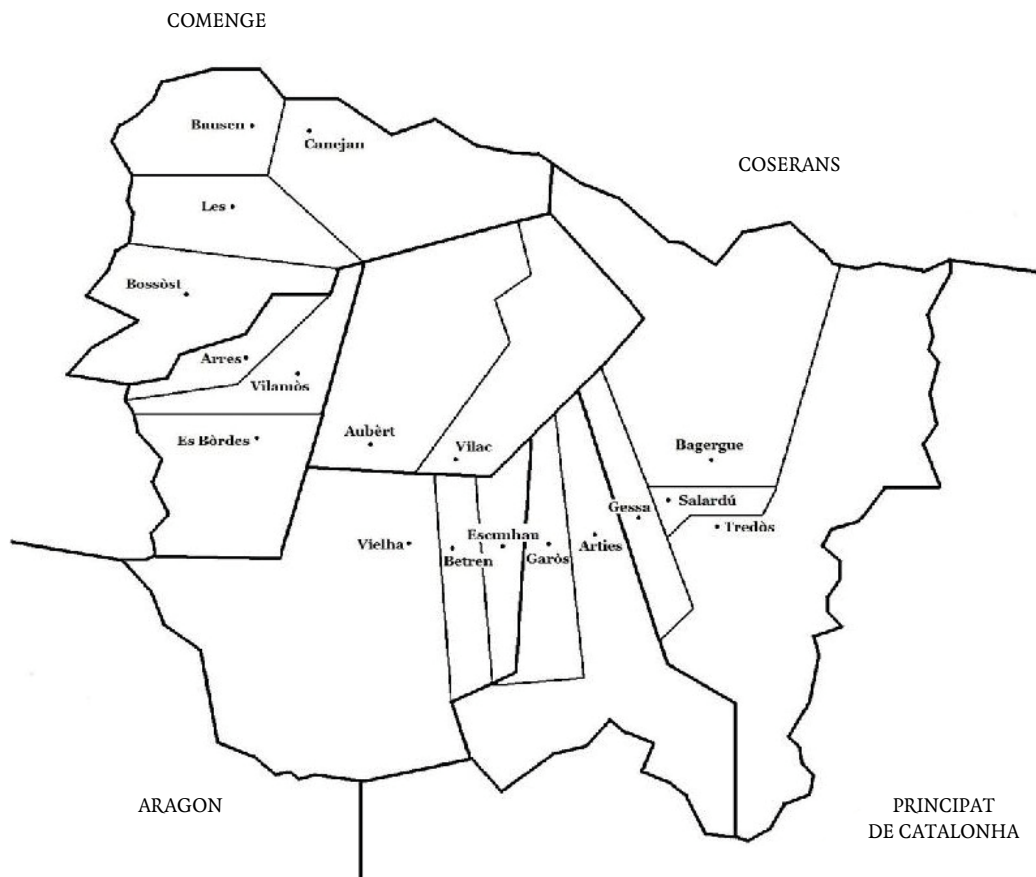
L'FEW de Wartburg, que recull un inventari important de descendents de PŌPULU, ja dubta d'aquella pretesa forma cèltica de Ronjat («Ein solches wort [sic] hat aber im kelt. keine anknüpfung»; FEW, vol. 9, p. 182), tot dient que era gairebé un invent que Rohlfs va prendre «als eine realität [sic]». I això mateix, de fet, seria

també aplicable a Séguy, que torna a veure «PŌPULU plus ou moins [sic] hybridé para [sic] *sbīgulu [...] dans tout le domaine» seguint, un cop més, Ronjat (Séguy, 1953, p. 228).

Tant en la seua tesi (Coromines, 1931, p. 95) com al DECat (vol. 6, p. 656), Coromines atribueix a Ronjat una base *PŪPULU (com havia fet, abans, Krüger, 1995, p. 62) que no sembla que el felibre citi realment, però que, al cap i a la fi, resol el problema: «Ja va indicar Ronjat [...] que aquest tipus oc. obliga a postular una base *PŪPULUS [...] amb dissimilació ü-u > i-u, tal com nivól/núvol, tiure < tüüre, piuze < PŪLICE» (DECat, vol. 6, p. 656). En resum, aquesta variant *PŪPŪLU que apareix explícitament en Coromines sembla que pot explicar les variants en joc. Si bé la forma amb [i] inicial, pibol, apareix documentada en occità des de l'edat mitjana (és atestada per Levy tant al *Provenzalisches Supplement-Wörterbuch* [PSW, vol. 6, p. 307] com al *Petit dictionnaire provençal-français* [PDPF, p. 294] i també per Raynouard, 1838-1843, vol. 4, p. 534), podem imaginar un *púbol anterior amb [y] del qual provaria l'existència precisament un topònim empordanès, Púbol (amb [u] tònic català homòleg de [y] occità), qualificat de «relíquia avançada del tipus *PŪPULU» a l'*Onomasticon Cataloniae* (OnomCat, vol. 6, p. 286) o «avançadeta de l'àrea d'aquesta variant cap al SE» (Coromines, 1990, p. 341). Com ja hem vist que assenyalava Coromines, el pas a píbol (que existeix encara en alguns punts isolats segons els atlas llenguadocians, sobretot cap a l'Òlt o l'Erau) pot explicar-se per una dissimilació de [y] davant d'una vocal velar que no té res d'estrany en occità. Afegim-hi, a

tot plegat, que la presència de *pibol* —amb accentuació a la darrera síl·laba—, forma abassegadorament majoritària en els nostres dies al centre del domini, podria justificar-se perquè el mot s'ha arreglrat amb altres termes en *-ol* (la «terminaison usuelle de mot», que deia Ronjat), amb formes —més nombroses— que presenten la seqüència *-ol-* encara que no sigui final (vegeu els exemples del mateix Ronjat, 1980, vol. 3, p. 358) o fins amb el femení *pibola*, ja que recordem que l'occità general no disposa de formes proparoxítones. Això mateix sembla que s'in-sinuï a l'FEW quan es fa referència no només a les possibles especialitzacions semàntiques entre el masculí i el femení quan conviuen (per tant, la cohabitació podria facilitar la coincidència d'accent en els dos mots), sinó fins i tot en l'al·lusió a un sufix *-ULLA* que apareixeria en altres termes botànics, justament després d'evocar variacions en la posició de l'accent en *pibol* i *píbol*, de les quals —per altra banda— se'n recullen evidències. No deixa de ser simptomàtic —i ve a reforçar el que anem dient— que hi hagi una associació clara entre, d'una banda, l'aparició d'una lateral final i que la forma sigui sobretot oxítona (*píbol*, [pi'βul]) i, d'una altra, que en els llocs on s'ha voca-

litzat la lateral final —i fos amb la velar precedent— la forma sigui sobretot paroxítona (*pibo* [ˈpiβu] i variants), com ja hem remarcat més amunt. Això és visible no només en les formes del gascó sud-oriental (*pibo*, *bibo*, *bigò...*), sinó en els confins orientals del Llenguadoc, on ja es manifesta un altre cop la vocalització i on l'ALLOr torna a recollir casos de *pibo* paroxíton (o fins *pi[v]o*, *pi[v]e...*) a l'Erau i el Gard. A tot això hauríem de sumar-hi que en les formes gascones de tipus septentrional *b(r)iule* resulta innecessari de veure-hi creuaments, perquè s'expliquen simplement com a variants sincopades del mateix *PŪP(U)LU, que d'un *[ˈpywle] pot passar fàcilment a *biule* a través de la dissimilació de la vocal labial (*PULLICELLA > *puucèla > piucèla; vegeu DECat, vol. 6, p. 679), i on l'aparició de la bategant pot ser, ras i curt, un producte de repercussió de líquida. Per reblar el clau, en el cas de les formes gascones *pibo/bibo/bigò*, fins podria ser possible que sortissin d'un precedent *pibó(u) oxíton paral·lel al *píbol* majoritari en el qual s'hagués endarrerit l'accent, ja que recordem que és un fenomen ben conegut en alguns parlars —com l'aranès mateix— en mots bisíl·labs amb un *-[u]* tònic final (vegeu Coromines, 1990, p. 14).



MAPA 2. Punts d'enquesta

2 Els termes concurrents per designar el xop a la Vall d'Aran

2.1 Pibo, bibo, bigo

En el mapa que ja hem citat de l'ALG (vol. 1, mapa 153), el nom de *Populus alba* a Casau és *bibo*, una forma que es repeteix amb aquesta fesomia exacta cap a punts nord-occidentals dels Alts Pirineus (Sent Leser, Aurelhan, Semiac) o en un indret del Gers (Arriscla) com a nom genèric del *peuplier*, per oposició al *pibo* majoritari en tot el sector sud-oriental de Gascunya, que ja envolta la Vall d'Aran (Mèles i Luishon, arran de la frontera; en aquest segon cas al costat de **publièr*). La mateixa informació de Casau ja apareixia a Séguy (1948, p. 94).

Bibo és la forma que el poeta Jusèp Condò va donar a Griera (1918, p. 32) com a nom del pollancre, i igualment la que consta a Equip (1980), «Bibu» (traduït com a «àlbert [sic]», «àlamo»). Per la seua banda, Llena de Gelcén (1953, p. 85-86) va obtenir «Vivo» a Es Bòrdes (*Populus pyramidalis*), al Baish Aran, i també a Arties, al Naut Aran (aquí com a *Alnus glutinosa*, confusió probable amb el nom del vern, que és *vern* en aranès). És igualment *bibo* (tot i que transcrit com si tingués [o] en comptes de [u]) el que consta a Krüger (1995, p. 58) com un dels noms dels «chopos», si bé més endavant ell mateix afegeix una variant en plural *bigos* (un altre cop amb [o]) com a pròpia de Salardú que enllaça no només amb el *pigo* que Rohlfes (1977, p. 163) va trobar a Arrens, Varetja, Cautarés, Argelès i que l'ALG (en el mapa citat) situa des de la Varossa fins al país d'Arribèra (Sent Gaudenç) o localitza igualment a Castilhon de Coserans (Séguy, 1953, p. 114 la va obtenir a Arrenh, ben a prop) i en diversos indrets de la Bigorra o del Lavedà, sinó concretament amb el mateix *bigò* que compareix en algun punt bearnès (L'Enveja) o dels Alts Pirineus (com Bòrda o Gèrda). Aquest mateix *bigò* va ser enregistrat com a *Populus nigra* a Senta Maria de Campan (Séguy, 1953, p. 114) i a Campan mateix (Rohlfes, 1977, p. 163). L'inventari aranès es completaria per ara amb *pibo*, perquè, tot i que a Comission (1984, p. 44) hi consti «Bibo (pollancre)», en aquest mateix treball hi ha «*pibo/bibo* m. pollancre» (Comission, 1984, p. 83). *Pibo* també és la forma que consta per a Canejan a Séguy (1953, p. 114), *Populus nigra*, i la que va trobar Heyns (1938, p. 135) a la població immediata de Mèles com a 'Pappel' (per tant, com l'ALG).

Totes aquestes informacions difícilment ens permeten imaginar la distribució precisa de totes les formes concurrents a la Vall d'Aran més enllà de vincular esporàdicament determinades poblacions concretes (Canejan, Es Bòrdes, Casau, Salardú...) a segons quins termes. A tot estirar, podem extreure provisionalment la conclusió que en aquella comarca gascona s'han atestat les formes *bibo*, *bigò* i *pibo*, però no el *pigo* que apareix en alguns llocs de l'altre costat de la frontera

tampoc gaire allunyats. Alguna altra font indica encara *bíbol* i *píbol* com a nom del *Populus nigra* en aranès (Castroviejo, 1993, p. 473; informació reportada per Vallès [2014, p. 719], tot i que aquí no es digui que són termes aranesos i puguin ser presos per catalans), però sembla més aviat isolada. Seria interessant de resseguir l'origen d'aquesta informació perquè, d'entrada, una lateral final seria del tot irregular segons la fonètica aranesa.

Per establir la distribució de les formes a l'interior de la Vall d'Aran, els treballs que ens poden resultar de més utilitat són els de Bernhard i Coromines. El primer, com a *Populus alba* i també *Populus nigra*, va obtenir *bibo* en sis poblacions (Les, Vilamòs, Arròs, Vielha, Gessa i Bagergue), a més de *bigò* a Garòs i *pibo* a Bausen (Bernhard, 1988, p. 32). Per la seua banda, Coromines (1990, p. 341) qualificava *bibo* de «forma predominant», fins al punt de dir que «comprovo *bíbu* a tots i cada un dels pobles», tot i que alhora admetia que «en unes poques poblacions usen les variants *pibo*, *bigò* o *briule* (*brieule*)». Un cop més, *pibo* seria la forma de Bausen, tot i que assegurava que «s'havia usat en altre temps cap al centre» (cosa més aviat evident tenint en compte que *bibo* no és res més que una deformació de *pibo* per assimilació consonàntica) partint del fet que encara va poder-la sentir a Aubèrt, a la qual cosa afegia, a manera de reforç argumentatiu, que Costa (1877, p. 229) va recollir «*Pivus*» com a nom de *Populus pyramidalis* o «Poll-gabaitx» en aranès. Coromines sosté que hi hauria *bigò* a Gessa o Garòs (a més de Salardú, seguint Krüger), i que *briule* seria una forma pròpia del terçó de Lairissa, recollida a Arres i Vilamòs i atribuïda a aquesta zona a la localitat veïna de Vila, amb la qual cosa un sector de la baixa Vall d'Aran coneixeria formes similars a les que hi ha en la meitat septentrional de Gascunya segons l'ALG, a una distància certament considerable.

Arribats en aquest punt, segons les dades que hem pogut obtenir en el decurs de les nostres enquestes a la Vall d'Aran durant els darrers vint anys en un total de disset poblacions, alguns comentaris o matisacions semblen necessaris per mirar de desfer tantes confusions i fins i tot determinades contradiccions aparents entre les fonts:

a) Tot i que Séguy hi localitzés *pibo*, la forma de Canejan sembla ser *bibo*. De fet, *pibo* —el terme més proper des del punt de vista formal a l'ètim llatí i també a les formes majoritàries en occità— és el mot de Bausen, com correctament van precisar Coromines i Bernhard. Tenint en compte que Séguy va entrevistar l'informador de Canejan quan estava acompanyat d'un informador de Mèles, a la zona fronterera que separa les dues localitats, la confusió entre els termes de les dues localitats sembla fàcil.

b) D'acord amb el fet que tant Coromines com Bernhard recullin sobretot *bibo*, aquesta forma és la que hem obtingut en un bon nombre de localitats araneses. No només a Canejan, per tant, sinó també a

Les, Bossòst, Es Bòrdes (part baixa), Aubèrt, Betren, Escunhau (part central), Gessa, Salardú o Tredòs (part alta).

c) Malgrat el que acabem de dir, almenys en els nostres dies, la variant dissimilada *bigo* no sembla tan poc freqüent com donen a entendre Coromines o Bernhard. *Bigo* fa acte de presència a Vielha, Garòs, Arties, i igualment compareix al costat de *bibo* a Bossòst, Salardú o Bagergue (per tant, sis poblacions en total). Sembla sobretot implantada a la part superior de la comarca i especialment arrelada al voltant del terçó d'Arties e Garòs (amb prolongacions a est i a oest), i això, ben mirat, tampoc no és del tot contradictori amb el fet que fos localitzada a Garòs (Coromines i Bernhard) o a Gessa (Coromines), tot i que en aquesta darrera població ens consti *bibo*. A propòsit d'això, assenyalem encara que podríem posar en relació les formes alt-araneses del tipus *bigo* amb el *pígols* que Krüger va trobar a Alós d'Isil, on és evident —per raons fonètiques— que el terme ha de ser un «préstamo gascón» (Krüger, 1995, p. 62; vegeu també el *Diccionari català-valencià-balear* [DCVB, VIII: 571]). Ara bé: aquesta forma lliga sobretot amb el *pigo* que l'ALG o Séguy trobaven al Coserans, també ben a prop del Pallars.

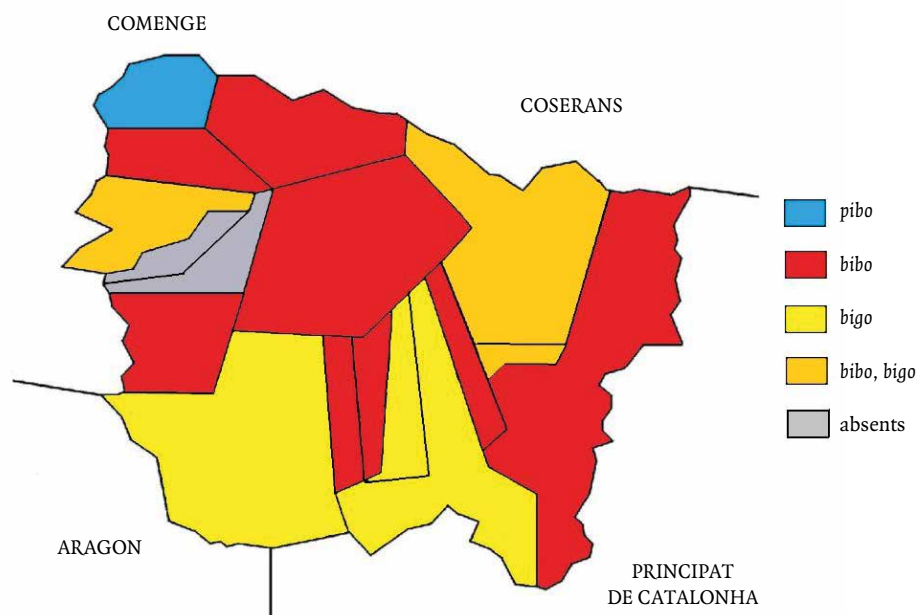
d) Pel que fa a *briule*, si aquesta forma ha existit realment en aranès, avui no sembla quedar-ne cap rastre, ja que no consta en les denominacions obtingudes a Lairissa ni tampoc a Marcatosa (va ser refusada obertament a Vilamòs, Es Bòrdes i Aubèrt). Es tractaria d'un terme paral·lel *síncopat* als que apareixen, segons l'ALG, a la meitat septentrional de Gascunya, cosa que, vista la distància i l'isolament, fa encara més sorprenent l'atribució de Coromines (tot i que no impossible: vegeu a Carrera [2020a] com el nom alt-aranès

del rascle, per exemple, presenta afinitats amb el que reapareix a les Lanes). El cas és que, en les localitats en què el gran savi català ubicava *briule*, avui no hi ha res més que l'iberoromanisme *chòpo*, i que això no deu ser casual tenint en compte que es tracta de poblacions enlairades i allunyades del principal curs d'aigua de la comarca, la Garona. Qui sap si això amagaria la presència anterior d'una forma tan remarcable en aquestes latituds o, ben al contrari, una confusió del gran filòleg català (cosa tampoc inaudita en el cas aranès; vegeu Carrera, 2006, p. 97-98).

e) Per fer més complex tot aquest panorama, no oblidem que, tot i que avui a la Vall d'Aran no en quedi tampoc cap traça, l'ALG (vol. 1, mapa 153) va recollir en diversos punts del departament de l'Arieja termes com *aubar* o *albar* per a diverses menes de pollancre (i no exclusivament per a *Populus alba*; ben al contrari, a Le Pòrt seria *Populus nigra* segons Séguy, 1953, p. 114), un terme que enllaça amb el català *alber* (DECat, vol. 1, p. 144-146) i que continua des de l'Arieja cap a l'Aude (ALLOc, vol. 1, mapa 188; vegeu també Rolland, 1896-1914, vol. 10, p. 207, per exemple) i del qual se'n podrien trobar traces en la toponímia aranesa, com en el nom de lloc *Aubars*, tan conegut a Bossòst (Carrera, 2020b, p. 333-334).

2.2 Clopo, clop, cloc

És una cosa ben coneguda que en part del català nord-occidental pirinenc existeix una denominació *clop* que s'estén pel Pallars, Andorra (Krüger, 1995, p. 62) i zones urgellenques, i que pot arribar, pel sud, fins i tot a la conca de Barberà, com recorda Coromines (DECat, vol. 6, p. 655) i com es pot veure a l'*Atlas lingüístic del domini català* (ALDC, vol. 5, mapa 1200). L'ori-



MAPA 3. Designacions del pollancre derivades de *PŪPULU en aranès

gen d'aquesta forma sembla ser una base *CLÖPPU, que —d'una banda— no pot deslligar-se d'un *CÖPLU amb descendents eminentment ribagorçans (*cob(l)le*, *cop(l)le*), que alhora —d'una altra banda— fa pensar en un ètim *PÖCLU per al cas català «divergent del ll. PÖPÜLUS» (DECat, vol. 6, p. 654) i que —en última instància— tindria parents itàlics com el *chioppo* que apareix en pisà o toscà, l'abruzzès *kyoppə* (REW 6655; DECat, vol. 6, p. 655) o fins un mossàrab *qulūpuš* (vegeu el *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico* de Coromines i Pascual [DECH, vol. 2, p. 391]). Es tracta d'un tipus de designacions que no són estranyes al gascó. Al costat dels termes que hem vist i detallat anteriorment, el mateix ALG recull el terme *cloc* ['kluk] en alguns punts del Coserans no gaire allunyats de la Vall d'Aran. A Castilhon de Coserans mateix, on l'*Atlas linguistique de France* (ALF, mapa 1008, 'peuplier') havia trobat *pibo* i *cloc* com a noms del pollancre, el *cloc* seria, segons l'atles gascó, el pollancre «haut», per oposició al *pigo* o «commun». A Vathmala, per contra, mentre el *pibo* seria «très haut», el *cloc* seria en canvi «moins haut, tronc plus tordu», tot i que Schöntaler (1937, p. 58) el donava simplement com a 'peuplier' i precisava, en tot cas, que «[e]ine besonders knorrige Art wird *kluk turbač* genannt». Rolland (1896-1914, vol. 10, p. 203) ja va recollir la forma *clouk* com a 'peuplier' a la «Vallée du Couserans», arran d'haver llegit el terme en els proverbis de Castet, amb una curiosa rima amb *hoc*, 'foc': «Era legnou dé *clouc* Que déchéc mourir sa mày Al cant détg *houc*» (Rolland, 1896-1914, vol. 10, p. 204; *era lenha de cloc que deishèc morir sa mair ath cant deth hoc*), en referència al fet que es tracta d'un «mauvais bois de chauffage».

Si ens centrem en els fets aranesos, ja hem comentat que l'ALG (vol. 1, mapa 153) recull *bibo* a Casau per a *Populus alba*. Segons aquesta mateixa font, però, hi hauria també *clop*, aquest *cop* com a *Populus nigra*. Això, en última instància, ja constava a Séguy (1948, p. 94), on s'atribuïa a *klup* un origen en el català immediat mentre es reconeixia, tanmateix, que aquesta forma «se retrouve aussi en Couserans sous la forme *kluk*» (Séguy, 1948, p. 97-98). El més curiós de tot plegat és que, pocs anys més tard, res de tot això sembla constar ni per a *Populus alba* ni per a *Populus nigra* a Séguy (1953, p. 114), on aparentment *cloc*, ['kluk], només apareix a Antràs, a l'Arieja, i encara com a *Populus tremula*.

Una forma molt semblant a les que acabem de veure és l'única que figura com a nom del xop en el glossari de la guia de Juli Soler i Santaló (1998, p. 358): «*clopo*, pollancre». Això contrasta de manera molt visible amb el fet que aparentment no hi hagi res d'aquest estil en el treball de Bernhard (1988), però també amb la circumstància que Vergés (2009, p. 56) atribueixi *clopo* (com a sinònim de *bibo* o *pibo*, per tant 'xop, pollancre', 'chopo' o 'peuplier noir') a Coromines, cosa que fa pensar que l'autor no té constància de l'existència d'aquesta denominació en la llengua oral, i que podria veure's com un símptoma del desús del terme. Sigui

com sigui, *clopo* ja figurava a Costa (1877, p. 229), on es precisava que *Populus nigra* era «*Clupus*, en Aran», i on alhora s'assenyalava que també podia referir-se al *Populus pyramidalis*, al qual ja hem fet referència més amunt: «*Clupus y mejor Pivos* en Aran».

Heyns (1938, p. 135) assegura haver obtingut «*klóp*» a Bossòst com a 'Pappel', la qual cosa xoca obertament amb les dades de Coromines (1990, p. 401), que assegura que formes del tipus *clop(o)* o *cloc* compareixerien a tota la Vall d'Aran amb l'única excepció de la part baixa. Segons el gran lingüista català, *clopo* s'usaria a Vila, Vielha, Gausac, Casau i Casarilh, per tant en una bona colla de poblacions del centre de la comarca, amb un manteniment anòmal de l'àtona final com el que sovint es manifesta en nombrosos topònims del país (Coromines, 1990, p. 55). A Arties, ja a la part alta, vacil·larien entre *clopo* i *clop*, i aquesta darrera forma no només s'utilitzaria a Betlan, Mont i Montcorbau, sinó igualment a tot el terç de Pujòl (Gessa, Tredòs, Unha, Salardú, Bagergue i fins Montgarri, localitat avui deshabitada), en «12 p.», amb la precisió que eren «en quatre d'ells alterats en *klúks* en el pl.». Els termes del tipus *clop(o)/cloc* no designarien el mateix que el *bibo/bigo* (Mont, Casau, Gessa, Unha i Tredòs) en la mesura que «és més baix que aquest, creix més pels costats i té la pela tota blanca» (Coromines, 1990, p. 402). Tot plegat no sembla coincidir exactament amb el que ell mateix havia assenyalat en la seua tesi, on *cloc* era la forma de Bagergue i Tredòs, 'álamo negro', i on *clop* no només era el mot de Gessa sinó també d'Escunhau (Coromines, 1931, p. 401). És també a la seua tesi on Coromines —com Séguy anys més tard— suggereix que aquesta mena de formes tenen un origen en el català immediat, cosa que no consta en l'entrada dedicada a aquests termes del seu monogràfic aranès: «probablement es tomado del catalán. Así lo indican el pertenecer sólo a la parte alta del Valle y la imposibilidad de que POPULUS se haya desdoblado en un mismo dominio en dos voces distintas *klúp* y *píbu*» (Coromines, 1931, p. 402).

Passem, doncs, a establir algunes consideracions en funció de les dades obtingudes sobre el terreny, que posen en qüestió o validen —segons el cas— determinades informacions anteriors.

a) Els casos de Vergés o de Bernhard (el primer no deu haver sentit aquest tipus de formes, el segon ni tan sols sembla consignar-les) poden ser indicatius de la decadència dels termes que ens ocupen. Si bé —com hem observat en la secció anterior— el tipus *pibo/bibo/bigo* apareix de manera robusta a tota la Vall d'Aran (l'única excepció són Arres i Vilamòs, dos pobles enlairats de Lairissa on no ens consta res més que l'element interferencial hispànic *chòpo*, inacceptable normativament), no sembla que ara ens trobem en el mateix cas. Coromines dona a entendre que termes com *clop(o)* o *cloc* tenen una presència massiva fora del Baish Aran, però en els nostres dies les coses no semblen tan clares.

b) Malgrat que Heyns localitzi una forma a Bossòst que suposaria *clöp* (a la qual atribueix una vocal [o] impossible en aranès), la presència de termes del tipus *clöp(o)/clöc* que observem actualment s'acosta a l'àrea dibuixada per Coromines, però al mateix temps no hi coincideix. D'entrada, si aquest lingüista trobava aquesta mena de denominacions a les portes del Baish Aran (Vila) i al terçó de Marcatosa, per la nostra banda podem dir que *clöp(o)* i *clöc* eren refusats explícitament —i, per tant, desconeguts— a Aubèrt, en aquell mateix terçó i a poca distància de la capital, punt on sí que vam poder enregistrar *clöpo*. Pot ben bé ser, per tant, que l'àrea d'aquestes designacions hagi reculat Garona amunt en el temps que ens separa del moment en què Coromines va recollir les seues informacions. D'una altra banda, precisem que hi ha elements que permeten pensar que l'extensió de *clöp(o)/clöc* ha ocupat almenys la meitat del territori aranès, però que alhora cal dir que avui la seua àrea deu haver estat erosionada, ja que té una aparença més o menys discontinua en la mesura que aquesta mena de designacions no apareixen de manera sistemàtica en totes les localitats. Ben mirat, això s'avé amb el que comentàvem sobre Vergés o Bernhard pel que fa a la possible decadència d'aquestes formes. En part, la causant en podria ser la irrupció (molt més intensa que al Baish Aran) de l'hispanisme *chòpo*, que podria haver-se beneficiat de la proximitat formal amb els termes en qüestió.

c) *Clöpo* és la forma de la capital, cosa que concorda plenament amb el que va obtenir-hi Coromines. Per contra, a la localitat immediata de Betren ja hi ha *clöp* (que és alhora el que Séguy va trobar a Casau, població també a tocar de Vielha). *Clöp* reapareix a Arties i a Bagergue i, al seu torn, *clöc* sembla la forma de Garòs, cosa que no coincideix exactament amb el que havia observat Coromines. Aquest darrer terme s'ha d'explicar probablement com una conseqüència hiper-correcta de les assimilacions consonàntiques que es produeixen en el contacte de $[-k]$ i $[-p]$ amb el so fricatiu alveolar del morfema de plural, que tenen com a resultat $[-ts]$ (Carrera, 2007, p. 69). *Clöc* també consta al veí Coserans segons diverses recerques anteriors (ALF, ALG, Schöntaler o Rolland).

d) El tipus *clöp(o)/clöc* referit als pollancre, o més aviat a determinades espècies de pollancre, apareix sempre en situació de polimorfisme, al costat de formes del tipus *bibo/bigo*, amb les quals s'estableix una relació més o menys evident de sinonímia o d'especialització semàntica, que no necessàriament ha de coincidir amb l'oposició —observada en alguns punts gascons— entre *Populus nigra* i *Populus alba* (que és el que ja va trobar Séguy a Casau), oposició tanmateix possible. D'aquesta manera, en alguns punts (Betren, Garòs), la diferència semblava vaporosa, si és que realment se'n feia la distinció. A Vielha, en canvi, distingien *clöpo* i *bigo* remarcant que no són el mateix tipus d'arbre i que, mentre *bigo* seria el terme genèric, *clöpo* faria referència a una varietat molt concreta. Tant a

Arties com a Bagergue asseguraven que el *bibo/bigo* es fa més alt que no pas el *clöp*.

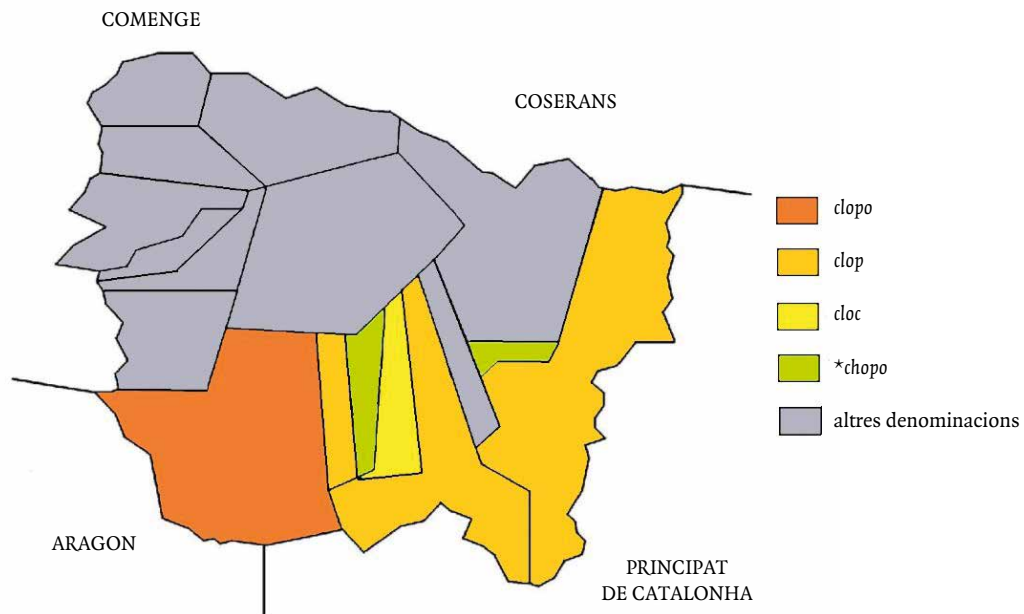
e) El *chòpo* d'Escunhau i de Salardú —localitats on no obtenim *clöp(o)*— potser resulta d'un compromís entre la forma *clöpo* i l'hispanisme *chòpo* (que havíem vist en punts com Vilamòs o Arres, i que a Naut Aran hem obtingut també en punts com Gessa o Tredòs, per als quals s'estableixen més o menys diferències amb el tipus *bibo/bigo*, qui sap si també més o menys improvisades segons el cas) en la mesura que actualment l'aranès tendeix a adaptar el so [o] de procedència ibèrica amb una vocal semioberta. De fet, l'hispanisme *chòpo*, més o menys diferenciat en el referent amb relació a *bibo/bigo*, pot fer acte de presència des d'algun punt baix-aranès com Bossòst fins a Bagergue (on, d'altra banda, el separen no només del *bibo/bigo*, sinó fins i tot del *clöp*). Qui sap, per cert, si en la presència aparentment més sòlida de *chòpo* en punts baix-aranesos veïns (a Vilamòs i Arres de manera exclusiva, a Bossòst al costat de *bibo/bigo*) no s'hi podria veure alguna mena de penetració de l'iberisme des de la veïna vall de Benasc, tot i que això xoqui amb el caràcter eminentment recent que evoca la semioberta o amb el fet que a Es Bòrdes assegurin que *chòpo* és un terme impropri en comptes de *bibo*.

f) És qüestionable el caràcter de catalanisme que Séguy (1948, p. 97) o Coromines (1931, p. 67) atribueixen a *clöp(o)/clöc*. No només cal tenir en compte que el mateix tipus de formes apareixen en el gascó del Coserans (on els catalanismes, tot i que no impossibles, són a priori més difícils de justificar que a la Vall d'Aran), sinó que alguns dels arguments de Coromines (com el desdoblament d'una mateixa base en dues solucions diferents «en un mismo dominio») podrien ser igualment aplicables al català. De fet, no sembla pas inconcebible que $*CLÖPPU$ pugui haver estat una base compartida per zones gascones i catalanes a banda i banda dels Pirineus (no en seria el primer cas), ni tampoc que termes com *pibo/bibo/bigo* hagin rosegat el seu territori, perquè el tipus *clöp(o)/clöc* sembla clarament recessiu. A més a més, un manteniment anòmal de la vocal àtona al centre de la Vall d'Aran no afavoreix precisament la teoria d'un origen català. Normalment, quan hi ha diferències geogràfiques en aquest aspecte, les excepcions a la presència d'una àtona final $[-u]$, es produeixen més aviat en punts baix-aranesos, sigui perquè fan caure la vocal segons allò que seria normal (*har* per *haro*), sigui perquè li prefereixen $[-e]$ (*gimbre* per *gimbri*, *herèishe* per *herèisho*; vegeu Carrera, 2015, p. 72). En aquest cas, però, és precisament la zona més propera al català, on la irregularitat hauria d'estar precisament més arrelada (i on n'hi ha més exemples toponímics), la que no disposa de l'àtona final que sí que es manifesta a Vielha i que Coromines trobava en altres indrets del centre de la comarca. Arribats en aquest punt, fins i tot podríem demanar-nos si la influència catalana no rauria més aviat en la presència de *clöp* (idèntic al mot *pallarès*) en comptes de *clöpo* a la part alta, tot i que això ja no és res més que una simple i potser fantasiosa especulació.

3. Recapitulació

Segons tot el que hem exposat fins ara, si ens fixem en les formes en ús a la Vall d'Aran que tenen el seu origen en *PŪPŪLU, *CLŌPPU i l'iberoromànic *chopo*

(aquestes darreres, òbviament, inacceptables d'un punt de vista normatiu), podem concloure que hi ha (almenys) tretze combinacions possibles entre termes concurrents, que representem en la taula I. ✿



MAPA 4. Designacions derivades de *CLŌPPU i presència de la possible forma híbrida *chopo en aranès

Terçó	Localitat	*PŪPŪLU	*CLŌPPU	iberoromànic <i>chopo</i>
Es Quate Lòcs	Canejan (1)	bibo	-	-
	Bausen (2)	pibo	-	-
	Les (1)	bibo	-	-
	Bossòst (3)	bibo, bigo	-	chòpo
Lairissa	Arres (4)	-	-	chòpo
	Vilamòs (4)	-	-	chòpo
	Es Bòrdes (5)	bibo	-	-
Marcatosa	Aubèrt (5)	bibo	-	-
Castièro	Vielha (6)	bigo	clopo	-
	Betren (7)	bibo	clop	-
	Escunhau (8)	bibo	chopo?	chòpo, chopo
Arties e Garòs	Garòs (9)	bigo	cloc	-
	Arties (10)	bigo	clop	-
Pujòlo	Gessa (11)	bibo	-	chòpo
	Salardú (12)	bibo, bigo	chopo?	chopo
	Tredòs (11)	bibo	-	chòpo
	Bagergue (13)	bibo, bigo	clop	chòpo

TAULA I. Designacions del pollancre en aranès: *PŪPŪLU, *CLŌPPU i iberoromànic *chopo*

4. Bibliografia

- ALDC = VENY, Joan; PONS, Lúdia (2001-2018). *Atles lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 9 v.
- ALF = GILLIÉRON, Jules; EDMONT, Edmont (1902-1910). *Atlas linguistique de la France*. París: Honoré Champion. 9 v.
- ALG = SÉGUY, Jean (dir.) (1954-1973). *Atlas linguistique et ethnographique de la Gascogne*. París: CNRS. 6 v.
- ALLOc = RAVIER, Xavier (dir.) (1978-1993). *Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc occidental*. París: CNRS. 4 v.
- ALLOr = BOISGONTIER, Jacques (dir.) (1981-1986). *Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc oriental*. París: CNRS. 3 v.
- ALMC = NAUTON, Pierre (dir.) (1957-1963). *Atlas linguistique du Massif Central*. París: CNRS. 4 v.
- ALP = BOUVIER, Jean-Claude; MARTEL, Claude (1975-2016). *Atlas linguistique et ethnographique de la Provence*. París: CNRS; Forcauquier: Les Alpes de Lumière. 4 v.
- BERNHARD, Gerhard (1988). *Die volkstümlichen Pflanzennamen im Val d'Aran*. Wilhemsfeld: Gottfried Egert.
- CARRERA, Aitor (2006). «L'aportació de Joan Coromines a l'occità de la Vall d'Aran». A: Badia i Margarit, Antoni M. (ed.). *Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 81-105.
- (2007). *Gramàtica aranesa*. Lleida: Pagès.
- (2015). «L'occità de la Vall d'Aran davant dels parlars gascons veïns. Implicacions lingüístiques de la separació política». A: D. A. *La reintegració de la Vall d'Aran a Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, p. 63-96.
- (2020a). «À propos des noms du râteau et de la herse en occitan aranais. Étude de microdialectologie gasconne». *Dialectologia: Revista electrònica*, 25, p. 87-113.
- (2020b). «Notes de toponymie gasconne. À propos de quelques noms de lieux de Bossòst (Val d'Aran)». A: Tamine, Michel (ed.). *Circulations linguistiques dans les noms propres: Onomastique occitane – Onomastica occitana*. París: L'Harmattan, p. 311-344.
- CASTROVIEJO, Santiago (ed.) (1993). *Flora ibérica: Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Vol. 3. Madrid: Real Jardín Botánico.
- Comission de Mèstres (1984). *Libre de lectura*. Lleida: Generalitat de Catalunya.
- COROMINAS, Juan [COROMINES, Joan] (1931). *Vocabulario aranés*. Barcelona: Imprenta de la Casa de Caridad.
- COROMINES, Joan (1990). *El parlar de la Vall d'Aran: Gramàtica, diccionari i estudis lexicals sobre el gascó*. Barcelona: Curial.
- COSTA, Antonio Cipriano [Costa, Antoni Cebrià] (1877 [1864]). *Introducción a la flora de Cataluña y catálogo razonado de las plantas observadas en esta región*. Barcelona: Imprenta Barcelonesa.
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1985 [1930-1962]). *Diccionari català-valencià-balear*. Ciutat de Mallorca: Moll. 10 v.
- DECat = COROMINES, Joan (1980-2001). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial: La Caixa. 10 v.
- DECH = COROMINAS, Joan [COROMINES, Joan]; PASCUAL, José Antonio (1980-1991). *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos. 6 v.
- Equip de redacció [sic] (1980). «Bet [sic] shinhau de vocabulari». *Terra Aranesa*, 10, p. 13.
- FEW = WARTBURG, Walther von (1922-2002). *Französisches etymologisches Wörterbuch. Eine Darstellung des galloromanischen Sprachschatzes*. Leipzig: Klopp; Bonn: Teubner; Basilea: Zbinden. 25 v.
- GRIERA, Antoni (1918). «La frontera del català occidental». *Butlletí de Dialectologia Catalana*, 6, p. 17-37.
- GUILHÈMJOAN, Patric (dir.) (2005). *Dictionnaire français-occitan (gascon)*. Ortès: Per Noste. 2 v.
- HEYNS, Karl (1938). *Wohnkultur, Alp- und Forstwirtschaft im Hochtal der Garonne*. Hamburg: Seminar für romanische Sprachen und Kultur.
- KRÜGER, Fritz (1995 [1936]). *Los Altos Pirineos*. Vol. 1: *Comarcas, casa y hacienda (primera parte)*. Tremp: Garsineu; Osca: Diputación de Huesca; Saragossa: Diputación General de Aragón. [Traducció de l'original alemany de 1936]
- LLENSA DE GELCÉN, Santiago (1953). «Hallazgos botánicos e impresiones forestales correspondientes a nuestras excursiones por el Pirineo leridano (años 1951 y 1952)». *Anales de la Escuela de Peritos Agrícolas y de Especialidades Agropecuarias y de los Servicios Técnicos de Agricultura*, vol. XII, p. 71-104.
- OnomCat = COROMINES, Joan (1989-1997). *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial: La Caixa. 8 v.
- PALAY, Simin (1980 [1932-1934]). *Dictionnaire du béarnais et du gascon modernes*. París: CNRS.
- PDPF = LEVY (1991 [1909]). *Petit dictionnaire provençal-français*. Rafèla: Marcel Petit.
- PSW = LEVY, Emil (1894-1924). *Provenzalisches Supplement-Wörterbuch*. Leipzig: Reisland. 8 v.

- PUITSPELU [sic] (1888). «Le peuplier dans les langues romanes». *Revue des Langues Romanes*, xxxii, p. 289-292.
- RAYNOUARD, François-Just-Marie (1838-1843). *Lexique roman, ou Dictionnaire de la langue des troubadours*. Paris: Silvestre. 5 v.
- REW = MEYER-LÜBKE, Wilhelm (1911-1920). *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter.
- ROHLES, Gerhard (1977 [1935]). *Le Gascon: Études de philologie pyrénéenne*. Tübingen: Max Niemeyer; Pau: Mairimpouey Jeune.
- ROLLAND, Eugène (1896-1914). *Flore populaire de la France, ou Histoire naturelle des plantes dans leurs rapports avec la linguistique et le folklore*. Paris: Librairie Rolland. 11 v.
- RONJAT, Jules (1918-1920). «Gauchat, Louis; Jeanjaquet, Jules: Bibliographie linguistique de la Suisse romande, tome second». *Revue des Langues Romanes*, LX, p. 479-481.
- (1980 [1930-1941]). *Grammaire istorique [sic] des parlers provençaux modernes*. Ginebra: Slatkine; Marsella: Laffitte. 4 v.
- SAUZET, Patric (2019). *Diccionari de botgeta occitan / francés e francés / occitan*. Fouenant: Yoran Embanner.
- SCHÖNTALER, Willy (1937). *Die Mundart des Bethmale-Tales (Ariège)*. Tübingen: Eugen Göbel.
- SÉGUY, Jean (1948). «Noms populaires de plantes au Val d'Aran». A: D. A.: *Mélanges offerts à H. Gavel*. Tolosa: Privat, p. 91-98.
- (1953). *Les Noms populaires de plantes dans les Pyrénées centrales*. Barcelona: CSIC.
- SOLER I SANTALÓ, Juli (1998 [1906]). *La Vall d'Aran (1906)*. Tremp: Garsineu.
- VALLÈS, Joan (dir.) (2014). *Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura: TERMCAT.
- VERGÈS, Frederic (2009 [1991]). *Petit diccionari castelhan – aranés (occitan) – catalan – francés aranés (occitan) – castelhan – catalan – francés*. Vielha: Conselh Generau d'Aran.

La creatividad léxica: tendencias en la formación de ocasionalismos por prefijación

PEDRO JAVIER BUENO RUIZ

Universitat Pompeu Fabra

ORCID: 0000-0001-8057-0924

pedrojavier.bueno@upf.edu

Pedro Javier Bueno Ruiz és graduat

en Traducció i Interpretació per la Universidad de Málaga (2017) i màster en Lingüística Teòrica i Aplicada per la Universitat Pompeu Fabra (2018). Ara està fent el doctorat en el marc del programa de Traducció i Ciències del Llenguatge de la Universitat Pompeu Fabra, dins del grup de recerca IULATERM, concretament a l'Observatori de Neologia, de l'Institut de Lingüística Aplicada (IULA). En recerques prèvies ha tractat de descriure la terminologia i la neologia del col·lectiu LGTB+ i, actualment, la seva tesi està enfocada cap a la delimitació del concepte de neologisme mitjançant l'estudi dels ocasionalismes. Treballa com a investigador predoctoral en projectes de recerca, com Neómetro o Lexical, i col·labora amb la Xarxa de Neologia de l'Espanyol Peninsular (NEOROC) i amb les Antenas Neològiques, la xarxa d'observatoris de neologia de l'espanyol d'Espanya i Amèrica Llatina.



Resum

La creativitat lèxica: tendències en la formació d'ocasionalismes per prefijació

En aquest article es presenten, a través de l'estudi dels ocasionalismes formats per prefijació i de la seva delimitació teòrica, algunes tendències en la formació d'aquestes unitats que estan estretament relacionades amb la creativitat lèxica del parlant. Com a resultat de la investigació es mostra la classificació resultant de la constitució del corpus i les tendències en la productivitat dels prefixos en relació amb els ocasionalismes.

PARAULES CLAU: ocasionalisme; neologia; prefijació; creativitat lèxica

Resumen

En el siguiente artículo se presentan, a través del estudio de los ocasionalismos formados por prefijación y su delimitación teórica, algunas tendencias en la formación de estas unidades que están estrechamente relacionadas con la creatividad léxica del hablante. Como resultado de la investigación se muestra la clasificación resultante de la constitución del corpus y las tendencias en la productividad de los prefijos en relación con los ocasionalismos.

PALABRAS CLAVE: ocasionalismo; neología; prefijación; creatividad léxica

Abstract

Lexical creativity: Trends in the formation of nonce words by prefixing

Through the study of nonce words formed by prefixing and of their theoretical delimitation, this paper discusses some trends in the formation of these units which are closely related to the speaker's lexical creativity. We conclude by presenting, on the basis of our research, the classification resulting from the establishment of the corpus, and the trends in the productivity of prefixes in relation to nonce words.

KEYWORDS: nonce word; occasionalism; neology; prefixing; lexical creativity

TERMINÀLIA 24 (2021): 18-28 · DOI: 10.2436/20.2503.01.165

Data de recepció: 29/03/2021. Data d'acceptació: 01/07/2021

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Introducción

La palabra *asardinar* no aparece en ningún diccionario del español y, sin embargo, cualquier hablante entenderá que significa algo como ‘volverse sardina’, al reconocer la regla de parasíntesis verbal con la que se ha formado a partir de la base nominal *sardina*. Pero al tratarse de una unidad existente en el uso solamente como forma ocasional, el hablante no podrá interpretar la extensión semántica de este verbo si no se le ofrece un contexto de uso como podría ser «Interrumpir el horario laboral de mi hermano (en Sitges) para que me acercara como mínimo a la estación de Renfe de Sitges, para llegar allí y *asardinarme* en una lata de cercanías, no sin antes (por supuesto) pagar el billete sencillo Sitges-Segur». ¹ Para la correcta interpretación de *asardinar*, además del conocimiento lingüístico, el hablante ha tenido que recurrir a su conocimiento extralingüístico en general y del pésimo funcionamiento del servicio de Cercanías de Renfe, en particular. Llamamos *dependencia contextual* al fenómeno por el que algunas unidades presentan una necesidad de contexto superior a la habitual para ser correctamente descodificadas, como sucede con los ocasionalismos por ser unidades donde la creatividad léxica se expresa de manera muy llamativa.

Para analizar esta y otras características de los ocasionalismos, en este trabajo hemos creado un corpus de unidades ocasionales formadas por prefijación tomadas de la base de datos BOBNEO, que está alojada en el Observatori de Neologia del IULA (Universitat Pompeu Fabra). En primer lugar, ofreceremos una definición para la noción de *ocasionalismo* haciendo un repaso de los autores que han liderado su estudio y trataremos de mostrar la relación que mantienen los ocasionalismos con las *nonce-words*, los *hápax legomena* y los neologismos efímeros. Dedicaremos el cuerpo del artículo a la clasificación y análisis de los ocasionalismos prefijados, tratando de mostrar cómo la creatividad léxica de los hablantes empuja las reglas de formación de palabras.

2 Estado de la cuestión

Las unidades neológicas que pretendemos estudiar, los *ocasionalismos*, no reciben un nombre concreto en la bibliografía hispanohablante. Algunos autores han hecho referencia a unidades léxicas ocasionales en relación con la productividad léxica de un autor concreto (Prieto, 2009) o a unidades neológicas efímeras (Cabré, 1989) pero el estudio del fenómeno de los ocasionalismos no ha sido abordado explícitamente.

Una de las líneas de investigación sobre este ámbito fue inaugurada por Bauer (1983), quien hablaba de la primera aparición de una palabra como *nonce-word*, ² «new complex words created by a speaker/writer on the spur of the moment to cover some immediate

need» (Bauer, 1983, p. 45). Sobre esta definición se han realizado numerosas investigaciones que estudian el fenómeno de las *nonce-word* y la visión evolutiva de la neología (Hohenhaus, 2006, 2007; Fischer, 2014) como ya presentamos en Bueno (2020). Por otro lado, en la bibliografía francófona podemos encontrar una traducción directa de este término como *occasionalisme* en la que se añaden a esta definición matices con los que se elimina la visión evolutiva y con los que se entiende que la vida del ocasionalismo acaba en el momento en el que comienza:

Sans qu'il n'y ait projet de leur part d'imposer cette création à quelque communauté linguistique que ce soit : sont, à ce stade, d'ores et déjà exclues les innovations lexicales destinées à satisfaire un besoin dénommatif dans tel ou tel domaine de connaissance, en ceci qu'elles ne sont pas spontanées, et que leur auteur cherche au contraire généralement à en imposer l'usage. (Dal y Namer, 2016, p. 2)

De acuerdo con estas autoras, con *ocasionalismo* nos referimos a las unidades que surgen como respuesta a una necesidad lingüística momentánea del interlocutor motivada por la falta de una palabra que la satisfaga o por una voluntad estilística del interlocutor. Esta creación será una *nonce-word* que no avanzará en el camino de su establecimiento porque la vida de un ocasionalismo es momentánea: la unidad léxica nace y muere en el momento de la enunciación.

Es importante subrayar que la formación de los ocasionalismos puede ser intencionada o no, es decir, en unos casos el hablante pretenderá a través de la unidad léxica llamar la atención del interlocutor mediante recursos expresivos y estilísticos de la lengua para responder a una necesidad *expresiva* y, en otros casos, esta necesidad viene dada por la ausencia de una unidad léxica concreta. Son elementos dependientes del contexto ya que el proceso de formación es individual y el ocasionalismo debe ser transmisible bien por la transparencia semántica o bien por la información contextual (Sablayrolles, 2015; Dal y Namer, 2018a). Normalmente, la transgresión de algunas unidades altamente expresivas (con finalidad irónica o lúdica) hace que no puedan ser estudiadas fuera del contexto en el que se han planteado (Bueno, 2020).

Lo cierto es que existe una falta de consenso denominativo en el estudio de los ocasionalismos. Hay una serie de conceptos próximos que deben ser aislados para poder situar el ocasionalismo. Por un lado, la *nonce-word* que, como ya hemos mencionado, hace referencia a la primera aparición de una palabra. En la bibliografía a veces la *nonce-word* se presenta como sinónimo de *hápax legomenon*, aunque este segundo, siguiendo la definición de Hohenhaus (2007), se refiere a la única aparición de una palabra en un corpus, que podría ser una palabra lexicalizada e institucionalizada y, por tanto, ambos conceptos son distintos entre sí y también son distintos del *ocasionalismo*.

Por otro lado, el neologismo *efímero* de Cabré (1989) es aquel que muere al poco tiempo de nacer, un neologismo que vive un tiempo corto, mientras los hablantes lo necesitan, pero que cae muy rápidamente en el olvido. Desde nuestro punto de vista, el neologismo *efímero* supera al ocasionalismo porque el primero empieza el camino hacia la institucionalización, pero se interrumpe prematuramente mientras que, como ya hemos dicho, el ocasionalismo no emprende ningún camino.

En un trabajo anterior (Bueno y Freixa, 2020) hemos afirmado que con el criterio lexicográfico (Rey, 1976) se recogen distintos tipos de unidades que denominamos *neologismos lexicográficos*.³ Entre ellas están los neologismos propiamente dichos (unidades nuevas que han empezado el camino hacia su establecimiento social, lingüístico y conceptual), pero también se recogen otro grupo de unidades que no aparecen en los diccionarios ya sea porque son palabras morfológicamente transparentes o términos que aparecen en obras lexicográficas especializadas, pero no en el diccionario general monolingüe que compone el corpus de exclusión, coloquialismos, etc. Y también los ocasionalismos se recogen con el criterio lexicográfico, aunque no sean neologismos propiamente dichos porque no cumplen el requisito del establecimiento más o menos desarrollado.

La bibliografía sugiere que los ocasionalismos se forman preferentemente con determinados procesos y muy especialmente con los fenómenos de acronimia, llamado *blending* en la bibliografía inglesa (Hohenhaus, 2007; Renner, 2015) y *mot-valise* en la francesa (Sablayrolles, 2015; Fradin, 2015). Así, es frecuente encontrar referencias al carácter *efímero* o *lúdico* de las construcciones neológicas formadas por el proceso de acronimia además de ser considerado uno de los procesos más transgresores con las reglas de formación léxica. Winter-Fröemel y Zirker (2015) estudian la ludicidad léxica y señalan el valor *efímero* de las construcciones lúdicas, donde la acronimia juega un papel importante. Aceptamos pues que ocasionalismo prototípico suele ser un acrónimo lúdico, pero debemos recordar que los ocasionalismos pueden nacer por otra necesidad, de carácter denominativa y, en ese caso, el recurso de formación puede ser cualquiera y no necesariamente con rasgos de transgresión.

Sin embargo, en una investigación anterior (Bueno, 2019) pudimos ver que los ocasionalismos pueden estar formados a través de distintos tipos de recursos. La derivación es uno de los procesos de formación neológica más productivos (Freixa, 2010; Serrano-Dolader, 2015; Sanmartín, 2020) y no es de extrañar que encontremos también patrones en la formación de ocasionalismos ligados al proceso más productivo de neología. Freixa (2010) estudió el sentimiento neológico de algunas palabras formadas por prefijación y concluyó que algunos hablantes tenían más familia-

ridad con algunas estructuras lingüísticas y prefijos determinados, por lo que, en la formación ocasional, el hablante dispondrá de unos prefijos más habituales o con los que está más familiarizado. Este hecho se hace aún más pronunciado en la formación de ocasionalismos ya que el hablante debe recurrir a los mecanismos con los que está más familiarizado para la formación de la unidad ocasional que satisfaga la necesidad lingüística.

Así pues, la vinculación de la formación de ocasionalismos con determinados recursos de la lengua no es tan notable como la bibliografía afirma. Algunos patrones y combinaciones léxicas dentro de la composición patrimonial son más productivos en neología (Bernal, 2012), y en la formación de ocasionalismos hemos podido localizar algunas tendencias que están siendo también investigadas (Bueno, 2019). El resto de los procesos de formación neológica presenta una concentración de neologismos menos numerosa y querer establecer paralelismos o diferencias con las formaciones ocasionales es una tarea de investigaciones más extensivas. En el estudio actual abordaremos la formación ocasional que se produce a través de la derivación y, concretamente, en las unidades formadas por prefijación.

3. Datos y metodología

Los datos que vamos a analizar pertenecen a la base de datos del Observatori de Neologia (BOBNEO) del grupo IULATERM de la Universitat Pompeu Fabra, de Barcelona. En su trabajo de detección de neologismos en textos generales de prensa, de revistas y de radio y televisión, el OBNEO aplica el criterio lexicográfico, con el que se obtienen, como ya hemos dicho, distintos grupos de unidades además de los neologismos propiamente dichos. Los ocasionalismos constituyen uno de dichos grupos, y es el que hemos tenido en cuenta para esta investigación. Concretamente, vamos a partir de los neologismos formados por prefijación y pertenecientes a la década de 2000-2009, recogidos en español.⁴

En el BOBNEO se pueden consultar neologismos documentados desde 1989 hasta la actualidad, y con nuestra selección (período 2000-2009) hemos querido asegurar su carácter ocasional y por ello hemos identificado los neologismos formados por prefijación durante esa década y que, además, tuvieran una sola ocurrencia desde 1989 hasta la actualidad.

La plataforma arrojó 6.444 unidades formadas por prefijación⁵ durante el período seleccionado entre las cuales 3.471 eran *hápax*, es decir, un 53,8 % de las unidades prefijadas de la base de datos tiene frecuencia 1. Para comprobar cuáles de estas unidades eran ocasionalismos hemos realizado, en primer lugar, una depuración que ha consistido en la eliminación de las unidades reduplicadas por motivos metodoló-

gicos (variantes ortográficas, errores humanos relacionados con la metodología y fallos relacionados con la lematización y categorización de unidades) y hemos comprobado su frecuencia en otras bases de datos de mayor tamaño: FACTIVA⁶ y Google.⁷ Al trabajar con estos corpus hemos tenido que ampliar la frecuencia para la detección de ocasionalismos para eliminar problemas de ruido documental pero también porque el ocasionalismo puede haber sido creado por distintos hablantes sin que exista relación entre distintas ocurrencias. Además, al tratarse de unidades transgresoras y con una formación particular, a menudo el significado de la palabra no es transparente y se debe investigar la fuente de procedencia de la palabra, más allá del contexto en el que aparece.

Finalmente, de los 3.471 candidatos solamente 149 cumplen los requisitos para ser considerados ocasionalismos en nuestra investigación.

4. Resultados y análisis

Ofrecemos a continuación los resultados siguiendo la clasificación formal de los ocasionalismos obtenidos con la metodología presentada en el apartado anterior y respetando la clasificación tradicional basada en los aspectos semánticos que aportan los prefijos sobre las bases a las que se unen (Bosque, 2009; Serrano-Dolader, 2012). Dado el carácter transgresor de los ocasionalismos, en algunos casos el valor semántico de los prefijos de nuestros ejemplos no se corresponde con los presentados por dicha clasificación y por ese motivo hemos recurrido a la propuesta de Martín García (2017) y hemos extraído dos grupos: un primer grupo compuesto por prefijos independientes de la base lexemática (que no están ligados a una raíz y son externos a los sintagmas léxicos) y un segundo grupo de prefijos dependientes de sufijos categorizadores.

En la tabla 1 mostramos algunos ejemplos para cada uno de los prefijos utilizados en nuestro corpus de ocasionalismos. Para aquellos prefijos documentados en más de tres ejemplos, mostramos solamente los tres primeros y ofrecemos entre paréntesis el número total de ejemplos para poder observar la concentración en determinados prefijos.

A continuación, abordamos el análisis de los distintos grupos, con una aproximación morfológica y contextual, pero una simple lectura de la tabla permite afirmar que la prefijación es efectivamente un recurso vivo y productivo para la formación de ocasionalismos, y que los prefijos ofrecen tendencias en cuanto a su productividad a la hora de formar ocasionalismos: los locativos y cuantitativos presentan solamente un caso, mientras que los descriptivos cincuenta y cinco. También se observan distintas concentraciones en los diferentes bloques semánticos de prefijos.

4.1 Prefijación negativa

En nuestro pequeño corpus hemos encontrado ocasionalismos formados con los tres prefijos negativos: *in-*, *des-* y *a-*, cuya capacidad para formar unidades neológicas en general es sorprendente, como señala Serrano-Dolader (2006).

El prefijo de acción contraria *des-* es el más productivo dentro de este grupo, y de hecho es también uno de los más provechosos para formar ocasionalismos prefijados en general. En los demás ejemplos de prefijación negativa también se remite a un concepto de contrariedad, de anulación de la base a la que acompañan, porque dichos prefijos no son biunívocos, es decir, un determinado matiz puede expresarse por más de un prefijo (Serrano-Dolader, 2006), pero es *des-* el prefijo predilecto para designar esta acción. En la tabla vemos que en la mayoría de los ejemplos la base que se revierte no es simple, sino que se ha formado por sufijación, y normalmente, con el sufijo de acción y efecto *-ción* como en *deshumillación*. En realidad, suelen ser nominalizaciones deverbales a partir de verbos con *-izar* como en *descastrización* o *desmilosevicización*. Este aspecto es interesante porque el rasgo de ocasionalidad de estas unidades complejas suele aparecer con la combinación de afijos.

Por otro lado, los ejemplos no son totalmente transparentes a nivel semántico, por su elevada dependencia contextual, como podemos ver en los siguientes ejemplos. En realidad, aunque puedan parecer transparentes semánticamente, es necesario el contexto (a veces hemos tenido que recurrir al texto completo, como ya hemos dicho) para comprender su significado en el uso:

(1) Rondan los cuarenta, pero su billete de viaje llega a su fin. Están casi muertos, aunque vivan otros cuarenta años. De ahí que su **desbrujamiento** provoque escalofríos. De ahí que esa noche salvaje se sitúe en las antípodas de la dibujada por Scorsese. [Noticias de Álava (España), 03/11/2009]

(2) Y es por ello que un amigo paquistaní me dice que lo que Estados Unidos más necesita en Irak es una estrategia de **deshumillación** y redignificación. [El Mercurio (Chile), 04/03/2007]

En estos ejemplos podemos ver cómo la unidad aislada no puede transmitir de manera transparente el significado que se obtiene a través del contexto. La ocasionalidad de estas unidades también viene marcada por la reversión de una acción aparentemente no reversible (como en *desexcomulgar* o *deshumillación* o en el caso de *descorbatar* que también está marcado por la base neológica siguiendo la metodología de extracción de neologismos).

En los ejemplos con los demás prefijos negativos documentados (*a-*, *in-*), también altamente productivos, no podemos observar tendencias por la escasez de

Prefijos de carácter negativo (23)		
Negación	in-	inejecutorio, indemostrar, indisputar
Acción contraria	des-	desboicotear, desbrujulamiento, deshumillación (19)
Privación	a-	afranquismo
Prefijos de carácter iterativo (5)		
Iterativo	re-	reenvenenar, reetnificar, reglobalizar (5)
Prefijos de carácter locativo (1)		
Interioridad	intra-	intraberlinés -esa
Prefijos de carácter gradativo (10)		
Intensidad	re-, requete-, (recontra-)	recontrareorganizar, requetejurar
Grado máximo	extra-	extrafrentista, extraciclista, extrapresidencial (5)
Aproximación	cuasi- (quasi-)	cuasipirámide, cuasirruptura, quasimercado
Prefijos de carácter dispositivo (55)		
Oposición	anti-	anti-meado, antipantanero, antianécdota (35)
	contra-	contravigilado, contrainclinar, contranegociación (12)
Posición favorable	pro-	proateísmo, proliberalización, profundamentalista (8)
Prefijos de carácter temporal (37)		
Anterioridad	pre-	prefarmacéutica, prezapato, predecidir (10)
Posterioridad	pos-/post-	posborgesiano -na, poscordobesismo, posislámico (27)
Prefijos de carácter cuantitativo (1)		
Indefinido	poli-	poliasesinato
Prefijos dependientes de sufijo categorizador (6)		
Dependientes	a-	aneblinar, asardinar(se), acriaturar (5)
	en-	Enduendar
Prefijos externos a la base (11)		
Externos	para-	paramachete, paraoligopolístico
	co-	coenseñante, coirresponsabilidad
	trans-	transcolectivo, trans-eternidad, transmesetario -ria
Relación mutua o reciprocidad	inter-/entre-	entreacusar, interconocer, interraccista, (4)

TABLA I. Ocasionalismos formados por prefijación

ejemplos, por lo que podemos afirmar que hay unos prefijos predilectos en la formación de ocasionalismos.

4.2 Prefijación iterativa

Siguiendo el trabajo sobre el prefijo *re-* de Martín García (1996), los ocasionalismos de nuestro corpus con este prefijo tienen un carácter iterativo o de intensidad que no debe confundirse con el de reiteración y su carácter ocasional se encuentra en la base escogida, como veremos a continuación.

Al igual que ocurre con las formaciones neológicas más institucionalizadas (*reinventarse*, *recapitalización...*), la mayoría de los ocasionalismos formados con *re-* se han unido a una base verbal y el único que se ha formado sobre un sustantivo (5) refiere a una acción deverbal:

- (3) Dos argumentos, básicamente, la **han reenvenenado** para el PP: la propuesta de eurorregión planteada por el nuevo presidente catalán, Pascual Maragall, y la paralización del trasvase del Ebro. [*La Vanguardia* (España), 16/12/2001]
- (4) He estado con líderes políticos y empresariales de diferentes países europeos y de Estados Unidos y pienso que a partir de ahora hay una oportunidad de **reglobalizar** el mundo de abajo a arriba. [*El Comercio* (Perú), 22/11/2003]
- (5) El punto negro está en los Balcanes, donde Europa fue incapaz de impedir la **retabicación** étnica. [*El Expreso* (Perú), 29/02/2004]

Por la estructura «X y re-X» se podría considerar que el valor del verbo es reiterativo, sin embargo, no se trata de este en ninguna de las unidades ocasionales, sino del valor iterativo de éstas que va implícito en la base. En el caso de tratarse del reiterativo, el ocasionalismo se volvería incongruente semánticamente porque no se puede «globalizar con frecuencia» algo que ya está globalizado. En el ejemplo 5 el ocasionalismo se consigue exprimiendo el significado metafórico de la base.

Los ocasionalismos nos permiten diferenciar la formación y la creación de palabras. Por un lado, los ejemplos 4 y 5 son un claro ejemplo de formaciones ocasionales que siguen las reglas de formación de palabras y forman parte del conjunto de palabras posibles y gramaticales y han sido creadas para satisfacer una necesidad comunicativa ante la ausencia denominativa de la acción, pero en el ejemplo 6 existe una voluntad creativa y una transgresión semántica que se recoge con el uso de la metáfora. En los dos primeros ejemplos podemos hablar de formación y en el tercero, de creación.

4.3 Prefijación locativa

Serrano-Dolader (2006) señala que los prefijos locativos son uno de los grupos más productivos en la

formación de ocasionalismos, sin embargo, en nuestro corpus solamente encontramos un único ejemplo locativo (*intraberlinés -esa*). Lo llamativo de este grupo es que el prefijo de la única producción ocasional que presenta puede también ser entendido con el significado de reciprocidad. Utilizando *intraberlinesa* podemos hablar de, por ejemplo, relaciones *intraberlinesas* o del significado que presenta el siguiente contexto:

- (6) La zona colindaba con la frontera **intraberlinesa**. [*El Mercurio* (Chile), 02/08/2009]

En el caso de los demás prefijos locativos (como *sub-*, *infra-* o *super-*, altamente productivos) no encontramos en nuestro corpus ningún ejemplo y, en el caso de haberlos (como los resultantes del prefijo *super-*), atienden a otros aspectos semánticos, en ningún caso al espacial.

4.4 Prefijación gradativa

Los prefijos gradativos presentan una gran productividad en el español actual (Torres, 2014); sin embargo, para la formación de ocasionalismos no resultan muy productivos. En este grupo debemos señalar la relación de los ocasionalismos verbales que se refleja dentro de los prefijos de carácter iterativo que hemos expuesto anteriormente y los de carácter gradativo de intensidad (en ambos casos formados a través del prefijo *re-*). Por lo general se forman sobre bases verbales, aunque, en el caso de los iterativos, la transgresión se produce en el aspecto semántico, y en el caso de los gradativos es un fenómeno más expresivo.

En los ejemplos siguientes podemos ver la relación que pueden tener los ocasionalismos con la coloquialidad: cuando el peso de la formación recae en la búsqueda de la expresividad, y no en su necesidad denominativa, la coloquialidad es un recurso útil. En este caso, encontramos palabras de registro familiar en la base para la formación de ocasionalismos o el uso prefijos de este mismo registro como *requete-* (Kosovic, 2014) o *recontra-*, operativo en muchas zonas de América Latina (Wang, 2015):

- (7) TV en serie por Javier Masías: **Superrobots**, **superinteligentes** y **superpastrulos**.⁸ [*El Comercio* (Perú), 29/06/2009]
- (8) ¿Son los mismos analistas económicos que hace un par de años juraban y **requetejuraban** que la vivienda nunca iba a bajar de precio los que ahora dicen que saldremos de la crisis a finales de 2009? [*La Opinión* (España), 21/05/2008]
- (9) La policía está **recontrareorganizada** a conveniencia del gobierno de turno. [*El Comercio* (Perú), 21/02/2009]

Además, esa búsqueda de la expresividad también se hace manifiesta a través de la explotación del recurso expresivo de la hipérbole, en este caso marcada, como

en los ejemplos 3 y 4, hecho relacionado con la neología estilística (Llopart-Saumell, 2019) y está asociada a la efimeridad (Cabré, 1989). Estas figuras estilísticas también se persiguen en los grupos de ocasionalismos formados por los prefijos *extra-* y *cuasi-*. En ellos se pretende recurrir también a la coloquialidad a través de la exageración hiperbólica.

4.5 Prefijación dispositiva

En la prefijación dispositiva es donde se produce una mayor concentración de ocasionalismos, aunque los prefijos *anti-*, *contra-* y *pro-* están descritos como altamente productivos en la formación de neologismos en general. Según Serrano-Dolader (2002) y Sanmartín (2020), el prefijo *anti-* es uno de los más productivos en la neología en general, y en nuestro corpus de ocasionalismos, *anti-* alcanza el 23,48 % del total, y más de un tercio de ellos se han formado sobre un nombre propio, ya sea derivado (como *antipizarrero*) o simple (como *anti-Llamazares*). La concentración de nombres propios es uno de los factores que indican el carácter efímero de estas palabras y, en los ocasionalismos, su carácter instantáneo. Ya Sanmartín (2020) señala que es propio en el desarrollo de unidades fugaces la presencia de nombres propios y que, además, no siempre deben obedecer las reglas académicas de formación (Díaz, 2012), así que su carácter transgresor ya ha sido observado en la bibliografía. Además, la mayoría de los ocasionalismos formados con *anti-* se refieren a situaciones o movimientos políticos y sociales de un momento concreto, lo que contribuye a dotar a estas unidades del mencionado valor efímero y, como ya indicamos en Bueno y Freixa (2020), suelen convertirse en *palabras testigo*.

Como vemos en los ejemplos 10 y 11, las bases con las que se construyen los ocasionalismos con *anti-* suelen ser palabras derivadas, aunque también pueden ser sintagmáticas (12) y claramente expresivas (13):

- (10) Y quizá sea este **antisensualismo** de nuestra sociedad, camuflado en un asfixiante exhibicionismo mercantil, el que explica hechos en apariencia tan ridículos como el de la acusación contra el perverso Lucian Freud por su último cuadro. [El País (España), 25/11/2000]
- (11) No concibo que un peruano, por más **anti-toledista** que sea, quiera hacerle el juego al terrorismo. [El País (España), 01/10/2000]
- (12) El documental es entre patético y divertido: la personalidad del peluquero cineasta, las protestas **antigargantas profundas** y el futuro de los actores, de ella, que se arrepintió públicamente de haber convertido su garganta en un símbolo y de él, que viendo que nunca sería considerado un actor normal, se dio a la bebida. [La Vanguardia (España), 27/07/2002]
- (13) Fue todo tan preciso y eficaz que la llamábamos la **antianécdota**. [El Comercio (Perú), 11/02/2001]

En cambio, con el prefijo *contra-* encontramos una mayor diversidad, aun tratándose de un grupo muy inferior desde el punto de vista numérico: como vemos en los ejemplos, con *contra-* se forman ocasionalismos de distintas categorías y con bases de distintos tipos:

- (14) Alzuela, creó el 23 d'Abril como un **contrasantjordí**, pero ahora da marcha atrás. [La Vanguardia (España), 20/10/2004]
- (15) El eje, siguiendo modelos como el de la reforma **contrasanitaria** de Ana Pastor, se ha transformado en una especie de coordinadora autonomista del PP. [El País (España), 09/09/2002]
- (16) O sea, que te gusta sentir como vas dejando atrás metros y metros de asfalto; te gusta inclinar y **contrainclinar** tu cuerpo con fluidez hasta que te lo permite el límite de adherencia de tus neumáticos. [El País (España), 05/09/2005]

Y en el caso de las formaciones con *pro-* podemos ver cómo la dependencia contextual vuelve a ser una constante; si bien son unidades transparentes, como *proateísmo*, solo podemos entender la ocasionalidad de esta unidad al ver en el contexto que se refiere a una campaña publicitaria realizada en Londres. Además, solo se forman ocasionalismos con el significado de 'partidario o favorable' y nunca con los otros significados del prefijo *pro-* ('delante de' o 'en vez de'): *proindeonesio*, *proliberalización*.

4.6 Prefijación temporal

En la prefijación temporal encontramos diez neologismos con el elemento *pre-* para expresar anterioridad, y el numeroso grupo de veintisiete unidades formadas con *post-* para expresar posterioridad. Como hemos podido observar, la dependencia contextual sigue siendo un factor constante en los ocasionalismos, pero en el caso de los prefijos temporales podemos afirmar que son palabras más transparentes ya que las referencias se encuentran presentes en las bases y suelen hacer referencia a nombres propios o a eventos concretos:

- (17) La primera, la de Jean Vilar, es la de los grandes textos; la segunda, **pos-Mayo 68**, es la de la multiplicación de la oferta, abierto a la danza, al vídeo, a la performance; la tercera comienza tras la suspensión de la edición 2003... [El País (España), 09/04/2001]
- (18) De ahí que por un lado sonría a Francia, en señal de buena amistad, y por el otro piense ya en el Mónaco **post-Rainiero**. [El País (España), 19/11/2005]
- (19) Ninguno de los dos se descarta para el puesto de primer ministro o para desempeñar otro papel relevante en el futuro, al lado de Jospin o en la etapa **pos-Jospin**, sin olvidar a otros aspirantes tampoco declarados para nada 'tapados', como Martine Aubry y François Hollande. [El País (España), 04/06/2004]

Como es sabido, *pre-* es un prefijo productivo con sustantivos que designan períodos históricos (Bosque, 2009), pero entre los ocasionalismos encontramos numerosos ejemplos que se alejan de la referencia temporal, lo que nos permite afirmar que cuanto más concreta es dicha referencia, mayor grado de dependencia contextual presentará la unidad resultante y viceversa.

La transgresión en los ocasionalismos de los ejemplos 20 y 21 se produce por la creación de ideas improbables y aparentemente contradictorias: *pretraicionar* y *predecidir* son verbos poco probables.

- (20) Probablemente la intención de voto está más o menos diseñada, pero no creo que **predecidida**. [La Vanguardia (España), 03/07/2000]
- (21) **Pretraidores** como Alberto Perote, estafadores como Mario Conde, asesinos a sueldo como los hermanos Amedo, todos eran bienvenidos a la casa del padre Francisco Álvarez-Cascos. [El País (España), 01/07/2005]

4.7 Prefijación cuantitativa

Poliasesinato es el único ejemplo de carácter cuantitativo que hemos encontrado en nuestro corpus, pero es ilustrativo de un rasgo que caracteriza algunos ocasionalismos, cuando la particularidad de la unidad yace en el hecho de red denominar algo que ya está denominado. *Asesinato en serie* es una denominación perfectamente institucionalizada, sin embargo, con la forma alternativa *poliasesinato* en referencia a los cinco crímenes contra prostitutas de Jack el Destripador, se consigue un efecto estilístico complementario.

- (22) La alarma que despertó el **poliasesinato** cometido de manera casi idéntica, entre agosto y noviembre de ese año, se fue diluyendo: primero vendió bien en la prensa británica, porque sirvió para relegar asuntos peligrosos para el gobierno y la corona. [La Jornada (México), 05/02/2006]

4.8 Otros tipos de prefijación

Por último, hemos encontrado dos grupos de palabras que no siguen la clasificación de Serrano-Dolader (2015) y, como hemos anunciado más arriba, nos hemos apoyado en el trabajo de Martín García (2017) para tratarlos. En primer lugar, nos referiremos al grupo de neologismos con prefijos dependientes de un sufijo categorizador y, después, a los neologismos formados con prefijos externos a la base.

En el primer caso contamos solamente con seis ejemplos, todos con *a-* o *en-* dependientes de los sufijos que convierten la base en verbo y casi todos documentados en su forma de participio de pasado actuando de adjetivo.

Como vemos en los ejemplos 23 y 24 admiten una creación espontánea y ocasional, mucho más direc-

ta, al no mediar la información complementaria del prefijo. Son casos muy cercanos a la mera conversión gramatical que se alejan de lo visto en los ejemplos anteriores y que Martín García llama *parasíntesis verbal*:

- (23) Todos sonaron muy bien, siguiendo las pautas de un piano dominante y —a veces— **enduendado**. [El Expreso (Perú), 30/05/2004]
- (24) Interrumpir el horario laboral de mi hermano (en Sitges) para que me acercara como mínimo a la estación de Renfe de Sitges, para llegar allí y «**asardinarme** en una lata de cercanías», no sin antes (por supuesto) pagar el billete sencillo Sitges-Segur. [La Vanguardia (España), 09/12/2007]

En lo relativo a los prefijos externos a la base o independientes, hemos conseguido aglutinar aquellas formaciones que son ajenas a la clasificación semántica, como los dependientes, los prefijos externos a la base (Bosque, 2009), un tipo de prefijos que actúan como modificadores independientes y cuya presencia en nuestro corpus no es significativa como para extraerlos en grupos con una mayor relevancia para el análisis. Así, en los ejemplos 25 y 26 encontramos una correlación entre los prefijos de reciprocidad o relación mutua y los prefijos de carácter locativo:

- (25) Más si es de lo ricas que son las hamburguesas en La Chuchera. De la cocina de Nelly en El Canto de la Ballena. O del intrigante **paramachete**, una suerte de ceviche de pulpo y calamar que, según afirman aquí, pone los ojos celestes. [El Mercurio (Chile), 26/01/2006]
- (26) De hecho, dijo, las distintas administraciones van como hermanos siameses, que no pueden moverse por separado, por lo que abogó por avanzar en la responsabilidad fiscal de cada administración, y no como hasta ahora, que es de **coirresponsabilidad**. [El País (España), 13/09/2004]

Y ya para terminar el análisis de los datos, vemos que *inter-*, en el caso de unirse a un sustantivo podía tratarse de un prefijo de reciprocidad o relación mutua. En ese caso formarían parte de este grupo de ocasionalismos. El prefijo prototípico en este tipo de formaciones, además de *inter-*, es el prefijo *entre-* tal y como vemos en los ejemplos 27 y 28:

- (27) Ni siquiera convocan a sus seguidores y siguen en desunión (más bien se **entreacusan**). [Clarín (Argentina), 07/05/2009].
- (28) El nacionalismo se siente con los connacionales; el internacionalismo se siente hacia otros con ímpetu y vigor de **interconocerse** mejor y de llevar a cabo haceres conjuntos, necesarios en la vida también conjunta de todos, con deseos de eficacia activa y proyectos de bien común. [El País (España), 02/03/2005]

5 Conclusiones

Con este trabajo hemos pretendido aportar un avance en el conocimiento neológico a través del estudio de los ocasionalismos. La formación de estas unidades está ligada a la transgresión lingüística y a la función lúdica de la lengua (hablamos entonces de creación de ocasionalismos) o está relacionada con la ausencia de una palabra que satisfaga la necesidad lingüística del hablante en una situación comunicativa determinada (hablamos entonces de formación de ocasionalismos).

Partiendo de la base de que los ocasionalismos pueden presentar tendencias a la hora de escoger procesos de formación, tras la realización del trabajo hemos podido comprobar que, efectivamente, encontramos una buena muestra de ocasionalismos formados por prefijación. Podemos afirmar también que, pese a que se describan algunos procesos de formación neológica como predilectos en la formación ocasional, bien por la compatibilidad del proceso con los factores lin-

güísticos de creatividad léxica o bien por tenerlos el hablante dentro de sus recursos de formación habituales, los procesos de formación neológica más productivos y menos relacionados con la creatividad léxica por su transparencia semántica también generan ocasionalismos.

Al haber analizado los ocasionalismos formados por prefijación y con la muestra que contábamos para este trabajo, podemos concluir que existen algunas tendencias entre los prefijos y que con algunos de ellos se suelen formar más unidades ocasionales que con otros. Este hecho podría ser interesante para conocer el estado de la creatividad léxica de una lengua y el uso que los hablantes hacen de ella. Además, saber que algunos procesos presentan una mayor inclinación a la desaparición de la unidad léxica puede ayudar a definir el concepto de neologismo: localizar los procesos de formación ocasional y sus tendencias permitirá establecer los límites de estabilización de un neologismo y tener en consideración el carácter instantáneo de estas unidades. ✨

6 Bibliografía

- BAUER, Laurie (1983). *English Word-formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BERNAL, Elisenda (2012). «Catalan compounds». *Probus* 24 (1), p. 5-27.
- BOSQUE, Ignacio [et al.] (2009). *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe.
- BUENO, Pedro Javier (2019). *Entre el ocasionalismo y el neologismo: hacia la delimitación del concepto de neologismo y su institucionalización*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. [Proyecto de tesis inédito]
- (2020). «When neologisms don't reach the dictionary: Occasionalisms in Spanish». En: GAVRILLIDOU, Zoe; MITSIAKI, Maria; FILATOURAS, Asimakis (eds.). *Proceedings of XIX EURALEX Congress: Lexicography for Inclusion*. Alexandroupolis: Democritus University of Thrace, p. 333-341.
- BUENO, Pedro Javier; FREIXA, Judit (2020). «¿Son neologismos los ocasionalismos?». En: GUERRERO, Gloria; PÉREZ LAGOS, Fernando (coord.). *Terminología, Neología y Traducción*. Madrid: Comares, p. 1-20.
- CABRÉ, Maria Teresa (1989). «La neología efímera». En: MASSOT, Josep (coord.). *Miscel·lània Joan Bastardas*, 1. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. (Estudis de Llengua i Literatura Catalanes; XVIII), p. 37-58.
- (2015). «Bases para una teoría de los neologismos léxicos: primeras reflexiones». En: ALVES, Ieda Maria; SIMÕES, Eliane (eds.). *Neologia das Línguas Românicas*. São Paulo: CAPES; Humanitas. p.70-110.
- DAL, Georgette; NAMER, Fiammetta (2016). «À propos des occasionalismes». En: *Congrès Mondial de Linguistique Française - CMLF 2016*. SHS Web of Conferences, 27, p. 1-18.
- (2016). «À propos des occasionalismes». *SHS Web of Conferences*, 27: *Congrès Mondial de Linguistique Française - CMLF 2016*, p. 1-18.
- (2018a). «Playful nonce-formations in French: Creativity and Productivity». En: ARNDT-LAPPE, Sabine; BRAUN, Angelika; MOULIN, Claudine; WINTER-FROEMEL, Esme (eds). *Expanding the lexicon: Linguistic innovation, morphological productivity, and ludicity*. Berlín: De Gruyter, p. 203-228.
- (2018b). «Les occasionalismes et la question de la productivité. Le locuteur a l'oeuvre. Pourquoi? Comment?». *Neologica*, 12, p. 71-89.
- DÍAZ, María Tadea (2012). «La formación de palabras: tendencias predominantes en la derivación». En: MONTORO, Esteban (ed.). *Neología y creatividad lingüística*. Valencia: Universitat de València, p. 83-112. [Anejo 77 de *Quaderns de Filologia*]

- FISCHER, Roswitha (2014). «Lexical creativity reconsidered. GUI, cyborg, cred, pay-per-view, techno and cyber». En: BUSCHFELD, Sarah; HOFFMANN, Thomas; HUBER, Magnus; KAUTZSCH, Alexander (eds.) (2014). *The evolution of Englishes: The dynamic model and beyond*. Amsterdam; Filadelfia: John Benjamins Publishing Company, p. 448-469.
- FRADIN, Bernard (2015). «Les mots-valises : jeux et enjeux». *Neologica*, 9, p. 35-60.
- FREIXA, Judit (2010). «Paraules amb rareses». *Terminàlia*, 1, p. 7-15.
- GUERRERO, Gloria (2017). «Nuevas orientaciones de la terminología y de la neología en el ámbito de la semántica léxica». *Rilce*, vol. 33, núm. 3, p. 1385-1415.
- HOHENHAUS, Peter (2006). «Bouncebackability: A web-as-corpus-based study of a new formation». *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 3, p. 17-27.
- (2007). «How to do (even more) things with nonce words (other than naming)». En: MUNAT, Judith. *Lexical creativity, texts and contexts*. Nottingham: John Benjamins, p. 15-38.
- KOSOVIC, Katarina (2014). *La jerga en español, serbio e inglés*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Complutense de Madrid.
- LLOPART-SAUMELL, Elisabet (2019). «Los neologismos desde una perspectiva funcional: Correlación entre percepción y datos empíricos». *Revista Signos [en línea]: Estudios de Lengua y Literatura*, vol. 52. <https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=So718-09342019000200665> [Consultado el 01/03/2021]
- MARTÍN GARCÍA, Josefa (1996). *Gramática y diccionario. El prefijo re-*. Tesis doctoral. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- (2017). «Los límites de la prefijación». En: PENAS, Jesús (ed.). *Procesos morfológicos: zonas de interferencia*. Santiago de Compostela: Servicio de Publicaciones e Intercambio Científico de la Universidade de Santiago de Compostela, p. 78-104.
- MATTIELLO, Elisa (2018). *Analogy in word-formation: A study of English neologisms and occasionalisms*. Berlín: De Gruyter.
- PRIETO, David (2009). «La creación léxica ocasional en la obra de Tirso de Molina». *Boletín de la Real Academia Española*, vol. 89, núm. 300, p. 397-415.
- RENNER, Vincent (2015). «Lexical blending as Wordplay». En: ZIRKER, Angelika; WINTER-FROEMEL, Esme (eds.). *Wordplay and metalinguistic/metadiscursive reflection: Authors, contexts, techniques and meta-reflection*. Berlín: De Gruyter, p. 119-133.
- REY, Alain (1976). «Néologisme: un pseudo-concept?». *Cahiers de Lexicologie*, vol. 28, núm. 1, p. 2-17.
- SABLAYROLLES, Jean-François (2012). «¿Neologismo o no? Ensayo de clarificación de algunos problemas de incorporación». *Revista de Investigación Lingüística*, vol. 12, núm. 1, p. 101-122.
- (2015). «Des innovations lexicales ludiques dans des situations d'énonciation marginales ou spécifiques». En: WINTER-FROEMEL, Esme; DEMEULENAERE, Alex (eds.). *Jeux des mots, textes et contextes*. Berlín : De Gruyter, p. 77-94.
- SANMARTÍN, Julia (2020). «Neologismos prefijados con anti- en español actual y su sanción en el diccionario. De la antiglobalización a los antivacunas». *Cultura, Lenguaje y Representación*, 23, p. 169-185.
- SCHMID, Hans-Jörg (2008). «New words in the mind: concept-formation and entrenchment of neologisms». *Anglia*, 1, p. 1-36.
- SERRANO-DOLADER, David (2002). *Hacia una concepción no-discreta de algunas formaciones con anti- en español*. *Revista Española de Lingüística*, vol. 32, núm. 2, p. 387-411.
- (2006). «El contenido desde el punto de vista de la formación de palabras». *Revista Internacional de Lingüística Iberoamericana (RILI)*, vol. 4, núm. 7, p. 159-174.
- (2015). «Sobre la prefijación apreciativa en español: un enfoque didáctico». En: SERRANO-DOLADER, David; PORROCHE, Margarita; MARTÍN ZORRAQUINO, María Antonia (eds.). *Aspectos de la subjetividad en el lenguaje*. Zaragoza: Institución «Fernando el Católico», p. 225-248.
- ŠTEKAUER, Pavol (2002). «On the theory of neologism and nonce-formations». *Australian Journal of Linguistics*, 22, p. 97-112.
- TORRES, Marta (2014). «Los prefijos gradativos en la lexicografía académica española: revisión y propuesta de codificación». En: CAMUS, Bruno (ed.). *Morfología y Diccionarios*. La Coruña: Servizo de Publicacions da Universidade da Coruña, p. 191-214.
- WANG, Chaofang (2015). «Las fórmulas superlativas en las novelas de Torquemada de Galdós». En: *Actas del X Congreso Internacional Galdosiano [en línea]*. <<http://actascongreso.casamuseoperezgaldos.com/index.php/cig/issue/view/272>>. [Consultado el 01/03/2021]
- WINTER-FROEMEL, Esme; ZIRKER, Angelika (2015). «Wordplay and its interfaces in speaker hearer interaction: an introduction». En: WINTER-FROEMEL, Esme (2015). *The Dynamics of Wordplay*. Berlín: De Gruyter, p. 1-22.

Notas:

1. *La Vanguardia* (9 diciembre 2007).
2. Esta *nonce-word* podría después comenzar un camino hacia la institucionalización y culminar en la lexicalización de la unidad, según Štekauer (2002) y Fischer (2014), o bien avanzar paralelamente en su establecimiento en el uso (institucionalización), en la lengua (lexicalización) y a nivel conceptual (hipostatización), según Schmid (2008).
3. La ausencia de una definición de *neologismo* que satisfaga a todas las corrientes de trabajo neológico viene siendo señalada por diversos autores (Sablayrolles, 2012; Cabré, 2015; Guerrero, 2017).
4. Para el español, en BOBNEO se difunden los datos recogidos por Antenas Neológicas (<https://www.upf.edu/web/antenas>), una red que agrupa observatorios de neología de varios países de América Latina, y de NEOROC (<https://www.upf.edu/web/neoroc>), que reúne observatorios del español peninsular.
5. Para determinar qué unidades están formadas por prefijación nos hemos basado en los prefijos del *Diccionario de la lengua española* y de la *Nueva Gramática de la Lengua Española*.
6. <https://global.factiva.com>.
7. Al utilizar el macrocorpus textual de Google se debe establecer un número mayor de ocurrencias para la consideración de ocasionalismo, de esta manera se puede eliminar el posible ruido documental que surge de las fuentes repetidas, las páginas en otros idiomas o algunos resultados que remiten directamente a nuestra base de datos.
8. En este caso también es notable la formación por analogía en una enumeración (Matiello, 2018; Dal y Namer, 2018b). El análisis contextual de los ocasionalismos está siendo todavía analizado para la investigación doctoral de la que deriva este artículo (Bueno, 2019).

La enseñanza de la terminología en el Grado de Traducción e Interpretación del sistema universitario español: una panorámica de sus resultados de aprendizaje, bibliografía y contenidos

SERGIO RODRÍGUEZ-TAPIA
Universidad de Córdoba
ORCID: 0000-0002-3439-4891
sergio.rodriguez@uco.es

Sergio Rodríguez-Tapia és doctor internacional per la Universidad de Córdoba amb una tesi sobre discurs especialitzat, per la qual va obtenir el premi extraordinari de doctorat. Graduat en Traducció i Interpretació, forma part del grup IDEA-TEXT de la Universidad de Córdoba, on imparteix docència de lingüística i terminologia al Departament de Ciències del Llenguatge. Les seves línies de recerca se centren en l'anàlisi del nivell d'especialitat textual, la tipologia textual, la lingüística de corpus i la reflexió teòrica i metodològica en lingüística aplicada.



Carmen Oliva Sanz col·labora en els projectes de recerca i docents de l'àrea de Lingüística General de la Universidad de Córdoba. Les seves línies de treball s'orienten a la neologia, la terminologia i la lingüística de corpus, en el marc de les quals desenvolupa la seva recerca actual sobre la neologia en temps de pandèmia.



CARMEN OLIVA SANZ
Universidad de Córdoba
ORCID: 0000-0003-3983-9084
l72olsac@uco.es

Resum

L'ensenyament de la terminologia al Grau de Traducció i Interpretació del sistema universitari espanyol: una panoràmica dels resultats d'aprenentatge, bibliografia i continguts

Aquest treball pretén esbossar una panoràmica de la situació de la docència de la terminologia a Espanya. Per a aquest estudi s'han analitzat els objectius i resultats d'aprenentatge, la bibliografia i els continguts que apareixen a les guies docents de les assignatures relacionades amb la terminologia en les titulacions de Traducció i Interpretació de les universitats espanyoles. **PARAULES CLAU:** bibliografia; contingut; Espanya; resultats d'aprenentatge; terminologia; traducció; universitat

Resumen

Este trabajo pretende esbozar una panoràmica de la situación de la docencia de la terminología en España. Para este estudio se han analizado los objetivos y resultados de aprendizaje, la bibliografía y los contenidos que aparecen en las guías docentes de las asignaturas relacionadas con la terminología en las titulaciones de Traducción e Interpretación de las universidades españolas. **PALABRAS CLAVE:** bibliografía; contenido; España; resultados de aprendizaje; terminología; traducción; universidad

Abstract

The teaching of terminology in the Translation and Interpreting undergraduate studies in the Spanish university system: an overview of its learning outcomes, bibliography and contents

This paper seeks to present an overview of the situation in the field of terminology teaching in Spain. To conduct this study, we have analyzed the teaching objectives and learning outcomes, the bibliography, and the contents that appear in the teaching guides for the subjects relating to terminology in the Translation and Interpreting undergraduate studies of the Spanish universities.

KEYWORDS: bibliography; contents; learning outcome; Spain; terminology; translation; university

TERMINÀLIA 24 (2021): 29-42 · DOI: 10.2436/20.2503.01.166
Data de recepció: 06/12/2020. Data d'acceptació: 18/06/2021
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Justificación y objetivos

El surgimiento y la consolidación de la terminología como materia en la titulación de Traducción e Interpretación han sido paralelos a la maduración teórica y metodológica del campo científico terminológico, con la aparición de las teorías modernas de la terminología y el afianzamiento de la investigación internacional en esta materia, como acreditan los trabajos de Kageura y L'Homme (2008). En efecto, Zamorano (2013, p. 40), a través de las teorías del caos, justifica la relevancia epistemológica que ha adquirido la terminología en la actualidad, tanto en su dimensión de desarrollo unilateral a partir de los programas cognitivos y comunicativos, como en su consolidación de las aplicaciones existentes (como es el caso de la traducción).

Treinta años después de la primera instrucción formal en terminología, cabe revisar el estado de desarrollo de la enseñanza de este campo científico, para lo cual nos centramos en llevar a cabo un estudio exploratorio que permita analizar las similitudes y divergencias entre los resultados de aprendizaje, el material bibliográfico de referencia empleado por el profesorado de grado y los contenidos de las asignaturas relacionadas con la terminología en España. El fin último de esta contribución pretende constituir una panorámica sobre el estado de la cuestión de la formación en terminología en la actualidad, de cara a proyectar futuras líneas de mejora en el sistema universitario español.

2 La enseñanza universitaria de la terminología en los títulos de Grado en Traducción e Interpretación en España

De acuerdo con la revisión realizada por Monterde (2002, p. 198-199), la historia de la formación universitaria en terminología en España se inicia en el curso 1991-1992 en la Facultad de Traducción e Interpretación de la Universidad de Málaga, a la que se sumaron más tarde las diplomaturas de Granada, Barcelona y Las Palmas de Gran Canaria. Previamente, las facultades de Traducción e Interpretación que existían no impartían la materia de terminología, a pesar de su reconocida necesidad en el campo de la traducción y la interpretación.

Su impartición oficial derivó de la publicación del Real Decreto 1385/1991, de 30 de agosto, por parte del Ministerio de Educación y Ciencia en el *Boletín Oficial del Estado* por el que se establecía el título universitario oficial de Licenciado en Traducción e Interpretación. En este decreto, la terminología se define como una asignatura troncal (ahora obligatoria) cuyo contenido corresponde con la «Lexicología y Lexicografías aplicadas a la Traducción».

Los principales problemas que derivaron de este primer curso 1991/1992 correspondieron con la necesidad de plantear una asignatura completamente nueva,

al no haberse impartido previamente en ninguna otra titulación. En 1991 se celebró en la Universidad de Granada el Seminario sobre Programa de los Cursos de Terminología en la Licenciatura de Traducción e Interpretación en España (Gallardo, 1992, p. 53), donde se recomendaron ciertos contenidos para dicha asignatura. Según reconoce Monterde (2002, p. 201), al poner en común los programas que el profesorado seguía y los objetivos que pretendía alcanzar en sus asignaturas «éstos eran “sorprendentemente” homogéneos», al seguir las recomendaciones del Seminario (Gallardo, 1992, p. 293 para los objetivos; 294 y siguientes para los contenidos).

En 1997, en la Universitat Pompeu Fabra se celebró la I Escuela de Verano de Terminología: «Terminología y modelos culturales», en la que el profesorado de dicha asignatura del panorama nacional contrastó la programación, objetivos y créditos de las asignaturas de terminología que se impartían en las diferentes facultades. Estas reuniones de reflexión docente se repitieron en el II Simposio Internacional de Terminología (Universitat Pompeu Fabra, 1999) y en el encuentro de 2001 en Castellón.

Tras esta primera década de estabilización de la licenciatura y de impartición de la terminología, la necesidad de diseñar los grados universitarios conforme al Espacio Europeo de Educación Superior llevó a la Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA) a solicitar a los centros que impartían en 2003 la titulación a diseñar los planes de estudio de los que acabarían por convertirse en los títulos de Grado en Traducción e Interpretación.

La justificación de la inclusión de la asignatura en los futuros grados se encuentra relacionada con la potencial labor profesional de los egresados o con el contexto formativo internacional, según indica el Libro blanco de la ANECA (2004):

Por ejemplo, en una empresa de localización un licenciado puede ejercer como jefe de proyectos, lo que muchas veces implica, aunque no siempre, ejercer **tarefas de terminólogo**, revisor, redactor o traductor, por citar las más frecuentes (2004, p. 18).

Las salidas profesionales se articulan en dos niveles (...): El segundo nivel da lugar a especialistas y entre ellos son mayoritarios los siguientes perfiles: traducción especializada (especialmente, jurídica, técnica, audiovisual, literaria y localización), **terminología** e interpretación de conferencia (2004, p. 31).

En la mayoría de las universidades francesas también son obligatorias las técnicas de documentación y de **gestión terminológica** (2004, p. 36).

La mayor extensión permite dedicar más tiempo a la formación en instrumentos, fundamental para el mercado laboral. En materias como **Terminología**, favorece una preparación suficiente para asumir el **trabajo de terminólogo** y sentar las bases de una posible labor de investigación (2004, p. 42).

De hecho, el *Libro blanco* indica tanto el perfil del terminólogo en la labor de la traducción, como sus responsabilidades y destrezas principales (2004, pp. 72-73):

La principal función de un terminólogo es ofrecer terminología especializada a traductores, intérpretes y, en general, profesionales autónomos o de empresa, para facilitar la redacción de textos coherentes y precisos, tanto si son originales como si son traducciones o interpretaciones.

En concreto, según las apreciaciones de la Localization Industry Standards Association vertidas en el *Libro blanco*, el perfil profesional del lexicógrafo y terminólogo incluiría (2004, pp. 76-77):

- Gestión de bases de datos terminológicas.
- Formación de personal en gestión terminológica.
- Gestión y coordinación del consenso en torno a la terminología.
- Resolución de problemas y toma de decisiones.
- Participación en grupos de trabajo transversales.
- Elaboración de protocolos lexicográficos y terminológicos.

El informe encargado por la ANECA también relaciona la valoración de las diferentes competencias (transversales: instrumentales, personales y sistémicas; y específicas: disciplinares, profesionales y académicas) en relación con las mencionadas orientaciones profesionales según los encuestados. En este, destacan especialmente las siguientes competencias (de entre todas las contempladas) para el perfil «Lexicógrafo, terminólogo y gestor de proyectos lingüísticos», que ordenamos de mayor a menor relevancia en sus puntuaciones sobre 4 (2004, pp. 94-97):

- (4) Saber reconocer la diversidad y multiculturalidad.
- (3,93) Capacidad de aprendizaje autónomo.
- (3,85) Creatividad.
- (3,81) Facilidad para las relaciones humanas.
- (3,78) Capacidad de tomar decisiones.
- (3,77) Comunicación oral y escrita en la lengua nativa.
- (3,77) Conocimiento de una segunda lengua extranjera.
- (3,77) Motivación por la calidad.
- (3,73) Capacidad de razonamiento crítico.
- (3,67) Capacidad de organización y planificación.
- (3,62) Capacidad de análisis y síntesis.
- (3,50) Manejo de herramientas informáticas.
- (3,27) Capacidad de trabajo en equipo.

En efecto, como resultado de dicha valoración, el informe indica que la terminología y los recursos terminológicos destacan en la necesidad de refuerzo de algunas áreas de formación (junto con la documentación, la informática aplicada a la traducción o la ortografía técnica y ortotipografía). A partir de esta información, y tomando los modelos de PACTE en torno a la competencia traductora, Prieto (2011) elaboró un análisis DAFO (debilidades, amenazas, fortalezas y oportuni-

dades) en el que inscribía la terminología dentro de la competencia instrumental-profesional.

3 Metodología

Este estudio parte de la relación de titulaciones universitarias de grado que están inscritas en el Registro de Universidades, Centros y Títulos (RUCT) del Ministerio de Universidades (disponible en: <https://www.educacion.gob.es/ruct/home>). En él se han identificado las treinta y tres titulaciones de grado sobre traducción en España (treinta titulaciones simples a las que se suman tres dobles grados de la Universitat de Lleida, que no imparte el grado de forma simple).

Tras esto, se ha procedido a analizar los planes docentes de dichas titulaciones con el objetivo de identificar aquellas asignaturas que se centran en la labor terminológica o la reflexión sobre este campo. No se han registrado las asignaturas relacionadas con la tecnología, como industrias de la lengua, lingüística computacional, etc. Tampoco se han tenido en cuenta las asignaturas sobre traducciones o interpretaciones especializadas. El período de estudio cubre el curso 2019-2020.

En la tabla 1 se detallan las asignaturas de cada titulación que han sido identificadas en la primera fase del estudio.

3.1 Datos administrativos

Existen algunos datos administrativos relevantes que merece tener en cuenta antes de profundizar en aspectos como los resultados de aprendizaje o el contenido. De las treinta y tres titulaciones sobre traducción que aparecen en el RUCT, treinta cuentan con asignaturas sobre terminología (solo los tres títulos del doble grado en Lenguas Aplicadas y Traducción de la UDL carecen de ellas). En total existen treinta y nueve asignaturas sobre terminología en los grados universitarios de Traducción e Interpretación² de España.

Por lo general, todas las titulaciones cuentan con una única asignatura sobre terminología, a excepción de tres universidades, que cuentan con al menos dos asignaturas secuenciales:

- a) UA: «terminología y documentación aplicadas a la traducción» y «terminología bilingüe: lengua B»;
- b) UPF: «terminología» y «gestión terminológica»;
- c) USAL: «terminología aplicada a la traducción» y «gestión terminológica y de proyectos».

Además, cinco universidades cuentan con varias asignaturas en sus titulaciones que se organizan según las combinaciones lingüísticas del alumnado, pero que no son secuenciales:

- d) UA: las tres asignaturas de «terminología bilingüe: lengua B», en alemán, francés e inglés;
- e) ULPGC: «terminología» para el Grado en Traducción e Interpretación Inglés-Francés y «terminología»

Acónimo	Universidad	Asignatura
COMILLAS	Pontificia Comillas	Terminología
EHU	País Vasco/Euskal Herriko Unibertsitatea	Terminología de la lengua A
UA	Alicante	Terminología y documentación aplicadas a la traducción [1]
		Terminología bilingüe: lengua B alemán [2]
		Terminología bilingüe: lengua B francés [3]
		Terminología bilingüe: lengua B inglés [4]
UAB	Autònoma de Barcelona	Terminología aplicada a la traducción y a la interpretación
UAH	Alcalá de Henares	Terminología aplicada a la traducción
UAM	Autónoma de Madrid	Terminología aplicada a la traducción y a la interpretación
UAX	Alfonso X El Sabio	Terminología
UCAM	Católica San Antonio	Terminología
UCM	Complutense de Madrid	Terminología para traductores e intérpretes
UCO	Córdoba	Terminología
UDL	Lleida	No cuenta con asignaturas sobre terminología
UEM	Europea de Madrid	Terminología ¹
UEV	Europea de Valencia	Gestión de la terminología
UGR	Granada	Terminología
UJI	Jaume I de Castellón	Terminología para traductores e intérpretes
ULPGC	Las Palmas de Gran Canaria	Terminología [1]
		Terminología [2]
UM	Murcia	Recursos terminológicos y documentación para traductores e intérpretes (ing-esp) [1]
		Recursos terminológicos y documentación para traductores e intérpretes (fr-esp) [2]
UMA	Málaga	Herramientas para la práctica de la traducción I: terminología
UNEATLANTICO	Europea del Atlántico	Comunicación especializada y terminología
UNIR	Internacional de La Rioja	Terminología aplicada a la traducción y la interpretación
UPF	Pompeu Fabra	Terminología [1]
		Gestión terminológica [2]
UPO	Pablo de Olavide	Terminología B: alemán [1]
		Terminología B: francés [2]
		Terminología B: inglés [3]
URJC	Rey Juan Carlos	Terminología y documentación
USAL	Salamanca	Terminología aplicada a la traducción [1]
		Gestión terminológica y de proyectos [2]
USJ	San Jorge	Terminología
UV	València	Terminología y lexicografía
UVA	Valladolid	Terminología para traductores e intérpretes
UVIC-UOC	Vic-Oberta de Catalunya	Terminología (español) [1]
		Terminología (catalán) [2]
UVIGO	Vigo	Herramientas para la traducción y la interpretación III: terminología
VIU	Internacional de Valencia	Gestión de la terminología

TABLA I. Asignaturas sobre terminología según universidades españolas

para el Grado en Traducción e Interpretación Inglés-Alemán.

- f) UM: «recursos terminológicos y documentación para traductores e intérpretes (francés-español)» y «recursos terminológicos y documentación para traductores e intérpretes (inglés-español)»;
- g) UPO: «terminología B: alemán», «terminología B: francés» y «terminología B: inglés»;
- h) UVIC-UOC: «terminología (español)» y «terminología (catalán)».

Las materias se distribuyen en asignaturas de 3, 4, 6 y 8 ECTS, siendo los 6 ECTS la opción más frecuente entre las titulaciones (treinta y una de las treinta y nueve asignaturas cuentan con 6 ECTS de carga lectiva). Además, el curso más frecuente en el que se imparten las asignaturas es tercero (veintisiete asignaturas), seguido de segundo (doce asignaturas), aunque también se imparten en algunas titulaciones en primero o en cuarto.

Tras identificar estas asignaturas, se procedió a analizar tres secciones de las guías docentes de cada asignatura, que constituyen nuestro objeto de comparación: los resultados de aprendizaje, las referencias bibliográficas básicas y complementarias para las asignaturas y los contenidos del programa.

3.2 Resultados de aprendizaje

La segunda fase se centra en el estudio de los resultados de aprendizaje que se plantea para cada asignatura. Aunque en un principio se concibió el presente trabajo para comparar las competencias de las diferentes asignaturas, se pudo identificar que, de forma generalizada, dichas competencias son muy similares en fondo y forma. De hecho, en ellas se observan las recomendaciones de la primera fase del proyecto Tuning (2009) en torno a la elaboración de competencias genéricas y específicas. Dadas estas similitudes reguladas por la administración (recomendaciones internacionales y formulaciones de las universidades), los resultados de aprendizaje que se pretende que el alumnado alcance en cada asignatura fueron la primera variable que decidimos analizar. Estos resultados de aprendizaje aparecen formulados de tres maneras diferentes:

- Aparecen relacionados con las competencias o comparten sección de la guía docente (UJI o UEM).
- No aparecen los objetivos, pero sí los resultados de aprendizaje (UAM o UPF).
- Aparecen dos secciones diferenciadas: objetivos, por una parte, y resultados de aprendizaje, por otra, pero no se distinguen en su formulación de manera clara (UAB).

Dado que en este trabajo no nos interesa debatir las implicaciones conceptuales o denominativas de términos como *objetivos* o *resultados de aprendizaje*, no definiremos cada uno de ellos y los trataremos en este trabajo bajo el mismo criterio: «son formulaciones de

lo que el estudiante debe conocer, comprender o ser capaz de demostrar tras la finalización del proceso de aprendizaje» (Tuning, 2009, pp. 16, 160), sin distinguir entre los dos niveles existentes, es decir, los resultados umbral de aprendizaje y los resultados del aprendizaje deseados (2009, p. 60).

Para este trabajo han sido diseñados ocho descriptores diferentes, basados en las competencias mejor valoradas para el perfil profesional del terminólogo relacionadas anteriormente según el Libro blanco (2004, pp. 94-97) de acuerdo con la encuesta realizada a egresados, empleadores y docentes (pp. 16-18) en dicho documento, y que toma como base las funciones que señala la LISA (ANECA, 2004, pp. 76-77). Estos ocho descriptores sirven como categorías prototípicas (la columna central de la tabla 2) y con carácter ilustrativo, no restringidas, donde se integran las competencias mencionadas (la columna de la derecha), que tienen cabida en más de un descriptor al mismo tiempo, dado que se trata de competencias que pueden manifestarse en diferentes resultados de aprendizaje. El objetivo de los siguientes descriptores consiste en servir como modelo de lista de verificación en la fase de análisis de las guías docentes.

Si bien RA1 y RA8 son resultados de aprendizaje estrechamente relacionados, su división viene motivada por el carácter transversal de la segunda con respecto de la primera. RA1 se concibe como un resultado de aprendizaje relacionado con las habilidades vinculadas a la precisión terminológica, la identificación y definición precisa de conceptos del campo terminológico, o el uso de denominaciones apropiadas según la corriente de pensamiento. En contraste, RA8 se plantea como una habilidad necesaria en cualquier profesión, que está justificada por la elaboración de discursos coherentes, cohesionados y adecuados. Es, por tanto, un resultado de aprendizaje relacionado con la redacción y la transmisión oral de información, así como con el uso del registro.

En relación con los criterios específicos de identificación de resultados de aprendizaje en las guías, en este trabajo se ha considerado que, si en una guía docente no se explicitan los resultados de aprendizaje o sus objetivos o no es posible inferir su presencia de forma suficiente a partir de dichos datos o secciones, no se tendrán en cuenta para la asignatura en cuestión. En otras palabras, si en una guía docente esta información aparece consignada en las competencias, no se tendrá en cuenta, al tratarse de información automáticamente vinculada con la asignatura, según el documento de verificación del título que corresponda. La información debe plantearse como objetivo o como resultado de aprendizaje de las enseñanzas para considerar que la asignatura pretende específicamente alcanzar dichos logros. El descriptor del resultado de aprendizaje tampoco se tendrá en cuenta si las actividades planteadas en la asignatura sugieren alguna función o tarea relacionada, pues puede que dichas

Código	Descriptores de análisis de guías docentes	Competencias más valoradas para el perfil profesional del terminólogo según el Libro blanco
RA1	Metalingüístico: uso de la terminología apropiada	(4) Saber reconocer la diversidad y multiculturalidad (3,77) Comunicación oral y escrita en la lengua nativa (3,77) Conocimiento de una segunda lengua extranjera
RA2	De contenido: dominio conceptual de teorías, enfoques y nociones	(4) Saber reconocer la diversidad y multiculturalidad (3,62) Capacidad de análisis y síntesis
RA3	De control de calidad: diagnóstico, evaluación, argumentación de errores y propuesta de soluciones	(3,85) Creatividad (3,77) Motivación por la calidad
RA4	Metodológico: documentación, terminografía y creación de recursos lingüísticos	(3,67) Capacidad de organización y planificación (3,50) Manejo de herramientas informáticas
RA5	De análisis: interpretación y pensamiento crítico	(3,73) Capacidad de razonamiento crítico (3,62) Capacidad de análisis y síntesis
RA6	Transversal 1: autonomía	(3,93) Capacidad de aprendizaje autónomo (3,78) Capacidad de tomar decisiones (3,67) Capacidad de organización y planificación
RA7	Transversal 2: trabajo en equipo y gestión colaborativa	(3,81) Facilidad para las relaciones humanas (3,67) Capacidad de organización y planificación (3,27) Capacidad de trabajo en equipo
RA8	Transversal 3: destrezas comunicativas; habilidades orales y escritas	(3,77) Comunicación oral y escrita en la lengua nativa (3,77) Conocimiento de una segunda lengua extranjera

TABLA 2. Relación entre competencias según el Libro blanco y descriptores del estudio

funciones no constituyan ni un objetivo de la asignatura ni un resultado de aprendizaje que se persigue, sino un medio o instrumento para otro resultado de aprendizaje, dado que en cada asignatura el profesorado puede atender a los objetivos que considere, aunque dentro del marco administrativo y formativo en el que se inserte la titulación.

Por tanto, en este estudio se relacionan los datos que aparecen en las guías docentes en las secciones de resultados de aprendizaje u objetivos, pero no se tiene en cuenta cualquier variación o actualización que pueda realizarse en la práctica docente.

3.3 Material bibliográfico de referencia

Dada la relevancia internacional alcanzada por la investigación española en el desarrollo de la teoría comunicativa de la terminología (TCT) y la terminología basada en marcos (TbM), no es de extrañar que los trabajos fundacionales y precedentes sean materiales de referencia de las asignaturas de grado del panorama nacional. A este respecto, en la tercera fase de esta investigación nos interesa conocer cuáles son los trabajos básicos y complementarios empleados en las asignaturas, a fin de conocer los materiales comunes y las principales diferencias según las distintas materias. En este caso, se comparará la inclusión de determinadas referencias bibliográficas en las guías docentes de las asignaturas siguiendo una adaptación del modelo de análisis cualitativo y cuantitativo expuesto por Rodríguez-Faneca (2020, p. 537).

3.4 Contenidos

La cuarta y última fase del trabajo tiene relación con la anterior, dado que los resultados de la tercera fase revelaron la destacada presencia de la autora de la TCT en los programas sobre terminología de las titulaciones españolas. Así, como criterio de verificación, empleamos los seis bloques que se pueden identificar en la obra de Cabré de 1993 (trabajo precedente a la fundación del IULA, 1994, y de la TCT, 1999), los cuales clasificamos, desde nuestra perspectiva, según se muestra en la tabla 3.

Código	Descriptor del contenido
C1	Fundamentos epistemológicos: historia, modelos, teorías y enfoques
C2	Fundamentos ontológicos: el término y los discursos especializados
C3	Métodos: terminografía y gestión terminológica
C4	Métodos: terminología y tecnología
C5	Métodos: planificación y normalización lingüísticas
C6	Métodos: neología

TABLA 3. Descriptores del estudio para el análisis de los contenidos de las programaciones docentes sobre terminología

4 Resultados

4.1 Resultados de aprendizaje

La tabla 4 relaciona la presencia (en azul) o la ausencia (en rojo) de los descriptores indicados en la tabla 2. Las asignaturas que explicitan todos o casi todos los resultados de aprendizaje de los descriptores se marcan en verde. Por otra parte, se marcan en amarillo las celdas que corresponden a las asignaturas que explicitan el menor número de resultados de aprendizaje. Cuantitativamente los descriptores más frecuentes son el RA4 (metodológico: documentación, terminografía y creación de recursos lingüísticos), el RA3 (de control de calidad: diagnóstico, evaluación, argumentación de errores y propuesta de soluciones) y el RA2 (de contenido: dominio conceptual de teorías, enfoques y nociones). Por el contrario, los menos frecuentes son el RA6 (transversal 1: autonomía) y el RA8 (transversal 3: destrezas comunicativas; habilidades orales y escritas).

De este primer análisis se puede inferir que en las asignaturas de terminología del panorama nacional se suele prestar más atención en sus guías docentes a resultados de aprendizaje de carácter procedimental o técnico que a los que tengan que ver con cuestiones transversales, como las habilidades autónomas o las destrezas del uso de la lengua, lo que está estrechamente relacionado con el tipo de actividades que se suelen incluir en las asignaturas, como son los proyectos terminográficos. De hecho, se aprecia que la notable frecuencia de descriptores como el RA3 coinciden, a rasgos generales, con la importancia de las competencias de creatividad (3,85) o motivación de la calidad (3,77), es decir, que efectivamente se reconocen esas competencias como resultados de aprendizaje necesarios en las guías docentes. No obstante, existen otros casos más llamativos, como el RA6 y el RA8.

A propósito del RA6, destaca por ser un descriptor poco frecuente en las guías, lo que contrasta con la sobresaliente valoración que tiene la capacidad de aprendizaje autónomo en el *Libro blanco* (3,93). En relación con el RA8, no constituye uno de los descriptores que reciba una especial atención en las guías, dada su frecuencia, pero, sin embargo, es uno de los ítems con mayor valoración en el *Libro blanco* (3,77, tanto en primera como segunda lengua). Entre las posibles causas de este hecho, podría deducirse que quizá en las guías docentes se preste excesiva atención a otros aspectos (como los incluidos en los descriptores RA4 y RA3) o porque se da por hecho que la adquisición de competencias como la destreza comunicativa se ha producido previamente, o es responsabilidad de otras asignaturas, como las lenguas instrumentales. Sea como fuere, las capacidades de comunicación oral y escrita en las diferentes lenguas también son muy relevantes en el desarrollo de la competencia metalingüística, por lo que, a nuestro juicio, van de la mano y necesitan con-

templarse como parte de los resultados de aprendizaje necesarios de las asignaturas de terminología, a pesar de las diferencias planteadas en el apartado 3.2 de este trabajo.

De acuerdo con el análisis realizado, solo el 16 % de las asignaturas estudiadas cubre todos los resultados de aprendizaje relevantes según el *Libro blanco* para el perfil del terminólogo: la única titulación que cumple con todos los resultados de aprendizaje es la UPO, seguida de COMILLAS, UNEATLÁNTICO y UA (para la materia de terminología y documentación aplicadas a la traducción). Por el lado contrario, se aprecia que el 29 % cubre menos de tres resultados de aprendizaje.

A continuación, se relacionan algunos fragmentos de texto extraídos de las guías que han servido para verificar la presencia de los descriptores en cada asignatura.

[RA1-UPO] Conocer y aplicar el **metalenguaje** de la disciplina.

[RA2-UJI] Asimilar los **fundamentos de la terminología** y sus distintos enfoques orientados a la traducción.

[RA2-UMA] Reconocimiento de las **distintas vertientes de la terminología** desde el punto de vista de las **posiciones teóricas**.

[RA3-COMILLAS] Muestra capacidad de cumplir con los **estándares de excelencia y calidad**.

[RA3-UPF] Buscar, seleccionar y **evaluar** corpus, diccionarios, bancos terminológicos y recursos web para un proyecto de terminología específica. **Evaluar** la adecuación del trabajo terminológico que se realiza en el curso para el traductor.

[RA4-UMA] Conocimiento de las **bases metodológicas** necesarias para trabajar en terminología.

[RA4-UNEATLANTICO] Saber cómo desarrollar un **recurso terminológico adecuado** a cada perfil de necesidades.

[RA5-UA] Conocer los **criterios de evaluación** de la fiabilidad de dichos medios.

[RA5-UVA] Desarrollar **espíritu crítico** a la hora de aceptar y/o rechazar calcos y préstamos terminológicos, especialmente neologismos, así como **posibles propuestas** puntuales de equivalentes.

[RA6-UPLGC] Orientarse hacia el **autoaprendizaje** y el trabajo en equipo.

[RA6-COMILLAS] Analiza **su propio comportamiento** buscando la mejora de sus actuaciones. / Realiza sus trabajos y su actividad necesitando sólo unas indicaciones iniciales y un seguimiento básico.

[RA7-UNEATLANTICO] Autoevaluarse y **coevaluar** el propio trabajo y el de los demás en relación con las tareas y el rendimiento académico en el marco de esta asignatura.

[RA7-UAB] **Trabajar en equipo**: Contribuir a la cohesión del grupo. / Tener en cuenta los puntos de vista de los demás y retroalimentar de forma constructiva.

[RA8-UAM] **Transmitir información**, ideas problemas y soluciones sobre las materias estudiadas a un público especializado y no especializado.

[RA8-UAH] Present their work **in written and oral form**.

Acrómino		RA1	RA2	RA3	RA4	RA5	RA6	RA7	RA8	Total
COMILLAS										7
EHU										4
UA	[1]									7
	[2]									4
	[3]									6
	[4]									5
UAB										4
UAH										5
UAM										3
UAX										2
UCAM										3
UCM										2
UCO										4
UEV										2
UGR										4
UJI										4
ULPGC	[1]									5
	[2]									5
UM	[1]									2
	[2]									2
UMA										5
UNEATLANTICO										7
UNIR ³										0
UPF	[1]									5
	[2]									3
UPO	[1]									8
	[2]									8
	[3]									8
URJC ⁴										0
USAL	[1]									5
	[2]									2
USJ										1
UV										2
UVA										3
UVIC-UOC	[1]									5
	[2]									5
UVIGO										5
VIU										0
		18	23	26	34	22	10	11	8	
			+	+	+		-	-	-	

TABLA 4. Presencia de los descriptores para los resultados de aprendizaje en las asignaturas de terminología

4.2 Bibliografía

Tras analizar individualmente las referencias bibliográficas que sirven de material docente para las asignaturas de terminología, se obtuvieron los datos recogidos en la tabla 5, que corresponden con las fuentes que se citan en más del 35 % de las asignaturas documentadas.

Como se puede comprobar, las obras fundacionales y precedentes de la TCT son las más citadas en las guías del panorama nacional,⁵ especialmente la obra de 1993 (en efecto, como veremos en el siguiente apartado, la programación de muchas asignaturas sigue el esquema de este manual). A estas se suman obras de carácter internacional de introducción, como la de Arntz y Pitch, o de gestión terminológica, como la de Budin y Wright. Destaca también, por su enfoque orientado específicamente a la formación de traductores e intérpretes, el manual de Montero y Faber (y, más tarde, Buendía) titulado *Terminología para traductores e intérpretes* (el único manual de la tabla 5 con un marcado enfoque didáctico y una relación de propuestas de actividades y ejercicios para los estudiantes, ya en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior, algo con lo que no cuenta el resto de los manuales identificados), citado en casi la mitad de las asignaturas analizadas.

Asimismo, es posible encontrar frecuentemente entre las obras citadas algunas como la de Gonzalo García y García Yebra (2004) (34 %), el texto de Wüster (1998 [1985/1979]) (29 %) o el manual de Montero (2002) (26 %) (otro manual con relación de ejercicios). Tras revisar estos datos, puede que lo más llamativo sea el año de publicación de las obras. Se trata de manuales que superan los quince años de antigüedad en algunos casos, lo cual llama la atención teniendo en cuenta el avance científico tan notable que ha protagonizado la terminología desde el comienzo de siglo (L'Homme, 2020). En relación con dicha novedad, la referencia más actualizada en las guías docentes puede encontrarse en las asignaturas de la UPF y corresponde con *La terminología avui. Termes, textos i aplicacions* de Cabré, Domènech y Estopà de 2018. A propósito

de trabajos actualizados sobre terminología puede encontrarse *The handbook of terminology* editado por Kockaert y Steurs de 2015, que solo se cita en las guías de la UAH y de la UJI.

La indiscutible relevancia de las obras de Cabré en las programaciones docentes podría explicarse por varios hechos:

- los manuales de Cabré fueron publicados en sus primeras ediciones en 1992 y 1999, años en los que la terminología comenzaba a impartirse en España (1991);
- el grupo de docentes e investigadores del IULATERM (que se fundó en 1994) contó con una especial relevancia en las reuniones nacionales para la enseñanza de la terminología en España (1997, 1999), incluido el Seminario sobre Programa de los Cursos de Terminología en la Licenciatura de Traducción e Interpretación celebrado en 1991 en la Universidad de Granada;
- la ausencia de otros recursos originales en lengua española de los años noventa y principios del 2000. Es posible que la tradición docente basada en las investigaciones de Cabré y su grupo tengan su justificación en este momento de ausencia de obras de apoyo didáctico.

A estos hechos se sumaría la clara organización temática de las obras, así como las reflexiones teóricas en torno a los límites y relaciones del campo terminológico, o la notable ruptura con la teoría tradicional de la terminología. Todo puede deberse a que la TCT dirigía la mirada hacia la descripción y explicación del fenómeno comunicativo especializado, argumentos que convertirían las obras de Cabré en un instrumento útil para la docencia, ya que la orientación de esta teoría se ajusta de forma adecuada a la orientación comunicativa de la traducción.

4.3 Contenidos

Como se indicó en el apartado de metodología, al finalizar la fase de revisión de fuentes bibliográficas de las guías docentes, se comprobó la relevancia del manual de 1993 de Cabré. Por ello, usando como criterio los

Referencia	Número de asignaturas que citan dicha referencia	Porcentaje de aparición de la referencia sobre el total de asignaturas
Cabré (1992/1993)	26	67 %
Cabré (1999/2005)	21	54 %
Arntz y Pitch (1995)	20	51 %
Montero y Faber (2008) / y Buendía (2011)	18	46 %
Budin y Wright (1997 y 2001)	14	36 %

TABLA 5. Referencias bibliográficas más citadas en las guías docentes de terminología

descriptores que indica la tabla 3, se han analizado todas las guías docentes para comprobar qué contenidos se incluyen en cada asignatura (véase la tabla 6). Existen algunas asignaturas en las que se debe inferir por el tipo de temario que el contenido corresponde con los descriptores que usamos:

- Por ejemplo, en la UGR se relaciona en su temario «herramientas y estrategias para la elaboración de recursos», que podría corresponder con el uso de herramientas informáticas (C4). También en la UPO se indica la «elaboración de un trabajo terminográfico», por lo que podría inferirse el uso de herramientas informáticas, aunque no se especifica.
- En la UCAM el programa incluye «bases de la terminología y de la terminografía»; la UCM, «introducción a la terminología»; la USAL, «fundamentos de la terminología y del trabajo terminográfico»; y la UVA, «conceptos básicos», que podrían corresponder con los fundamentos epistemológicos (C1).

Si analizamos la tabla 6, puede apreciarse que trece de las treinta y nueve asignaturas cubren casi en su totalidad los contenidos indicados en los descriptores. Solo dos de las titulaciones con dos o más asignaturas de terminología cubren dichos descriptores a partir de la combinación de sus asignaturas, de forma que los contenidos que no se presentan en una, aparecen en la otra (como ocurre en la UA o la UPF; de hecho, en esta última el reparto de contenidos es muy preciso).

El hecho de que el tema de terminografía (C3) sea el más impartido en el panorama nacional es compatible con el perfil instrumental de la asignatura de terminología que identifica Prieto en su trabajo de 2011. Solo la UCM plantea una asignatura de terminología en la que no se incluye explícitamente en sus contenidos la gestión terminológica. Por otra parte, la reflexión en torno al carácter ontológico del término y de los discursos donde aparece (C2) es el segundo bloque de contenidos más frecuente (se observa en el 86 % de las asignaturas).

En contraste, apenas un tercio de las asignaturas incluye en el temario contenido dedicado a la normalización lingüística (C5) y la neología (C6), lo cual refleja, a nuestro juicio: a) que no se identifica como un contenido relevante en la formación del terminólogo; b) que se trata de cuestiones que deben abordarse en una posterior especialización (por ejemplo, posgrado); o c) que se dedica más atención a otros contenidos técnicos o instrumentales, como la terminografía.

Desde nuestro punto de vista, no podría razonarse la ausencia de la normalización lingüística o la neología en el temario de terminología justificando la falta de relación con la traducción, puesto que las implicaciones en el proceso de traducción son notables, ya que la normalización está ligada estrechamente a la gestión terminológica y la localización, y la neología en traducción se vincula a los niveles de implicación del traductor en terminología.

Sí que puede existir una razón relacionada con el creditaje de las asignaturas, puesto que prácticamente la totalidad de las asignaturas de terminología con tres o cuatro ECTS (siete de treinta y nueve) descartan la neología o la normalización de su temario (a excepción de la UPF y la UAB). La falta de tiempo para desarrollar estos temas motivaría su ausencia en la programación de las asignaturas, pero no ocurre así en las otras diecisiete de seis ECTS o más que no incluyen la neología o las veintiuna de seis ECTS o más que no incluyen la normalización lingüística.

Si analizamos la relación de los contenidos con los posibles resultados de aprendizaje prototípicos, se aprecia que el contenido más frecuente, la terminografía (C3), podría relacionarse con el RA4 y el RA3 (metodológico y de gestión de calidad respectivamente). De hecho, estos dos resultados de aprendizaje son los más frecuentes en las guías, como se expuso en la tabla 4, por lo que la relación C3-RA3-RA4 parece justificada pedagógicamente. No obstante, como se indica en dicha tabla, no se explicita el resultado de aprendizaje de la autonomía o el trabajo en equipo, a pesar de que podrían ser perfectamente objetos evaluables para medir el grado de desarrollo de las competencias en las asignaturas.

Aunque los resultados de aprendizaje se pueden motivar de diversas formas y no están definidos ni restringidos por los contenidos, es incuestionable que determinados resultados de aprendizaje son más fáciles (aunque no exclusivos) de alcanzar en el marco de ciertos contenidos. Por ejemplo, el desarrollo de la capacidad de análisis crítico se puede vincular a las nociones derivadas de los fundamentos epistemológicos y ontológicos de la terminología, así como a la reflexión en torno a los criterios de neologización, entre otros; y el desarrollo de habilidades transversales como la autonomía o el trabajo en equipo se pueden trabajar en el marco de proyectos colaborativos de gestión terminológica.

Cabe realizar una reflexión en torno al proceso de enseñanza-aprendizaje. Parece que los resultados de aprendizaje transversales (es decir, que pueden desarrollarse en otras muchas materias, relacionadas o no con el campo de la traducción, y necesarias para prácticamente cualquier actividad profesional moderna) no reciben la suficiente atención explícita en las guías, puesto que, a efectos administrativos (e incluso pedagógicos) no se consideran requisito necesario para evaluar las asignaturas de terminología (si lo fuesen, estarían incluidos de forma explícita). Esto es relevante, pues aspectos actitudinales como la gestión de equipos, el comportamiento interpersonal, la inteligencia intrapersonal y la capacidad metacognitiva del alumnado como agente social, como parte del proceso de aprendizaje, quedarían ensombrecidos por los resultados de aprendizaje más relacionados con el producto, como bien refleja el hecho de que no se expli-

Acrónimo	C1	C2	C3	C4	C5	C6	Total
COMILLAS							4
EHU							5
UA	[1]						5
	[2]						4
	[3]						4
	[4]						4
UAB						5	
UAH						5	
UAM						4	
UAX						6	
UCAM						3	
UCM						3	
UCO						6	
UEV						6	
UGR						4	
UJI						2	
ULPGC	[1]						5
	[2]						5
UM	[1]						2
	[2]						4
UMA						4	
UNEATLANTICO						4	
UNIR						4	
UPF	[1]						5
	[2]						3
UPO	[1]						4
	[2]						4
	[3]						4
URJC						4	
USAL	[1]						4
	[2]						2
USJ						4	
UV						4	
UVA						4	
UVIC-UOC	[1]						6
	[2]						6
UVIGO						5	
VIU						2	
	32	34	37	30	12	14	
		+	+		-	-	

TABLA 6. Presencia de los descriptores para los contenidos en las asignaturas de terminología

citen los RA6, RA7 y RA8 en la mayoría de las guías. En otras palabras, es de interés reflexionar sobre si en terminología solo interesa evaluar el hecho de *saber algo* y *saber hacer algo*, sino también el *cómo* se logra alcanzar tal espectro y qué implicaciones tiene dicho *cómo* en el desarrollo personal y profesional del alumnado.

En el marco formativo de la asignatura de terminología, integrada en las titulaciones que versan sobre Traducción e Interpretación, el trabajo en equipo resulta una competencia clave, dada la frecuencia con la que se suele desarrollar y suele ser necesaria en el mundo profesional (y no exclusivamente en las labores del terminólogo, sino en muchas otras de las realizadas por los egresados en Traducción e Interpretación). Algunas preguntas relevantes en este proceso de enseñanza-aprendizaje serían: en un trabajo en equipo, ¿han surgido conflictos? Si lo han hecho, ¿cómo se han solucionado? ¿Cómo han afectado estos conflictos al desarrollo o al producto del proyecto? Y a la hora de explicar o redactar información especializada o instrucciones técnicas, ¿dónde se encuentran los principales problemas y errores durante el desarrollo de este trabajo? Y ¿dónde está el límite de la autonomía en el estudiante? ¿En qué momento no dispone de las herramientas necesarias para resolver un problema de forma autosuficiente y debe acudir a otro compañero o al docente? ¿Son recurrentes o sistemáticos estos problemas en todos los alumnos? ¿Debe replantearse el enfoque de la asignatura? ¿Son los fundamentos teóricos o metodológicos suficientes para afrontar los proyectos relacionados con la terminología? Desde nuestro punto de vista, se trata de datos que proporcionan información muy relevante que permitirían mejorar la docencia de las asignaturas de terminología, puesto que tienen estrecha relación con la actuación profesional, tanto académica como científica, de los futuros egresados.

5 Consideraciones finales y proyecciones de futuro

La revisión realizada presenta una enseñanza de la terminología sólida y firme, marcada por la homogeneidad en sus contenidos y referencias básicas, pero algo inestable en la coherencia de resultados de aprendizaje con respecto a las expectativas formativas que propone el *Libro blanco*.

Así, cabe potenciar los resultados de aprendizaje con menor presencia en las guías docentes del panorama nacional, especialmente los relacionados con la autonomía y con las destrezas orales y escritas (y, en menor medida, el trabajo en equipo), en tanto que se valoran como esenciales por parte del *Libro blanco* en relación con el perfil del terminólogo. De este modo, se relacionan aquí algunas sugerencias de técnicas o contextos en los que podría motivarse la valoración del *cómo* y no solo del *qué* en los resultados de aprendizaje:

- a) La autoevaluación y la autogestión (mediante técnicas de enseñanza inductivas) basada en rúbricas, así como la evaluación entre iguales o los proyectos individuales guiados permitirían valorar la capacidad de autonomía de los estudiantes.
- b) La defensa oral de proyectos o la exposición oral de información especializada a público no especializado, junto con la traducción anisofuncional o la redacción de informes técnicos, permitirían trabajar las destrezas comunicativas.
- c) Los juegos de roles, como la actuación de gestor de proyectos, encargado del control de calidad, documentalista, etc. implican un contexto que simula los encargos de trabajo real en equipo.

Somos conscientes de que muchas de estas estrategias o técnicas ya se aplican en las asignaturas de terminología, si bien no queda patente en las guías analizadas que sus resultados de aprendizaje sean necesarios para la superación de las asignaturas.

Por otra parte, en relación con la bibliografía, consideramos necesario incorporar los últimos avances del campo en los temarios de las asignaturas, sin desdeñar ni rechazar las obras clásicas o fundacionales de la terminología moderna (recuérdese que la obra de referencia más actualizada es la de Cabré, Domènech y Estopà (2018) en las guías de la UPF). Por tanto, es recomendable incorporar obras actuales, así como centrar los esfuerzos en el diseño de materiales y herramientas para la didáctica de la terminología, como las obras de Monterde (2002) o Montero y Faber (2008). Estos trabajos orientados al aprendizaje de la terminología deberán incluir necesariamente en sus planteamientos y perspectivas los resultados de aprendizaje esperables en la asignatura, como plantea el *Libro blanco*, especialmente la motivación de la autonomía, el trabajo en equipo y las destrezas comunicativas, como hemos indicado anteriormente, competencias que se pueden integrar perfectamente en el aprendizaje por proyectos usando la gestión terminológica, entre otras muchas actividades.

En cuanto al temario de las asignaturas, se deduce que la programación en España suele estar constituida por cuatro objetos de análisis principales, según los datos de la tabla 6:

- La gestión terminológica.
- La noción del término y de la comunicación especializada en general.
- Las teorías y disciplinas que se encargan de describir y explicar tanto el término como la comunicación especializada.
- La relación de la tecnología con la terminología y sus aplicaciones en la gestión terminológica y la traducción.

Considerando las limitaciones de tiempo de las asignaturas y los objetivos que cada una se plantea, dos de los contenidos que no suelen contemplarse en las guías docentes son los relacionados con la planificación y la normalización, así como con la neología. A nuestro

juicio, la reciente e intensa contribución a los estudios sobre neología de los investigadores de centros del país —tanto teórica, como hemos comprobado en algunas de las referencias citadas anteriormente, como aplicada, como se deduce de trabajos como los de González (2017) o Álvarez (2020)— junto con el papel de la

normalización lingüística (en el manual de Kockaert y Steurs de 2015 se incluyen, de hecho, dos capítulos dedicados a la relevancia de este campo para la terminología) permiten considerar la introducción de estos dos temas en el temario de terminología, justificados en el marco de los manuales de Cabré. ✿

6 Bibliografía

6.1 Fuentes secundarias

- ÁLVAREZ, Elena (2020). *Lázaro: An extractor of emergent anglicisms in Spanish newswire*. Trabajo de fin de máster: Brandeis University.
- ANECA (Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación) (2004). *Libro blanco. Título de grado en traducción e interpretación*. Madrid: ANECA.
- GALLARDO, Natividad; SÁNCHEZ, Dolores (eds.) (1992). *La Enseñanza de la Terminología: Actas del Coloquio Iberoamericano sobre Enseñanza de la Terminología: Seminario sobre programa de los cursos de Terminología en la Licenciatura de Traducción e Interpretación en España, junio 1991*. Granada: Escuela Universitaria de Traductores e Intérpretes de la Universidad de Granada.
- GONZÁLEZ, Adela (2017). «Estudio de neologismos a través de big data en un corpus textual extraído de Twitter». *ELUA: Estudios de Lingüística: Universidad de Alicante*, 31, pp. 171-186.
- KAGEURA, Kyo; L'HOMME, Marie-Claude (2008). «Reflecting on Fifteen Years of Research and Development in Terminology». *Terminology*, vol. 14, núm. 2, pp. 153-158.
- L'HOMME, Marie-Claude (2020). «Being a privileged witness of twenty years of research in terminology». *Terminology*, vol. 26, núm. 1, pp. 1-6.
- MONTERDE, Ana María (2002). «La asignatura troncal de terminología en las Facultades de Traducción e Interpretación de España: técnicas motivacionales en su enseñanza». En: GUERRERO RAMOS, Gloria; PÉREZ LAGOS, Manuel (coords.) *Panorama actual de la terminología*. Albolote (Granada): Comares, pp. 197-220.
- PRIETO, Juan Antonio (2011). «La implantación de los nuevos títulos de Grado en Traducción e Interpretación en la universidad española». En: *Actas del V Congreso Internacional de la Asociación Ibérica de Estudios de Traducción e Interpretación: Actualidad e Investigación en los Estudios de Traducción e Interpretación*. Castellón: Universitat Jaume I.
- RODRÍGUEZ-FANECA, Cristina (2020). «La formación del traductor de italiano en España: análisis de los recursos propuestos por el profesorado». *Sendebarr*, 31, pp. 531-546.
- Tuning_ = UNIVERSIDAD DE DEUSTO (2009). *Una introducción a Tuning Educational Structures in Europe; la contribución de las universidades al proceso de Bolonia*. Bilbao: Publicaciones de la Universidad de Deusto.
- ZAMORANO, Alfonso (2013). «La terminología como disciplina: aproximación interpretativa a su evolución epistemológica y metodológica a través de la caología». *Moenia: Revista lucense de lingüística y literatura*, 19, pp. 25-43.

6.2 Referencias citadas en las guías docentes

- ARNTZ, Reiner; PITCH, Heribert (1995). *Introducción a la terminología*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- BUDIN, Gerhard; WRIGHT, Sue Ellen (eds.) (1997). *Handbook of terminology management*. Vol. I. Ámsterdam: John Benjamins. [Segundo volumen de 2001].
- CABRÉ, Maria Teresa (1993). *La terminología: teoría, metodología, aplicaciones*. Barcelona: Antártida: Empúries. [Original en catalán de 1992]
- (1999). *La terminología: Representación y comunicación: Elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos*. Barcelona: IULA. [Segunda edición de 2005]
- CABRÉ, Maria Teresa; DOMÈNECH, Ona; ESTOPÀ, Rosa (2018). *La terminologia avui. Termes, textos i aplicacions*. Barcelona: UOC.

- GONZALO GARCÍA, Rosario Consuelo; GARCÍA YEBRA, Valentín (2004). *Manual de documentación y terminología para la traducción especializada*. Madrid: Arco Libros.
- KOCKAERT, Hendrik J.; STEURS, Frieda (eds.) (2015). *The Handbook of Terminology*. Ámsterdam: John Benjamins.
- MONTERDE, Ana María (2002). *Ejercicios de introducción a la terminología*. Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.
- MONTERO, Silvia; FABER, Pamela (2008). *Terminología para traductores e intérpretes*. Granada: Tragacanto. [Segunda edición de 2011 con BUENDÍA, Miriam]
- WÜSTER, Eugene (1998). *Introducción a la Teoría General de la Terminología y a la lexicografía terminográfica*. Barcelona: IULA. [Original de 1979; segunda edición de 1985]

Notas

1. La asignatura de terminología del Grado en Traducción e Interpretación por la UEM no ha sido analizada en este estudio por no encontrarse disponible al público en su web, aunque computa como una de las treinta y nueve asignaturas de terminología impartidas en España.
2. En este estudio no se han incluido grados como los de Lenguas Aplicadas o Lingüística, donde también es posible encontrar asignaturas de comunicación especializada.
3. No se indican en la guía.
4. No se indican en la guía.
5. Estas obras no se citan en las guías de UAB, UA, UEM, UNIE o URJC.

English military terminology and its knowledge organisation

VALENTINA IVANOVA GEORGIEVA

Rakovski National Defence College Bulgaria

ORCID: 0000-0001-8392-9613

v.georgieva@rndc.bg

Valentina Georgieva és cap del

Departament de Formació Lingüística del Rakovski National Defence College de Sofia (Bulgària). Hi treballa des de 1992 com a professora d'anglès. L'any 2017 fou becària Fulbright a la Texas State University (EUA), on va treballar sobre el disseny de materials en línia per a adults. També ha estat professora a la Universitat de Hull (Regne Unit) i professora convidada a la Universitat Estatal d'Erevan (Armènia). Té un màster en filologia russa i búlgara per la Universitat de Shumen i un màster en llengua i literatura angleses per la Universitat de Veliko Tàrnovo. Va defensar la seva tesi doctoral sobre la comparació de la terminologia militar anglesa i búlgara a l'Institut de Llengua Búlgara de l'Acadèmia Búlgara de Ciències, per la qual va rebre el Premi Internacional de l'Associació Europea de Terminologia de 2020. Les seves línies de recerca són els problemes terminològics, la metodologia EFL i els estudis interculturals. Entre les seves publicacions, cal destacar *Military English: From theory to practice* (2015).



Resum

La terminologia militar anglesa i l'organització del coneixement

L'article tracta els problemes de l'organització del coneixement de termes de la terminologia militar anglesa amb el seu subcamp de termes de suport a la pau. Presenta els fonaments comuns entre la terminologia i l'organització del coneixement com a disciplines científiques. L'anàlisi es basa a revelar l'organització del sistema de conceptes militars proporcionant definicions i diagrames que mostren les relacions semàntiques entre els principals conceptes militars del domini investigat.

PARAULES CLAU: terminologia militar; organització del coneixement; concepte; sistematicitat; suport a la pau

Abstract

The article deals with the problems of knowledge organisation (KO) of terms from English military terminology with a focus on peace support terms. It presents the common grounds between terminology and KO as scientific disciplines. The analysis is based on revealing the organisation of the military concept system by providing definitions and diagrams which show the semantic relations between the main military concepts in the researched domain.

KEYWORDS: military terminology; knowledge organisation (KO); concept; systematicity; peace support

TERMINÀLIA 24 (2021): 43-52 · DOI: 10.2436/20.2503.01.167

Data de recepció: 31/12/2020. Data d'acceptació: 19/07/2021

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Introduction

Knowledge organisation (KO) as a field of study, teaching and practice has been in the focus of researchers from many different scientific fields, librarians and information science specialists in particular, because by definition it includes “activities such as document description, indexing and classification performed in libraries, databases, archives, etc.” (Hjørland, 2008, p. 86). Terminologists from different countries, including Bulgaria (cf. Alexiev, Vicheva, Popova), however, have been identifying the common grounds between KO and terminology, viz. terms as knowledge items. As Sager states, “terminology can claim to be truly interdisciplinary. [...] The common element [...] (is) the formal organisation of the complex relationships between concepts and terms” (Sager, 1990, p. 2).

Another important definition which proves the relationship between KO and terminology is the definition of *concept* accepted in AAP-77 NATO Terminology Manual as “a mental representation of something that can be considered a unit of knowledge” (AAP-77, 2018, p. 3).

The aim of this article is to analyse English military terminology in the domain of peace support from the perspective of the systematisation and organisation of terms. A model for KO of the most important terms in the researched domain will be presented.

2 Knowledge organisation and terminology

Since KO is literally organisation of knowledge in general, and terminology deals with the organisation, systematisation, and classification of terms based on principles, we can argue that KO and terminology have the same object of study. The suggested model for KO is based on Sager’s theory that terms represent concepts and that “concepts are constructs of human cognition processes which assist in the classification of objects” (Sager, 1990, p. 22). Different attempts have been made to organise military knowledge, i.e. the terms that represent concepts in the military field, but most of them are in the form of dictionaries and glossaries (e.g. AAP-6, 2013) which offer an alphabetical arrangement of military terms. An exception is the attempt of the information specialist Ptushenko who, when defining the main principles of standardisation of Russian military terminology, underlines that “the leading principle is the recognition of the object under study as a system, and definition of the system relations as well as the system structure of the object” (Ptushenko, 2009).

KO of terminology should be based on the principles of arranging the concepts into groups, families, classes and types on the basis of their characteristics, and on establishing the hierarchical and semantic relations of each term with the rest in the subsystem since, as Hjørland states, “The broad sense [of KO]

is thus both about how knowledge is socially organised and how reality is organised” (Hjørland, 2008, p. 87). The author of an article dedicated to exploring and explaining the complex relations between the Spanish terms which describe military hierarchy, follows the approach of selecting the main military terms (*jerarquía, grado, categoría, graduación, empleo, clase, rango, etc.*) and based on their definitions in the *Diccionario de la lengua española*, he reveals the differences in their meanings, presents them as a system and arranges them hierarchically (Díaz, 2017). Melania Cabezas-García justifies the importance of management of corporate terminology by stressing the fact that “failure to manage terminology could hinder communication, create confusion, damage a company’s image, lower translator productivity, or even result in legal issues”. She proposes steps for terminology management that include: (i) corpus preparation and compilation; (ii) term extraction; (iii) conceptual analysis; (iv) identification of equivalents; and (v) representation and storage in terminology management systems (Cabezas-García, 2021). In the context of military terminology organisation, standardisation and utilisation, failure to use approved terminology could result not only in miscommunication and confusion, but could cost lives.

For the purposes of this research, the process of terminological organisation and systematisation can be accomplished in the following steps:

- The first step in KO is determining the corpus of terms for the field of knowledge.
- The second step is the statistical extraction of the terms with the greatest frequency.
- The third step is the analysis of definitions of the specified group of concepts (the subfield of the terms for peace support in our case) as a result of which it is possible to identify the concepts and the terms which represent them.
- The fourth step is the graphical presentation of the semantic relations between concepts and terms in schemes, tables and diagrams.

These steps will be applied to organise the concepts and terms in the military terminology domain of peace support.

3 Knowledge organisation and military terminology

Structuring, unification and standardisation of military terms and determining the interrelations between them can be the result of KO of the military terminology. In this way it would become much easier to find the proper place of each military term that refers to military activities, processes, products or actors by following the model and “filling in” the appropriate facets.

In 2018, NATO’s Military Committee Joint Standardisation Board (MCJSB) published NATO Terminology Manual NATO Standard AAP-77 with the main purpose to:

(1) explain the basic concepts involved in terminology work; (2) lay down the English and French lexicographical and terminographical conventions to be followed when developing NATO terminology; and (3) give detailed instructions on the preparation of lexicons. (AAP-77, 2018, p. 1)

This manual was a result of NATO’s awareness of the importance of terminology standardisation to be used in NATO documents and communications. It focuses its guidelines on providing a brief overall review of the basics of terminology and concepts, a description of dos and don’ts when preparing the terminological entry structure, and style conventions. To support the guidelines, many examples are provided, e.g.:

Write a definition so that it contains all the information required to distinguish the concept from other concepts and is applicable throughout the relevant subject field.

Example 49:

Wrong: rifle	Right: rifle
A thing designed to inflict bodily harm.	A hand-held gun fired from shoulder level, having a long spirally-grooved barrel to make a bullet spin and thereby increase accuracy over a long distance.

[...] Write the definition as briefly as possible, in a single sentence, to contain only that information which makes the concept unique. [...] If absolutely necessary, you may include additional information in a note, including examples of elements of the definition, but not examples of the concept.

Example 51:

Wrong: defilade	Right: defilade
Protection from hostile observation and fire provided by an obstacle such as a hill, ridge, or bank.	Protection from hostile observation and fire provided by an obstacle. Note: Examples of obstacles are hills, ridges and banks.

(AAP-77, 2018, p. 21, 30)

NATO Terminology Manual AAP-77 introduces the main principles and terminological meta-terms in order to advise in writing “consistent, logical and clear terms and definitions” (AAP-77, 2018, p. 3). Following the basic principles of terminological theory (cf. Sager, 1990, p. 28-44, Popova, 2012), the manual stresses that

A concept normally exists in relation to other concepts, which collectively form a concept system. In such a system, concepts are ranked in descending order from the most general to the most particular. A concept which is ranked higher (more general) is called the superordinate concept. A lower-ranked concept (more particular) is called the subordinate concept. [...] A concept diagram may be used to model the hierarchical relationships between the various concepts of a semantical family. A concept diagram is organised into levels where the superordinate concept is subdivided into subordinate concepts by applying the same criterion. (AAP-77, 2018, p. 3)

Following this suggestion, which is much more detailed in theoretical terminological research (cf. Sager, Popova, Ptushenko, Vicheva), we can present the following diagram to introduce the concept diagram which includes military terminology as a major constituent in the concept system (Fig. 1).

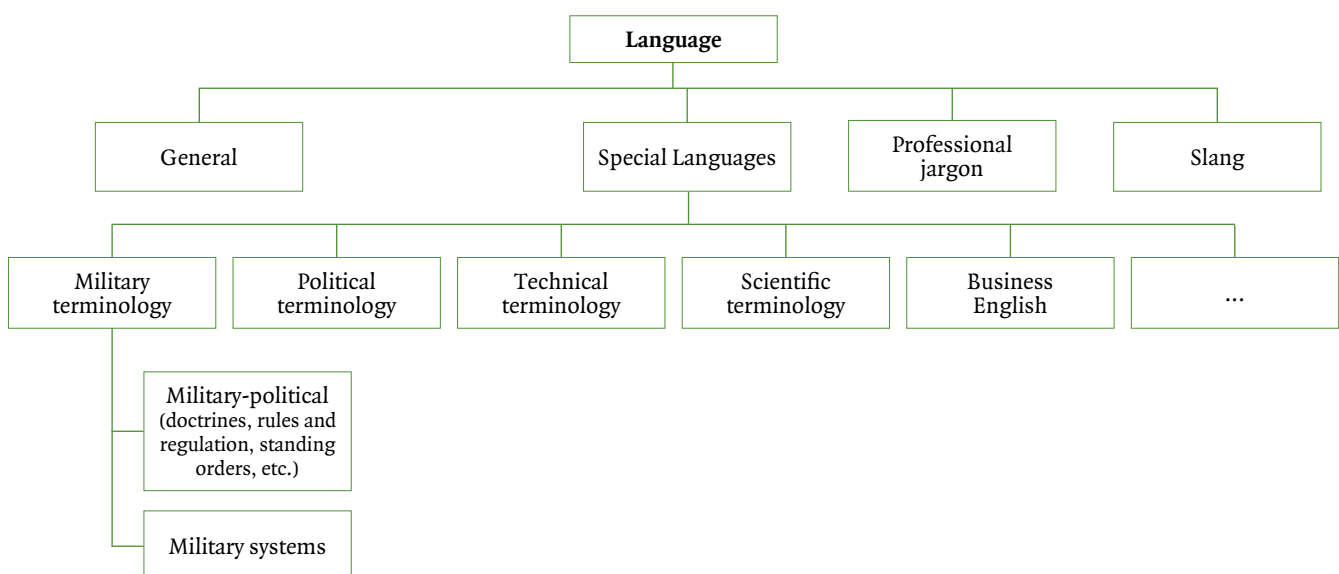


FIGURE 1. Language and the concept system

At the top of the diagram of Fig. 1 is the language, which is synonymous to knowledge, because as Sager explains “we divide knowledge up into subject areas, or disciplines, which is equivalent to defining subspaces of the knowledge space” (Sager, 1990, p. 16). On the subordinate level are: the general language, which is “the set of rules, units and restrictions that form part of the knowledge of most speakers of a language” (Cabr , 1999, p. 59); special or specialized languages, which “refer to a set of subcodes (that partially overlap with the subcodes of the general language), each of which can be ‘specifically’ characterized by certain particulars such as subject field, type of interlocutors, situation, speakers’ intentions, the context in which a communicative exchange occurs, the type of exchange, etc.” (Cabr , 1999, p. 59); professional jargon; and slang.

Military terminology is a concept subordinate to the special languages and can be subdivided into military-political (defence system with its rules and regulations, standing orders, etc.) and military systems, which can be further broken down.

4 Basic principles of KO of military terms

In order to define the grounds for the principles of KO, it is necessary to define and explain the basic theoretical principles of this research. We adopt the definition of Popova (Popova, 2003, p. 34) for the terminological system as an “organised aggregation of terms, which have certain interrelations and as a whole are subordinate to a specific concept”. Cabr  also points out,

since terminology starts from concepts, and concepts in the same field form a structured set, [...] terminological reference works often present entries in a systematic order as opposed to the alphabetic order of general language dictionaries. Systematic ordering is in itself an attempt

to reproduce the conceptual system of a special subject. (Cabr , 1999, p. 34)

Furthermore, Popova (Popova, 2003, p. 34) defines the following types of systematicity (see Fig. 2).

Internal systematicity is concerned with the expression of the logic-notional system in the respective subject field, while the external (functional) systematicity is concerned with providing for communication.

Implicational systematicity is a scheme of “such links and relations between notions which reflect real links between objects in reality” (Popova, 2003, p. 35). The subtypes of implicational systematicity are:

- Partitive systematicity: represents “whole-part” relationships and serves to indicate the connections between concepts consisting of more than one part and their constituent parts. Partitive relationships can be represented by trees.
- Associative systematicity: deals with various relations between real objects and concepts, as for example “activity-actor”, “activity-place”, “activity-result”, “process-product”, “process-instrument”, “cause-effect”, “actor-object”, etc.

Classificatory systematicity deals with generic relationships which establish hierarchical order. According to Sager, it “identifies concepts as belonging to the same category in which there is a broader (generic) concept which is said to be superordinate to the narrower (specific) subordinate concept or concepts” (Sager, 1990, p. 30).

5 Structure of the peace support (PS) term system

In order to present the KO of the PS term system, we can analyse this system as a unity of different types of relationships.

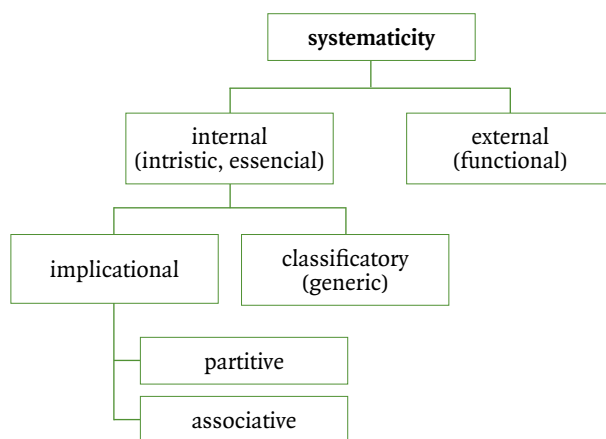


FIGURE 2. Types of systematicity

5.1 Positional relationships which represent classificatory systematicity

5.1.1 Hierarchical relations (vertical relations of terms), e.g.: *operation* → *crisis response operation* → *peace support* → *conflict prevention*, *peacemaking*, *peace enforcement*, *peacekeeping*, *peacebuilding*

5.1.2 Subordinate horizontal relations – when terms are subordinate to a higher generic term and share the same specific characteristics, e.g. the means (components) of the PS are diplomatic, civilian and military; in turn, military components are ground, sea and air; the ground component includes armoured troops, infantry and artillery, etc.

5.1.3 Oppositional relations – they can be seen as a variant of subordinate relations, e.g.:

- according to the presence/absence of the characteristic of [\pm power]: *peace enforcement* [+], *conflict prevention* [\pm], *peacemaking* [\pm], *peacebuilding* [\pm];
- according to the presence/absence of the characteristic of [\pm consent of the conflict parties]: *peace enforcement* [-], *peacemaking* [-], *peacebuilding* [+]; *conflict prevention* [-].

5.2 Semantic relations

5.2.1 Classificatory relations of the generic type – they are the most common type of relations, e.g.: *operation* → *crisis response operation*, *peace support* → *peacebuilding*.

5.2.2 Implicational relations

5.2.2.1 Partitive relations, e.g.: *joint force commander* and *component commander* are elements of NATO military command structure; *peace support force* includes maritime, land and air components.

5.2.2.2 Associative relations, e.g.:

- actor – object: *joint force commander* – *joint force*; *component commander* – PS military component;
- actor – result: *joint force commander* – *operational plan*;
- purpose – actor: *operational control* – *joint force commander*.

6 KO of the terms in the peace support domain

6.1 Determining the corpus of military terms

As mentioned above, the first step in the KO is determining the corpus of terms for the field of knowledge. The analysis of military terminology begins with establishing its nucleus by applying the quantitative method

and identifying the most frequent terms which have the most derivatives. This analysis is based on the terms from AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions (AAP-6, 2013).

For the purposes of this research, a term is considered to be in the nucleus and to be a base term if it has 20 or more derivatives. 25 English terms from the NATO Glossary meet this requirement. The quantitative analysis shows the following results: *air* 182 derivatives (*air* 136 + *aircraft* 46), *operation* 116, *mine* 90, *fire* 87, *military* 73, *control* 67, *area* 67, *command* 62 (*command* 36 + *commander* 26), *force(s)* 50, *nuclear* 42, *point* 41, *peace* 35, *system* 33, *support* 32, *target* 28, *war* 27 (*war* 8 + *warfare* 19), *NATO* 27 (*NATO* 23 + *Allied* 4), *tactical* 27, *combat* 22, *weapon* 22, *safe* 22, *radio* 21, *intelligence* 20, and *plan* 20.

These base terms can be divided into 3 categories:

1. *military* – also called *special terminology* as defined by the NATO Glossary, used mainly in a military context (e.g. *military*, *command*, *peace*, *war*, *target*, *tactical*, *combat*, *weapon*, *NATO*);
2. *scientific-technical* – also referred to as “general military terminology of specialised military meaning” which are used in other scientific fields (e.g. *air*, *operation*, *mine*, *force*, *nuclear*, *system*, *radio*, *intelligence*);
3. *general* – with specialised military usage as a result of terminologisation (e.g. *fire*, *control*, *area*, *point*, *support*, *safe*, *plan*).

Military terminology, being a dynamic and continuously enriching system, is characterised with several nuclei (term systems or domains) which can be distinguished for denoting types of weapons and armament, personnel (military ranks), military equipment, etc. A distinct domain (term system) within the military terminology is the term system of PS terms.

It should be emphasized that all three constituent elements of the generic term *peace support operation* are from the nucleus of English military terminology with the largest number of derivatives: *peace*, *support* and *operation*.

6.2 The most frequent peace support terms

The second step in KO is statistical analysis of the terms in the peace support domain with the greatest frequency. It is accomplished with the AntConc corpus analysis toolkit for concordancing and text analysis; thus, the frequency of NATO terms in the main document AJP-3.4.1 *Allied Joint Doctrine for the Military Contribution to Peace Support* (AJP, 2014) is determined.

The number of the words in this document is 2,885; the most frequent terms (excluding articles, prepositions, conjunctions and particles) are as follows (numbers refer to the number of times they occur in the document):

peace 316, incl. peace enforcement 11	state 77	population 41	crisis 28	CIMIC 21
support 290	local 76	understanding 41	strategy 28	principles 21
military 207	planning 50 + plan 20	enforcement 40	peacebuilding 27	national 21
force(s) 197	international 69	agency/-ies 39	control 27	council 22
PFS 160	allied 64	assessment 37	comprehensive 26	decision 20
operation(s) 138	UN 62	help 37	transition 26	development 20
security 128	protection 60	information 37	approach 25	logistics 20
parties 101 + party 21	use 60 (v and n)	mandate 37	operational 25	public 20
conflict 116	capability/-ies 56	strategic 36	civil 25	purpose 20
process 105	political 54	capacity 34	order 25	settlement 20
activity/-ies 100	doctrine 49	law 34	police 25	threat 20
actor(s) 100	peacekeeping 48	measures 34	objectives 24	legal 19
civilian(s) 98	nation(s) 48	deterrence 33	intelligence 24	prevent 19
NATO 92	organisation(s) 48	legitimacy 31	need 24	stability 19
commander(s) 63 + command 24	area(s) 48	violence 30	conduct 23	staff 19
effort(s) 84	tasks 48	mission 30	key 23	states 19
conflicting 80	consent 42	training 29	role 23	united 19
joint 77	humanitarian 41	action 29	resources 22	armed 18

6.3 Military base terms and the most frequent PS terms

When comparing the 25 military base terms with the most frequent peace support terms, the statistics proves that 9 of the PS terms are also base terms: *operation*, *support*, *military*, *command*, *peace*, *area(s)*, *force(s)*, *NATO*, *plan(ning)*.

The reason for a lesser frequency of the rest of the base terms in the peace support domain is revealed in the preface of the AJP 3.4.1 document which states:

AJP 3.4.1 *Allied Joint Doctrine for Military Contribution to Peace Support* provides insight and guidance for commanders when planning for and conducting peace support. Peace support efforts include conflict prevention, peacemaking, peace enforcement, peacekeeping and peacebuilding. The impartial implementation of a political strategy is the fundamental difference separating peace support from other types of operational-level themes. (AJP 3.4.1)

This document is military-political in nature which explains the frequency of terms which are typical for the political terminology, e.g. *parties*, *process*, *activities*, *state*, *international*, *UN*, *political*, *organisation*, *conflict*, *agencies*, *consent*, *civilian*, *local*, *humanitarian*, *population*, *objectives*, *tasks*, *national*, *nations*, etc., which are used more than 40 times in the document. The high frequency of terms which are not military scientific-technical (e.g. *aircraft*, *fire*, *mine*) proves the fact that peace support system of terms interacts with other termi-

nologies as well as with general usage words (cf. the frequency of *need*, *resources*, *role*).

6.4 Migration processes of special nominatives/terms

Knowledge organisation of the terms in the PS domain is not possible without considering the migration processes of terms. When analysing the processes in the Russian marketing terminology, Serbinovskaya describes the process of “migration of nominatives” as being characteristic of interrelations between a given terminology and other terminologies or with the general language. These nominatives enter the terminological nucleus from the periphery of the terminological domain or vice versa – some terms leave the terminological system and become general words (Serbinovskaya, 2009). Similarly, when disclosing the dynamics of terms in accounting, the authors provide numerous examples of extrinsically (originating from another subject field) or intrinsically (inside the subject domain) generated terms (Fuertes-Olivera, Nielsen, 2011).

The PS term system can be represented as a structure consisting of several layers. The nucleus is in the centre and it comprises the most frequent terms that are related to the generic term *peace support* through system characteristics: *operation*, *peace*, *force*, *plan*, *military*, *command*, *support*, *mission*, *NATO*, *activities*, *conflict*, *international*.

The periphery contains terms from the PS domain which also function in other (air, naval, medical, etc.)

military domains or other specialised terminologies (politics, law, economics, psychology, computer science, electronics, physics, medicine, etc.). The outermost layer includes the general language vocabulary. The PS term system constantly interacts with the nominatives/terms from the other layers with varying degrees of intensity. When terms have definitions in different subject fields, they are examples of external (functional) systematicity. Such processes are known as external migration (also transterminologisation) of terms.

Some military terms have their definitions not only in military dictionaries, but also in other specialised dictionaries. For example, the definition of the term *peacemaking* includes the term *diplomatic pressure* which is typical for the political terminology. Other examples prove the relations between military and economic and management terminologies, e.g. when describing measures implemented during PSOs, the terms *economic sanctions*, *embargo*, *blockade* and *black marketeering* are used.

The term *power* is a typical example of transterminologisation, having its military definition as “the military strength of a state”, but also definitions in law as “authority that is given or delegated to a person or body”; in politics as “political or social authority or control, especially that exercised by a government”; in physics as “capacity or performance of an engine or other device”; in sport and in religion. The term *force* is an example of external migration in several directions: it is a basic term in physics, but also a base term in military terminology with high frequency and many derivatives; it is a result of terminologisation of the general usage word *force*, but also the military term *force* is determinologised. It is an element in the compound terms *force protection*, *force ratio*, *opposing forces*, and of the multi-word terms *peace support force*, *other forces for NATO*, and many more.

The process of external migration between military terms and general language is also active. For example,

the term *defence* has its general meaning of “protection, security”, but also has its specialised uses in law, sports, information technology; it is also a base military term, as well as a term element in *defence area*, *defensive fire*, etc.

The processes of internal and external migration lead to the creation of some polysemantic and homonymous terms, which in most cases do not negatively affect communication between specialists. These processes and the existence of polysemantic and synonymous terms are the proof that military terminology is in a state of a dynamic development. The processes can be represented in Fig. 3.

The peace support term system is dynamic. It takes time for some nominatives to change their status from terminoids (also called proto-terms) to proper terms, i.e. to have their definitions in official military documents and glossaries. For example, the expression *smart defence* was used in 2008, but it got its NATO definition in 2012. Changes and development of military strategies and visions for successful peace support result in introducing new concepts which are denoted by new terms. For instance, some of the new military terms related to military operations are *capabilities* from 2003, *asymmetric threat / warfare* from 2004, *hybrid threat / warfare* from 2005 and *Connected Forces Initiative (CFI)* accepted in 2013.

7 Definitions of peace support terms

The main problem of KO of military terminology is its constant development and changes in the definitions of the NATO approved terms which are updated annually in AAP-6 NATO Glossary of terms and definitions. A good example of this trend is the very frequent and important term *operation*; a comparison of its definitions shows the development of the military con-

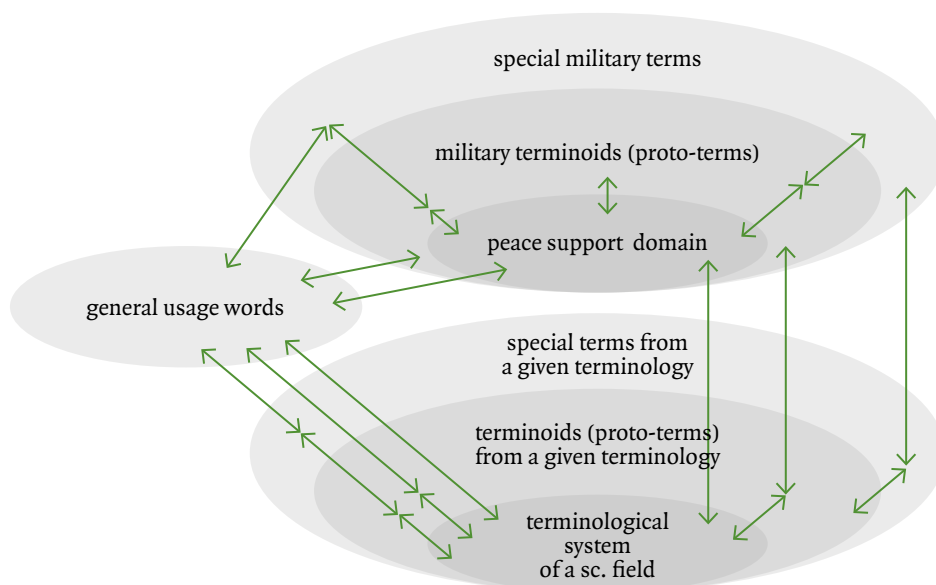


FIGURE 3. Migration processes of special nominatives/terms

cept within a period of 40 years: the one which was approved in 1973 was in use until 2014. The older definition is longer and more detailed in the description of types of missions and activities associated with the term; the new one is much more general in character and the narrowing down of the meaning is done with the help of notes which are agreed to be included in the definition with a decision of MCJSB.

operation (AAP-6, 2013)	operation Op OP (admitted) (AAP-6, 2019)
A military action or the carrying out of a strategic, tactical, service, training, or administrative military mission; the process of carrying on combat, including movement, supply, attack, defence and manoeuvres needed to gain the objectives of any battle or campaign. 01 Mar 1973.	A sequence of coordinated actions with a defined purpose. Notes: 1. NATO operations are military. 2. NATO operations contribute to a wider approach including non-military actions. MCJSB, 2014.04.10

Similarly, the generic term *peace support operation* from 2002 was replaced in 2014 by the term *peace support* with the following definitions:

<i>peace support operation</i> PSO (AAP-6, 2013)	<i>peace support</i> (AAP-6, 2019)
An operation that impartially makes use of diplomatic, civil and military means, normally in pursuit of United Nations Charter purposes and principles, to restore or maintain peace. Such operations may include conflict prevention, peacemaking, peace enforcement, peacekeeping, peacebuilding and/or humanitarian operations. Related terms: <i>conflict prevention</i> ; <i>peacebuilding</i> ; <i>peace enforcement</i> ; <i>peacekeeping</i> ; <i>peacemaking</i> ; <i>peace support force</i> . 14 Oct 2002.	Efforts conducted impartially to restore or maintain peace. Note: Peace support efforts can include conflict prevention, peacemaking, peace enforcement, peacekeeping and peacebuilding. MCJSB, 2014.11.20

The semantic relations between the main terms which are subordinate to the term *peace support* are represented graphically in the following Figure 4 which is from AJP 3.4.1 (AJP, 2014, p. 1-3).

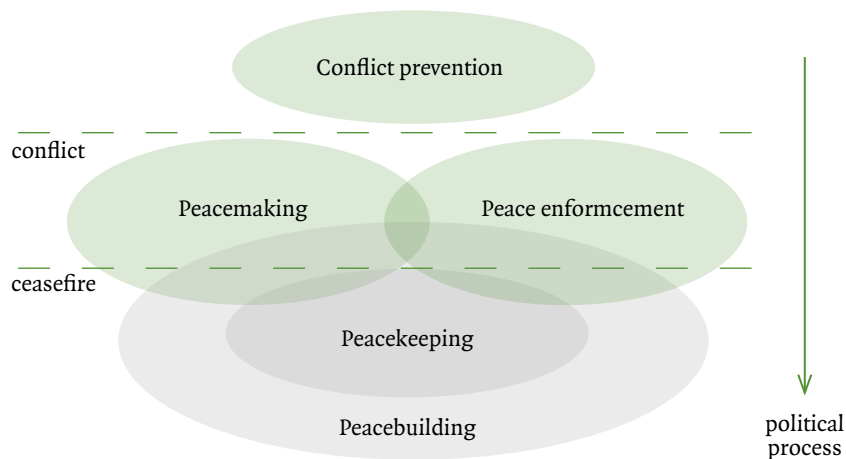


FIGURE 4. Basic conceptual framework of the main PS terms

The diagram allows for a more comprehensive understanding of the definitions of the terms and the concepts they denote (definitions from AAP-6, 2019):

conflict prevention: A peace support effort to identify and monitor the potential causes of conflict, and take timely action to prevent the occurrence, escalation, or resumption of hostilities.

peacemaking: A peace support effort conducted after the initiation of a conflict to secure a ceasefire or peaceful settlement, involving primarily diplomatic action supported, when necessary, by direct or indirect use of military assets.

peace enforcement: A peace support effort designed to end hostilities through the application of a range of coercive measures, including the use of military force. Note: Peace enforcement is likely to be conducted without the strategic consent of some, if not all, of the major conflicting parties.

peacekeeping: A peace support effort designed to assist the implementation of a ceasefire or peace settlement and to help lay the foundations for sustainable peace. Note: Peacekeeping is conducted with the strategic consent of all major conflicting parties.

peacebuilding: A peace support effort designed to reduce the risk of relapsing into conflict by addressing the underlying causes of the conflict and the longer-term needs of the people. Note: Peacebuilding requires a long-term commitment and may run concurrently with other types of peace support efforts.

Some definitions undergo editing, which is purely linguistic or done for the purposes of political correctness, e.g. the term *peacemaking* (italics mine):

AAP-6, 2013	→ AAP-6, 2019; AJP 3.4.1 2014
A peace support operation , conducted after the initiation of a conflict to secure a ceasefire or peaceful settlement, that involves primarily diplomatic action supported, when necessary, by direct or indirect use of military assets. 14 Oct 2002	A peace support effort conducted after the initiation of a conflict to secure a ceasefire or peaceful settlement involving primarily diplomatic action supported, when necessary, by direct or indirect use of military assets. MCJSB, 2014.11.20

Other term definitions have evolved with the development of military doctrines, strategies and science, e.g. *conflict prevention operation* (italics mine):

conflict prevention operation (AAP-6, 2013)	→ conflict prevention (AAP-6, 2019; AJP 3.4.1, 2014)
A peace support operation employing complementary diplomatic, civil, and – when necessary – military means , to monitor and identify the causes of conflict, and take timely action to prevent the occurrence, escalation, or resumption of hostilities. 14 Oct 2002	A peace support effort to identify and monitor the potential causes of conflict, and take timely action to prevent the occurrence, escalation, or resumption of hostilities. MCJSB, 2015.12.14

Irrespectively of the degree of changes in the definitions of terms, these changes have to be accounted for in the process of KO; otherwise, the semantic relations between the terms and the concepts they represent would not be revealed. As a result, the military knowledge in general and the knowledge of the peace support domain would remain scattered, not structured and organised.

8 Conclusions

English military terminology in general and the terms from the peace support domain in particular are constantly developing, being directly related to the social and political phenomena on a global scale. Their knowledge organisation presents certain challenges both for terminologists and for military specialists for many reasons. Armed conflicts and military activities affect the language by creating or adopting many new terms to denote the processes. Terms such as *terrorist*, *war on terror*, *car bomb*, *cyberattack*, *Taliban*, and more have entered into the active vocabulary not only of the military but also of civilians in the last two decades thanks to their publicising by the media. This is evidence that military terminology is not isolated from the general language because it is characterised by internal and external migration of terms, and the boundaries between them, as well as between the military and other specialised terminologies, are open. The system relations with terms from other terminologies (political, legal, medical, informatics, economics, electronics, etc.) is one of the important characteristics of the PS term systems which also affects its KO.

The attempts of KO of terminology comprise several steps: determining the corpus of terms for the field of knowledge; statistical extraction of the terms with the

greatest frequency; analysis of definitions of the specified group of concepts; and graphical presentation of the semantic relations between concepts and terms in schemes, tables and diagrams.

The ultimate result of the process of KO is structuring the knowledge in the researched field for the practical purpose of facilitating the process of comprehension of the knowledge by specialists in the subject

field and by non-specialists. When the researched field is military terminology and its KO, one of the most important practical results is that it facilitates the process of acquisition of English military terms by military specialists from partner nations that communicate in English during peace operations and international exercises for peace protection. ✿

References

- AAP-6 NATO Glossary of terms and definitions. (2013). North Atlantic Treaty Organisation. NATO Standardization Agency (NSA). Retrieved from <(PDF) AAP-6 NATO Glossary of Terms and Definitions (2013) | Hasmik Petrosyan - Academia.edu> [Consultation: 29/12/2020].
- AAP-77 NATO terminology manual NATO standard (2018). Ed. A, version 1. NATO Standardization Office. Retrieved from: <https://www.natobilc.org/documents/AAP-77%20EDA%20V1%20E.pdf> [Consultation: 29/12/2020].
- AJP-3.4.1 allied joint doctrine for the military contribution to peace support (2014). Ed. A, Version 1. NATO Standardization Office. Retrieved from: <publishing.service.gov.uk> [Consultation: 29/12/2020].
- ALEXIEV, Boyan (2011). *Knowledge-oriented terminography*. Sofia: Avangard Prima.
- ÁLVAREZ DÍAZ, J. J. (2018). "La jerarquía militar. Conceptos y terminología". *Revista de Lexicografía*, 23 (2017), 7-38. <https://doi.org/10.17979/rlex.2017.23.0.4692>
- CABEZAS-GARCÍA, Melania (2021). "Managing corporate terminology as an internationalization strategy: An overview". *Innovative Perspectives on Corporate Communication in the Global World*. IGI Global.
- CABRÉ, M. Teresa (1999). *Terminology: Theory, methods and applications*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- FUERTES-OLIVERA, Pedro; NIELSEN, Sandro (2011). "The dynamics of terms in accounting. What the construction of the accounting dictionaries reveals about metaphorical terms in culture-bound subject fields". *Terminology*, 17 (1), pp. 157-180. John Benjamins Publishing.
- HJØRLAND, Birger (2008). "What is knowledge organization (KO)?" *Knowledge Organization*, 35 (3/2), pp. 86-101.
- ПОПОВА, Мария (2004). "A system approach in terminography". In: *Collected Papers from the Scientific Conference "Terminology at the Time of Globalization"*. Ljubljana: Zalozba ZRC, pp. 33-38.
- (2012). *Теория на терминологията (Theory of Terminology)*. Veliko Turnovo: Znak'94 Publishing House.
- PTUSHENKO, Anatoliy (2009). "Основные принципы стандартизации военной терминологии" (*Main Principles of Standardisation of Military Terminology*). Retrieved from: <http://lit.lib.ru/p/ptushenko_a_w/text_0510.shtml> [Consultation: 29/12/2020].
- SAGER, Juan (1990). *A practical course in terminology processing*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- SERBINOVSKAYA, Natalia (2009). *Терминологическое поле 'маркетинг' в русском языке (Terminological Field of Marketing in Russian Language)*. Rostov-na-Donu: Southern Federal University. Retrieved from: <4D6963726F736F667420576F7264202D20CCEEEDEEE3FoEoF4E8FF2oD2E5FoECE8EDEEEFEEBE52oCC EoFoEAE5F2E8EDE32E646F63> (window.edu.ru) [Consultation: 29/12/2020].
- VICHEVA, Petina (2015). *Collocations in Maritime English as knowledge items*. Varna: Terra Balkanica.

TERMINÀLIA parla amb...

Teresa Cabré Castellví, presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans



Teresa Cabré Castellví L'Argentera, 1947

Teresa Cabré Castellví és doctora en Filologia Romànica per la Universitat de Barcelona, on fou professora durant vint-i-cinc anys i creà els serveis de Lexicometria (1985-1987) i de Llengua Catalana (1988-1993). L'any 1994 s'incorporà a la Universitat Pompeu Fabra i fundà l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA) i el grup de recerca IULATERM. Actua-

lament hi dirigeix la Càtedra Pompeu Fabra des de 2014. Va ser la primera directora del TERMCAT (1985-1988), i ara hi presideix el Consell Supervisor. Fou la primera dona a ingressar com a membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) l'any 1989 i n'ha estat la presidenta de 2014 a 2021. Enguany ha estat elegida presidenta de l'IEC. Creadora

de la teoria comunicativa de la terminologia, ha estat directora de nombroses tesis doctorals i autora de nombroses publicacions. Per la seva trajectòria de docència i de recerca ha rebut diversos premis i reconeixements, com els doctorats *honoris causa* per la Universidad Ricardo Palma, de Lima, (2006) i la Universitat de Genève (2018).

[En aquest número hem volgut dedicar la part monogràfica als aspectes teòrics de la terminologia i, com no podria ser de cap altra manera, hem demanat a Teresa Cabré que s'avingués a ser la protagonista d'aquesta entrevista, tot aprofitant que, a més, s'acaba d'estrenar com a presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans.]

La teoria comunicativa de la terminologia és una proposta vostra, que ha tingut una molt bona recepció en l'àrea de coneixement. A més, a la secció «Dossier», ens ajudeu a entendre la diferència entre una teoria de la terminologia i els models teòrics de la lingüística emprats per explicar alguns fenòmens de la terminologia. Què ha suposat i suposa encara aquest lideratge teòric?

No voldria fer una dissertació aquí sobre els diferents models que existeixen. En el meu cas, la teoria comunicativa de la terminologia (TCT) és un model apte per a la

terminologia en tota la seva complexitat, no només per a la normalització internacional, sinó també des del punt de vista de la comunicació. El model no vol només assegurar la comunicació precisa, sinó que també vol promoure la llengua d'un territori. Aquest és l'objectiu primer de la TCT.

Llançar una proposta teòrica implica comprovar amb dades reals contrastades la validesa dels principis i de les condicions. Això és el que hem fet amb les recerques del grup IULATERM, mitjançant projectes i tesis doctorals, que han permès estendre els pressupòsits de la TCT en altres països.

Cap on hauria d'anar avui el desenvolupament de la terminologia? Quins estudis considereu que encara cal abordar des de la TCT?

En falten molts encara. Per exemple, al simposi de RITerm, la Xarxa

Iberoamericana de Terminologia, celebrat a Manizales l'any 2018, es van posar en relleu dues tendències de recerca molt interessants: la terminologia cognitiva/neurocognitiva (empra tècniques i metodologies que permeten creuar l'activitat elèctrica del cervell i l'activació de les funcions terminològiques), i la terminologia al servei de la lluita social (quan es tracten temes com la pobresa, la immigració o els conflictes socials).

En la renovació de la terminologia, quin paper considereu que hi ha tingut la tecnologia?

És evident que les noves metodologies de treball s'han enriquit amb la informàtica. Només cal repassar cadascuna de les fases dels treballs terminològics i observar com han anat evolucionant; l'ordinador sempre hi ha estat present i evolucionant-hi conjuntament. En aquest sentit, en els projectes de recer-

ca vinculats a la TCT, a banda de comprovar principis teòrics i d'oferir descripcions acurades, sempre hem intentat aportar desenvolupaments de recursos lingüístics (corpus, bancs de dades, diccionaris, bancs de coneixements) i de sistemes informàtics pensats per al treball terminològic: extractors automàtics de terminologia, detectors de neologia, gestors de diccionaris, etc. No vull deixar d'esmentar l'esforç que va suposar el disseny i la construcció d'un sistema integral de gestió de corpus i de terminologia, el Terminus 2.0.

Quines estratègies creieu que cal explorar per enriquir la col·laboració entre el TERMCAT i l'IEC en matèria de terminologia?

El Consell Supervisor, presidit per un membre de la Secció Filològica i del qual m'ocupo actualment, integra molts col·laboradors, la Xarxa Tècnica del TERMCAT, que són membres de l'IEC o de societats filials de l'IEC. El Consell Supervisor s'ocupa d'establir les formes normalitzades i, en canvi, la Secció Filològica normativitza (en el moment que un mot entra al *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC, és norma). Que una forma no es consideri normativa no vol dir que no sigui correcta, ja que pot haver-hi moltes raons per les quals una unitat no entri al diccionari: és excessivament especialitzada, s'ha d'acabar de consolidar, etc.

Paral·lelament, l'IEC ha creat una Comissió de Terminologia Científicotècnica que analitza totes les propostes procedents del Consell Supervisor del TERMCAT. Aquesta comissió estudia les propostes en qüestió, les considera des del punt de vista de la definició que inclouen, i les passa a la Comissió de Lexicografia si pensa que han d'incorporar-se al diccionari. Aquesta nova via estableix un filtre entre les propostes realitzades pel Consell Supervisor i la Comissió de Lexicografia. Així doncs, la Comissió de Terminologia Científicotècnica,

constituïda per un representant de cada secció de l'IEC, decideix si un terme sembla apropiat per al diccionari normatiu. I aquesta decisió la pren posteriorment la Comissió de Lexicografia de la Secció Filològica.

De treball terminològic, a banda de l'IEC i el TERMCAT, en fan molts altres organismes (administració, universitats) i és ben reconeguda la qualitat de la terminologia catalana, que ha esdevingut referència per a altres llengües. Però quins reptes té la llengua catalana en els registres no especialitzats?

La llengua catalana té el gran repte d'esdevenir el canal de transmissió lingüística entre joves i adults. Tots els catalans hauríem d'assegurar-nos que els nostres fills i nets continuïn utilitzant-la, ja que la supervivència de la llengua passa per aquesta transmissió. Sovint,

les llengües canvien d'escenari, i Catalunya ha canviat molt des que es va endegar la normalització lingüística. Un dels reptes és que hi ha d'haver una política que s'adapti als temps actuals, molt complexos demogràficament. No només es tracta del rol que té la llengua davant un Estat que no l'ajuda gens, sinó que la llengua tampoc no s'ha vist reforçada com a eina de promoció social, laboral ni professional. I aquests elements són cabdals perquè les persones vulguin integrar-s'hi. S'han d'enfortir tots aquests mecanismes.

Heu estat la presidenta de la Secció Filològica des de 2014, en un període intens en novetats normatives (gramàtica, ortografia). Esteu satisfeta dels resultats?

N'estic molt satisfeta. Hem assolit els objectius que ens vam proposar l'any 2014, tot i que alguns

Autora: Begonya Mascellón. Font: Institut d'Estudis Catalans



projectes, evidentment, s'han de continuar desenvolupant i algunes línies es mantenen obertes. Alguns d'aquests objectius han estat ordenar internament la Secció Filològica, obrir-nos a l'exterior, conèixer interactivament escriptors, traductors, docents i mitjans, desenvolupar la normativa... Amb relació a aquest darrer aspecte, per exemple, s'han publicat tres gramàtiques (dues de les quals es van dissenyar durant el segon any de l'inici del nostre mandat) i, actualment, l'Institut està treballant en el nou gran projecte de diccionari normatiu, el qual encara no s'ha redactat.

Llançar una proposta teòrica implica comprovar amb dades reals contrastades la validesa dels principis i de les condicions

Quines actuacions són prioritàries quant a la llengua catalana a partir d'ara?

En primer lloc, hem de continuar potenciant, des de la Secció Filològica i l'IEC, l'obra normativa. Tenim previst obrir la plataforma normativa (que serà una realitat a finals de 2021 i es farà pública, molt probablement, l'any 2022) que permetrà realitzar cerques integrades al diccionari, les tres gramàtiques i l'ortografia.

També volem donar entitat a la Secció Filològica com a acadèmia de la llengua, com a estructura que ha de fer les feines de normativa. Intentarem començar aquest pla amb les diverses seccions durant el 2022.

Un altre punt important és desenvolupar la recerca de l'Institut en llengua catalana. Cal que l'IEC s'asseguri de l'existència d'aquest cor-

pus de recerca en català i també potenciï premis exclusivament en llengua catalana. La Secció Filològica, com ja hem esmentat, té un projecte de gran envergadura entre mans: el nou diccionari del català normatiu; es preveu donar-li una embranzida quan s'enllesteixi el diccionari essencial de l'IEC.

Quins col·lectius són prioritaris per a l'IEC quant a cooperació institucional en matèria de llengua?

És evident que els col·lectius principals amb qui hem de cooperar institucionalment són els que treballen amb la llengua: els mitjans de comunicació, els ensenyants i els treballadors de la llengua (traductors, correctors, escriptors). Aquests col·lectius construeixen l'estàndard i difonen els models de llengua catalana.

A banda de l'obra normativa, de quina manera l'IEC pot contribuir a millorar la qualitat de la llengua en tots els nivells?

Ara es comença a donar importància a la idea de la qualitat de la llengua i és essencial reflexionar sobre què és i com pot contribuir-hi, de manera més eficient, l'IEC. Tal com vam veure en la Jornada sobre la Qualitat Lingüística que l'Institut va organitzar el 8 d'octubre de 2021, aquest concepte hauria d'associar-se a la millora de l'individu, dels catalano-parlants. Tothom té cura de la seva imatge per causar una bona impressió; per això, la gent també hauria de tenir cura del model de llengua que utilitza i dels seus usos lingüístics. Hem de redefinir la noció de qualitat lingüística i fer-la més atractiva. Treballar-hi suposarà molts reptes i, juntament amb l'Administració, ens hi haurem de posar.

I ara heu encetat un nou repte, la Presidència de l'Institut d'Estudis Catalans. Quins canvis més rellevants considereu que s'han viscut a la institució, des que va entrar-hi al 1989?

De 1989 fins ara, s'han viscut molts canvis importants. En primer lloc, l'augment del nombre de membres. L'any 1989, l'Institut comptava amb pocs membres i les reunions es feien en sales petites; actualment, amb el canvi d'estatuts i l'allargament de l'esperança de vida, no hi cabem ni tan sols a la sala Coromines. Així doncs, s'hi acumulen moltes persones i això vol dir molta feina i alhora molta massa crítica. L'altre canvi important viscut és la tendència progressiva a organitzar-se. Quan vaig entrar-hi, els temes tractats s'improvisaven, no hi havia una programació o un pensament estratègic.

Volem donar entitat a la Secció Filològica com a acadèmia de la llengua, com a estructura que ha de fer les feines de normativa

D'acord amb els objectius de la vostra candidatura, com voleu modernitzar l'IEC i consolidar-hi dinàmiques més participatives? Quins aspectes de la governança de l'IEC creieu que cal modificar?

És evident que cal que l'IEC canviï i s'adeqüi al segle XXI. Cal que segueixi un programa, que funcioni de forma planificada. Els treballs no s'improvisen i cal que es considerin els objectius globals i particulars de cadascú. Alhora, cal que el govern sigui participatiu. Com a presidenta de la Secció Filològica, havia vist que fins ara l'Equip de Govern governava i el Consell de Govern (l'òrgan que, segons els estatuts, ha de prendre les decisions que passen al Ple) només ratificava i discutia algunes decisions que l'Equip de Govern ja havia adoptat. De facto, durant el nostre mandat, hem integrat els presi-



Amb Maria Corominas, Marta Prevostí i Àngel Messeguer membres integrants de la Presidència de l'IEC 3/6/2021

dents de les seccions al cogovern de l'IEC. Això no vol dir que l'Equip de Govern es desvincula de la responsabilitat de les decisions adoptades, però volem fer-los-en partícips, atès que han de conduir i desenvolupar l'activitat de l'IEC. Quant als projectes, volem planificar-los bé i fer-ne el seguiment corresponent, per tal de saber-ne el cost econòmic i de quina manera s'ha executat cada projecte.

Considerem que l'IEC ha d'obrir-se més a l'exterior. Hem de fer que el nostre coneixement arribi a més gent, i hem d'obrir tot el coneixement de què l'IEC disposa i que genera contínuament. Els coneixements que recull l'Institut es troben ara emmagatzemats en formats múltiples i, sovint, no estan digitalitzats. Per últim, volem arribar a grups més amplis de la població mitjançant

Cal que l'Institut centri la recerca en tot allò que té a veure directament amb la millora del país, tot allò que el fa progressar des de qualsevol àmbit del coneixement científic

conferències en format reduït i exposicions, a més de mantenir els seminaris i jornades que ja organitzem.

Quin tipus de recerca cal que faci l'IEC?

L'Institut no pot reproduir la mateixa recerca que fan les universitats

o els grups de recerca. Actualment, els centres de recerca i les universitats fan la recerca més competitiva a escala internacional. L'IEC no pot reproduir ni trepitjar els àmbits de treball de les universitats i dels centres especialitzats; s'ha de centrar en temes d'interès per a la catalanística. Tradicionalment, s'ha entès com l'estudi de la llengua i la literatura catalanes, però considerem que cal definir-la d'una manera més àmplia: cal que l'Institut centri la recerca en tot allò que té a veure directament amb la millora del país, tot allò que el fa progressar des de qualsevol àmbit del coneixement científic (ciències naturals, economia, ciències socials, tecnologia, lingüística...).

CONSELL DE REDACCIÓ

Teories i models en terminologia



Panorama teòric de la terminologia actual

MERCÈ LORENTE CASAFONT

Institut d'Estudis Catalans; Universitat Pompeu Fabra
ORCID: 0000-0001-9972-345X
merce.lorente@upf.edu

TERESA CABRÉ CASTELLVÍ

Institut d'Estudis Catalans; Universitat Pompeu Fabra
ORCID: 0000-0001-8078-6485
teresa.cabre@upf.edu

Professora titular de la Universitat

Pompeu Fabra i membre de l'Institut d'Estudis Catalans. Deixeble de Teresa Cabré, s'interessa sobretot pels aspectes gramaticals de la terminologia i el lèxic especialitzat. Conjuntament amb Teresa Cabré, és autora de «Panorama de los paradigmas en lingüística» per a l'Enciclopèdia Iberoamericana de Filosofía (Estany, 2005).



Presidenta de l'Institut d'Estudis

Catalans i catedràtica emèrita de la Universitat Pompeu Fabra, és autora de la *Teoría Comunicativa de la Terminología*, recollida en el volum *La terminología: representación y comunicación* (1999). Ha estat també impulsora de trobades científiques per a la renovació teòrica i metodològica de la terminologia, com la recollida en el número 5:1 de la revista *Terminology* (1998) sota el títol "Towards a theory of terminology" o les difoses en llibres com *Terminología y modelos culturales* (1999) o *Terminología y cognición* (2001), entre d'altres.

Resum

En aquest article es distingeix la noció de teoria integral o de paradigma en terminologia de la noció de model teòric de la lingüística adoptat per la terminologia. Dins de l'aproximació lingüística de la terminologia s'apliquen diversos models vinculats a la lingüística generativa, la lingüística funcional o la lingüística cognitiva, per a descriure i explicar fenòmens concrets de la terminologia. Algunes d'aquestes adopcions de models han estat anomenades inadequadament "teories", cosa que distorsiona el panorama epistemològic de la terminologia.

PARAULES CLAU: terminologia; epistemologia; teoria; model lingüístic

Abstract

Theoretical overview of current terminology

This paper distinguishes the notion of integral theory or paradigm in terminology from the notion of theoretical model of linguistics adopted by terminology. Within the linguistic approach to terminology, various models linked to generative linguistics, functional linguistics or cognitive linguistics are applied to describe and explain specific phenomena in terminology. Some of these model adoptions have been inappropriately called "theories," which distorts the epistemological landscape of terminology.

KEYWORDS: terminology; epistemology; theory; linguistic model

1 Introducció

El panorama actual de la terminologia ofereix iniciatives diverses denominades uniformement *teories*. Cal dir, però, que darrere d'aquesta noció, com succeeix en múltiples àrees de coneixement, s'hi amaguen tres nivells epistemològics diferents. En aquest text, tot i les limitacions, ens proposem aclarir mínimament aquest panorama complex i distingir sobretot les teories integrals de la terminologia dels models lingüístics adoptats en aquest àmbit.

2 Teories i models teòrics

En l'àmbit científic es distingeixen tres nivells epistemològics diferents: a) el de les *teories integrals*, que postulen principis generals sobre la naturalesa i el funcionament d'objectes científics ben delimitats; b) el dels *models teòrics*, que parteixen de les hipòtesis postulades en una teoria integral, per oferir un simulacre sobre la composició, l'estructura i el funcionament dels objectes científics, i c) el dels *mecanismes teòrics*, que ens permeten formalitzar dades particulars i establir-ne generalitzacions.

Si ho exemplifiquem amb el panorama de la lingüística, diferenciem les teories generals sobre el llenguatge, els models lingüístics que representen el coneixement dels parlants o que simulen el processament del llenguatge, i els mecanismes lingüístics, que inclouen sistemes de representació o de generalització de les dades (Cabré i Lorente, 2005, p. 434). En la lingüística actual coexisteixen tres grans teories o orientacions: la *lingüística generativa* o *formal*, la *lingüística funcional* i la *lingüística cognitiva*. Dins de cada orientació teòrica, es desenvolupen models diferents: uns poden substituir-ne d'altres, com el *minimalisme* que es presenta com el darrer model chomskià dins del generativisme ortodox; i d'altres poden coexistir, com alguns *models computacionals* variats vinculats al generativisme. Els mecanismes lingüístics poden relacionar-se exclusivament amb cada un dels models (com les *regles de reescriptura* del primer model de la gramàtica generativa) o ser compartits per alguns dels models (com les *funcions atribut-valor* o el *mecanisme d'unificació* emprats en diversos models computacionals).

3 Els canvis de paradigma

El que hem anomenat aquí *teories integrals* s'identifica amb la noció de *paradigma científic* proporcionada per Khun (1962), en el sentit que una nova teoria o un canvi de paradigma innova, redefineix o revoluciona l'objecte científic i la metodologia, aconseguix rebre el reconeixement i el consens d'una comunitat científica i obre

tota una línia de recerca i desenvolupament. Els models i els mecanismes acompanyen el desenvolupament d'un determinat paradigma científic, però no suposen mai un trencament dels postulats teòrics de base.

Els paradigmes poden conviure temporalment durant períodes de canvi o permanentment, quan un dels paradigmes no assoleix la preeminència absoluta a tota la comunitat. Així podem entendre que la lingüística estructuralista, que tenia per objecte les llengües particulars, fos superada pel generativisme, que proposà un nou objecte per a la lingüística: la capacitat del llenguatge expressada mitjançant les llengües particulars. En canvi, les teories de la lingüística actual suposen un canvi de paradigma menor, perquè es diferencien per certs postulats o per focalitzar la seva atenció en funcions diverses del llenguatge, però comparteixen el mateix objecte científic, la capacitat del llenguatge.

4 Les teories de la terminologia

Com passa amb la majoria de disciplines aplicades, l'activitat terminològica és més antiga que el desenvolupament d'un cos teòric propi. En el moment en què una llengua és utilitzada per a la representació i la comunicació en sectors científics, tècnics i professionals es posa en marxa l'activitat terminològica (textos, glossaris, traduccions, nomenclatures, etc.). Tanmateix, no reconeixem que la terminologia s'inscrigui dins de les disciplines científiques fins que no desenvolupa un cos teòric, que identifiqui i defineixi el seu objecte, els termes, i que reflexioni sobre l'activitat aplicada pròpia.

La primera teorització de la terminologia es produeix amb la proposta de la teoria general de la terminologia (a partir d'ara, TGT) per part d'Eugen Wüster, d'ençà de la publicació de la seva tesi l'any 1931. Es tracta d'una teoria d'aproximació semiòtica, centrada en el concepte, que identifica com a objecte, i que defineix el terme com una etiqueta consensuada vinculada a un concepte estable i precís, amb el qual manté una relació de biunivocitat. La TGT s'ocupa bàsicament de la funció representacional de la terminologia i restringeix la seva aplicabilitat a àrees de coneixement de la ciència i de la tècnica. El vessant aplicat de la TGT es concentra en l'estandardització industrial.

Todo trabajo terminológico utiliza como punto de partida los conceptos con el objetivo de establecer delimitaciones claras entre ellos. La terminología considera que el ámbito de los conceptos y el de las denominaciones (= los términos) son independientes. (Wüster, 1998, p. 21)

El paradigma de la TGT es continua desenvolupant després de la mort de Wüster amb l'anomenada Esco-

la de Viena, amb lideratges com els de Herbert Picht i Gerhard Budin, i domina de manera exclusiva l'activitat terminològica fins que, a la dècada dels anys noranta, apareixen diverses veus crítiques, tan reconegudes com Alain Rey, Juan Carlos Sager, Yves Gambier, François Gaudin, Monique Slodzian, Anne Condamines o Teresa Cabré. Les crítiques principals que rep la TGT són el reduccionisme, perquè només té en compte la funció de representació de la terminologia, i en menysté el vessant comunicatiu; i l'idealisme, en presuposar que el coneixement especialitzat preexisteix a qualsevol expressió i que és independent de les llengües i les cultures (Cabré, 1999, p. 114-117).

Les innovacions que configuren la teoria comunicativa de la terminologia (a partir d'ara, TCT) de Teresa Cabré es presenten en congressos i publicacions des de 1992 fins a 1999, quan es publica el llibre *La terminología: representación y comunicación*. A partir d'aquell moment, la TCT es va desenvolupant en diverses publicacions, projectes i tesis doctorals de l'anomenada Escola de Barcelona i es va consolidant com a paradigma predominant. La TCT és una teoria integral, que preveu tres aproximacions de la terminologia: la lingüística, la sociocomunicativa i la cognitiva. No exclou la funció representativa de la terminologia preconitzada pel paradigma anterior, però en reivindica fonamentalment la funció comunicativa, tot situant-se dins l'aproximació lingüística. La TCT innova absolutament la identificació i la delimitació de l'objecte científic, el terme, que defineix com una unitat lèxica, composta per significat i significat, que activa en certs contextos comunicatius el valor terminològic. Els nous postulats de la TCT tenen conseqüències directes en la metodologia de treball, en l'abast temàtic de l'estudi de la terminologia (tots els àmbits de coneixement) i en la diversitat d'aplicacions (lexicografia, documentació, traducció, normalització lingüística, etc.).

En líneas generales, la teoría que proponemos pretende dar cuenta de los términos como entidades singulares y a la vez similares a otras unidades de comunicación, dentro de un esquema global de representación de la realidad, admitiendo la variación conceptual y denominativa, y teniendo en cuenta la dimensión textual y discursiva de los términos. (Cabré, 1999, p. 120)

5 Models teòrics de la terminologia

Els models s'inscriuen dins d'un paradigma teòric i assumeixen els seus postulats (principis i fonaments). La TGT de Wüster va evolucionar sempre a partir d'un model bàsic, adequat per a la funció de l'estandardització industrial. Cal tenir en compte que, a inicis dels anys noranta, ja hi va haver reflexions crítiques, com

la socioterminologia francesa, entre d'altres, o fins i tot, una mica abans, en els vuitanta, algunes manifestacions de transgressions del model aplicat, com els treballs terminològics que incloïen variació denominativa (per exemple, els vocabularis de l'època de l'Office Québécois de la Langue Française o els del TERMCAT).

En canvi, les veus crítiques per les limitacions del paradigma de la TGT, a què hem fet referència més amunt, fructifiquen en una aproximació lingüística comuna. Cal reconèixer, però, que la majoria de propostes autoanomenades *teories* són sengles adopcions i adaptacions de models de la lingüística, vinculats als tres paradigmes teòrics coexistents diferents; i que només la TCT es proposa explícitament de construir una teoria integral de la terminologia, de primer ordre epistemològic, que identifica i defineix l'objecte científic de manera innovadora i estableix principis i condicions bàsiques, que orienten els desenvolupaments descriptius o aplicats posteriors.

En general, un model és la representació ideal d'un objecte. En aquest sentit, un model lingüístic complet equival a la representació ideal de la gramàtica del parlant i un model lingüístic parcial dona compte de l'estructura i el funcionament d'un determinat component del llenguatge (per exemple, el lèxic) o d'un fenomen lingüístic concret (per exemple, la polisèmia o la metàfora).

L'adopció de models lingüístics per a la descripció de la terminologia en general, o d'un àmbit en particular, pot reproduir l'aplicació del model a un conjunt delimitat de dades terminològiques seleccionades (siguin textos especialitzats o unitats terminològiques); o bé pot significar l'adaptació del model en qüestió a les condicions singulars de les dades terminològiques. En qualsevol cas, l'adopció d'un model lingüístic per a la terminologia cal que sigui coherent amb el paradigma teòric triat de la terminologia i alhora arrossega els postulats propis del paradigma de la lingüística en què s'inscriu. La TCT, com a paradigma propi de l'aproximació lingüística, no limita els models lingüístics que poden ser adoptats per a la descripció ni per a l'explicació dels fenòmens singulars de les unitats terminològiques i dels discursos d'especialitat.

5.1 Models de la lingüística generativa adoptats per la terminologia

Els models de la lingüística generativa que han estat adoptats preferentment pels estudis terminològics són el lexicó generatiu de Pustejovsky (1995) i diverses propostes teòriques sobre l'estructura argumental i l'estructura de papers semàntics d'unitats lèxiques predicatives, amb autors de referència com Grimshaw (1990), Levin i Rappaport (2005) o Dowty (1991).

El lexicó generatiu de Pustejovsky (1995) és un model formal de representació del lèxic, que vol donar

compte de la creativitat del llenguatge, que s'organitza en quatre nivells (estructura argumental, estructura eventiva, estructura de qualia i estructura d'herència) i que té aplicació computacional. Entre les seves premisses, destaquen les següents:

- Els significats nous apareixen en contextos nous.
- Els sentits no són definicions atòmiques sinó que se superposen.
- El sentit d'un mot pot tenir diverses realitzacions sintàctiques.

En aquest sentit, la selecció d'aquest model en terminologia es justifica per l'interès en la descomposició del significat, la construcció contextualitzada dels significats i l'estudi de la polisèmia dels termes, per part d'autors com Kuguel, Adesltein, León Arauz, Lázaro o Zabala.

Per altra banda, els models d'orientació lexicalista, com la teoria de l'estructura argumental de Grimshaw (1990) o la teoria dels papers temàtics de Dowty (1991), aporten categories d'anàlisi (arguments, papers temàtics) i mecanismes de representació específics per contrastar i posar en relació projeccions sintàctiques diverses. Autors com Lorente, Casademont, Salazar o L'Homme apliquen aquests models en terminologia per caracteritzar les unitats predicatives del discurs especialitzat, tant si són termes prototípics (substantius) com si són verbs o adjectius que es combinen amb els termes.

5.2 Models de la lingüística funcionalista adoptats per la terminologia

Hi ha dues grans línies de recerca dins de la terminologia que han adoptat models del paradigma funcionalista. D'una banda, hi ha hagut interès pel model de la gramàtica textual (*systemic grammar*) de Halliday (1961) i pel model oracional de la gramàtica funcional de Dik (1978). Els elements fonamentals d'aquests models que expliquen l'interès des de la terminologia, en autors com Café, Paiva, Pecman, Duarte o Antia, són la integració dels eixos sintagmàtic i paradigmàtic, la consideració de les funcions del llenguatge dins de la gramàtica o la introducció de marcadors pragmàtics en la representació del lèxic, entre d'altres.

La segona línia de recerca terminològica s'ha centrat en l'estudi del discurs especialitzat, amb l'adopció de models d'anàlisi diversos que van des de la teoria dels actes de parla (Austin, 1978), la lingüística del text d'origen alemany (Beaugrande i Dressler, 1981; Hoffmann, 1987; Schröder, 1991), la semiòtica narrativa francesa (Greimas, 1970) o l'anàlisi crítica del discurs (Dijk, 1997), entre d'altres que podem considerar dins de l'òrbita funcionalista.

O enfoque lingüístico, aliado à la consideração pela dimensão textual das comunicações especializadas, cons-

titui o fundamento maior para dar conta dos fenômenos terminológicos em sua natureza e constituição. (Krieger i Becker, 2001, p. 17).

Els focus principals de la recerca sobre els textos i el discurs d'especialitat els trobem sobretot en grups estables d'Amèrica Llatina, com el liderat per Guio-mar Ciapuscio a l'Argentina; Termisul, fundat per Graça da Krieger al Brasil, o el grup Alade, de Xile, dirigit per Giovanni Parodi. Els treballs de Ciapuscio i el seu equip destaquen per la consideració de diversos nivells d'anàlisi textual (funcional, situacional, temàtic, d'estructuració lingüística i de formulació), i per observar el text com a procés i com a resultat (Ciapuscio, 1998, p. 44). Les aportacions de Krieger i del seu grup defensen que l'anàlisi textual en tota la seva multidimensionalitat amplia les possibilitats de detectar el valor terminològic de les unitats terminològiques, postulat per la TCT (Krieger, 2001, p. 76). Els treballs de Parodi (2005) i els seus col·laboradors incideixen especialment en la configuració de les comunitats de parlants que emeten i reben textos d'especialitat, amb una orientació centrada en l'ensenyament del discurs d'especialitat.

5.3 Models de la lingüística cognitiva adoptats per la terminologia

En el cas del paradigma cognitivista, cal tenir en compte que s'identifica molt més amb la idea de compilació d'aportacions teòriques que comparteixen postulats de les ciències cognitives i que s'aparten ostensiblement del paradigma formal, més que no pas amb la idea de cos teòric homogeni proposat d'antuvi per un autor. Podem resumir els postulats teòrics compartits per les diverses contribucions teòriques vinculades a la lingüística cognitiva en el següents punts:

- El llenguatge, com la resta de capacitats cognitives, està basat en l'experiència del món.
- El llenguatge no és autònom de la resta de capacitats cognitives, amb les quals comparteix estructures i habilitats.
- L'estudi del llenguatge no pot separar-se de la doble funció, cognitiva i comunicativa.
- No es pot fer una anàlisi aïllada del llenguatge, sinó que s'imposa un enfocament interdisciplinari.
- La forma lingüística no és arbitrària, sinó que està motivada.

Els models cognitivistes més seguits per la terminologia són lògicament els orientats a la semàntica del lèxic i de les seves expansions: la teoria de la metàfora de Lakoff i Johnson (1980), la teoria del prototip de Rosch (1973), la teoria dels marcs semàntics de Fillmore (1976) o la semàntica cognitiva de Kleiber (1990). La semàntica cognitiva és de caràcter enciclopèdic; no hi ha frontera entre informació lingüística i extralingüística.

Segurament l'obra de referència pel que fa a l'adopció dels postulats de la lingüística cognitiva, fonamentalment el prototip i la semàntica del prototip, per descriure i explicar la terminologia és la tesi doctoral de Temmerman (2000), però hi ha altres autors que se situen en aquest marc teòric, com M. José Bocorny, Kyo Kageura, Sabela Fernández o Maribel Tercedor. Malgrat que l'obra primigènia de Temmerman és citada en publicacions posteriors com a «teoria sociocognitiva de la terminologia», el seu objectiu no és desenvolupar una nova teoria de la terminologia sinó adoptar els principis de la lingüística cognitiva per mostrar l'adequació de l'aproximació lingüística i per posar de manifest les limitacions del paradigma clàssic de la TGT.

Diversos autors s'han interessat per la teoria de la metàfora de Lakoff i Johnson com a model de referència per a l'estudi d'una de les característiques semàntiques de la creació de termes i de la divulgació del coneixement especialitzat, compartida amb el llenguatge comú. Podem citar en aquesta línia els treballs d'Alexiev, Suárez, Vargas, Ureña o Dubois i Temmerman.

El grup Lexicon de la Universidad de Granada, liderat per Pamela Faber, és conegut per l'adopció, des de 2006, del model de Fillmore de marcs semàntics per a la descripció i la representació de la terminologia, amb obres de compilació com Faber (2012) o amb tesis doc-

torals com la de Miriam Buendía. En realitat, però, la proposta de Faber és el resultat de la combinació del model cognitivista de Fillmore amb el model lexemàtic funcional de Martín Mingorance (1998), en què havia treballat el grup de Faber anteriorment. Fora d'aquest grup, hi ha altres autors en terminologia que han adoptat el model de Fillmore, com Pimentel, L'Homme o Duran.

5.4 Altres models singulars adoptats per la terminologia

La teoria sentit-text d'Igor Mel'cuk (1995), un model formal de descripció lexicològica no generativista, basat en la combinatòria lèxica, i usat originalment en lexicografia experimental, ha estat aplicat també en terminologia en treballs d'autors de la Université de Montréal, com L'Homme, Bouveret, Robichaud o Drouin.

La teoria de normes i explotacions de Patrick Hanks (2013) és un model lexicocèntric del llenguatge que ens ajuda a entendre com es combinen les paraules per construir significats, centrat en la identificació de patrons en corpus textuals. En aquesta línia, s'ha desenvolupat el sistema Corpus Pattern Analysis (Hanks, Williams, Kilgarriff), utilitzat en recerques terminològiques com les d'Araceli Alonso, Alonso i Renau o Cabezas-García i León-Araúz. ✿

Bibliografia

- AUSTIN, John L. (1978). *How to do things with words*. Cambridge: Harvard University Press.
- BEAUGRANDE, Robert de; DRESSLER, Wolfgang (1981). *Einführung in die Textlinguistik*. Tübingen: Niemeyer.
- CABRÉ, Teresa (1999). *La terminología: representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- CABRÉ, Teresa; LORENTE, Mercè (2005). «Panorama de los paradigmas en lingüística». A: ESTANY, Anna (ed.). *Filosofía de las ciencias naturales, sociales y matemáticas*. Madrid: Trotta; Consejo Superior de Investigaciones Científicas. (Enciclopedia Iberoamericana de Filosofía; 28), p. 433-467.
- CIAPUSCIO, Guiomar (1998). «La Terminología desde el punto de vista textual: selección, tratamiento y variación». *Organon*, 26, p. 43-66.
- DIK, Simon (1978). *Functional Grammar*. Amsterdam: North-Holland.
- DIJK, Teun van (1997). *Texto y contexto. Semántica y pragmática del discurso*. Madrid: Cátedra.
- DOWTY, David (1991). «Thematic Proto-Roles and Argument Selection». *Language*, 67, p. 547-619.
- FABER, Pamela (ed.) (2012). *A cognitive linguistics view of terminology and specialized Language*. Berlín: De Gruyter GmbH.
- FILLMORE, Charles J. (1976). «Frame semantics and the nature of Language». *Annals of the New York Academy of Sciences: Conference on the Origin and Development of Language and Speech*, vol. 280, p. 20-32.
- GREIMAS, Algirgas J. (1970). *Du sens I*. París: Seuil.
- GRIMSHAW, Jane (1990). *Argument Structure*. Cambridge: The MIT Press.

- HALLIDAY, Michael A. K. (1961). «Categories of the Theory of Grammar». *Word*, 17, p. 241-292.
- HANKS, Patrick (2013). *Lexical analysis: Norms and explotations*. Cambridge: The MIT Press.
- HOFFMANN, Lothar (1987). *Fachsprachen. Instrument und Objekt*. Leipzig: Enzyklopädie.
- KHUN, Thomas S. (1962). *La estructura de las revoluciones científicas*. Mèxic: Fondo de Cultura Económica, 1975.
- KLEIBER, Georges (1990). *La sémantique du prototype: categories et sens lexical*. París: PUF.
- KRIEGER, M. da Graça (2001). «O termo: questionamentos e configurações». A: KRIEGER, M. da Graça; BECKER, Anna M. p. 62-81.
- KRIEGER, M. da Graça; BECKER, Anna M. (org.) (2001). *Temas de Terminologia*. Portoalegre: Editora da UFRGS.
- LAKOFF, Georges; JOHNSON, Mark (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University Chicago Press.
- LEVIN, Beth; RAPPAPORT, Malka (2005). *Argument realization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MARTÍN MINGORANCE, Leocadio (1998). *El modelo lexemático funcional*. Granada: Universidad de Granada.
- MEL'CUK, Igor; CLAS, André; POLGUÈRE, Alain (1995). *Introduction à la lexicologie explicative et combinatoire*. Brusel·les: Duculot.
- PARODI, Giovanni (ed.) (2005). *Discurso especializado e instituciones formadoras*. Valparaíso: Ediciones Universitarias.
- PUSTEJOVSKY, James (1995). *The generative lexicon*. Cambridge: The MIT Press.
- ROSCH, Eleanor (1973). «Natural categories». *Cognitive Psychology*, vol. 4, núm. 3, p. 328-350.
- TEMMERMAN, Rita (2000). *Towards new ways of terminology description: The sociocognitive approach*. Amsterdam; Filadèlfia: John Benjamins.
- SCHRÖDER, Hartmut (1991). *Subject-oriented texts: Languages for special purposes & text theory*. Berlín: Walter de Gruyter.
- WÜSTER, Eugen (1998). *Introducción a la teoría general de la terminología y a la lexicografía terminológica*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Principis de la TCT (Cabré, 1999, p. 120-122)

1. La terminologia no és una matèria autònoma, sinó de naturalesa intrínsecament interdisciplinària. La TCT intenta explicar-la dins d'una teoria del llenguatge que, alhora, s'insereix en una teoria de la comunicació i del coneixement.
2. El coneixement especialitzat, encara que presenta trets diferencials respecte del coneixement general, no està interioritzat de forma independent en la ment del parlant.
3. Les unitats terminològiques són unitats complexes i multidimensionals. La TCT les defineix com a polièdriques, de manera que poden ser definides a partir de tres orientacions (cognitiva, social i lingüística) i des de perspectives i funcions diferents.
4. Els termes no pertanyen de manera natural a cap àmbit, sinó que són usats en un àmbit, bo i admetent l'existència de la circulació conceptual entre àmbits diferents o la transferència bidireccional entre el registre general i els àmbits especialitzats.
5. Les unitats terminològiques poden ser polisèmiques, com ho són les unitats lèxiques en general (variació conceptual).
6. La sinonímia és un fet real en la comunicació especialitzada, vinculat quantitativament al nivell d'especialització del discurs.
7. La descripció dels termes no pot limitar-se a la categoria gramatical, l'àmbit temàtic, la definició, les variants en la mateixa llengua, els equivalents en d'altres llengües, sinó que ha d'incloure necessàriament informació sobre la combinatòria lèxica o sobre el comportament sintàctic, atenent la seva projecció en el context textual.
8. El discurs especialitzat és divers en funció de la temàtica, la perspectiva de l'emissor, el tipus d'emissor, els destinataris, el nivell d'especialització, el grau de formalitat, la situació comunicativa, el propòsit discursiu, el tipus de text, el gènere, el canal, etc.

Fonaments de la TCT (Cabré, 1999, p. 122-124)

1. La terminologia és un camp interdisciplinari, construït a partir de tres teories, incloses una dins l'altra: teoria del llenguatge, teoria de la comunicació i teoria del coneixement.
2. L'objecte de la terminologia són les unitats terminològiques, que formen part del llenguatge natural i alhora de la gramàtica de cada llengua, que activen el valor terminològic en un context i situació adequats.
3. Els termes són unitats lèxiques que es componen de denominació i significat.
4. Denominació i significat són cares indissociables del terme. El principi de variació postula que els termes estan afectats, de manera natural, per la variació denominativa i la variació conceptual, tant en l'eix horitzontal com en el vertical.
5. El conjunt de relacions semàntiques que mantenen entre si els termes d'un àmbit d'especialitat en configura l'estructura conceptual.
6. El valor d'un terme s'estableix per la posició que ocupa aquest terme en una determinada estructuració conceptual, que pot ser diversa segons la perspectiva i la concepció amb què s'aborda. Els termes no pertanyen a un àmbit temàtic, sinó que s'usen en un àmbit amb un valor específic.
7. L'objectiu teòric de la terminologia és descriure les unitats terminològiques, donar compte de com activen el valor terminològic i explicar les relacions que mantenen amb altres signes lingüístics i no lingüístics.
8. L'objectiu aplicat de la terminologia és la recopilació i l'anàlisi de les unitats terminològiques usades en un àmbit, tenint en compte la seva doble funció, la representació del coneixement especialitzat i la comunicació especialitzada, en tota la seva complexitat. D'acord amb el principi d'adequació, els recursos terminològics resultants són diversos i es dissenyen a partir de les necessitats dels seus usuaris i de la seva funció primordial.

Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (2010-2019)

PILAR SÁNCHEZ-GIJÓN

Universitat Autònoma de Barcelona

ORCID: 0000-0001-5919-4629

pilar.sanchez.gijon@uab.cat



Professora titular de la Universitat Autònoma de Barcelona. Especialista en traducció, terminologia i tecnologies de la traducció, dirigeix la revista Tradumàtica. És coautora, amb Mercè Lorente, de l'article «Les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives

d'Universitats (1999-2010)» (*Terminàlia* 2, 2010) i, amb Mercè Lorente i Laura Santamaria, «La recerca en terminologia avui», que inclou el llistat de tesis de terminologia entre 2010 i 2014 (*Terminàlia* 10, 2014).

Resum

En aquest article presentem l'anàlisi de les tesis sobre terminologia defensades, durant la dècada 2010-2019, a les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats. Ho fem a partir dels mateixos criteris emprats en l'estudi anterior sobre les tesis publicades entre 1999 i 2010 (*Terminàlia*, 2, 2010), per tal de garantir la comparabilitat dels resultats. Hi observem universitats, departaments i àrees de coneixement, gènere d'autors i de directors, sectors d'especialitat, llengües de redacció i d'estudi, aplicacions i temes tractats. L'anàlisi es complementa amb el llistat de les referències de les tesis defensades entre 2014 i 2019, que complementa la relació anterior publicada (*Terminàlia*, 10, 2014).

PARAULES CLAU: tesis doctorals; recerca; terminologia

Abstract

PhD theses on terminology of the Catalan universities (2010-2019)

In this article we present the analysis of the PhD theses on terminology defended during the decade 2010-2019 in the Catalan universities of the Vives Network of Universities. We do this based on the same criteria used in the previous study on theses published between 1999 and 2010 (*Terminàlia*, 2, 2010), in order to guarantee the comparability of the results. We look at universities, departments and areas of knowledge, gender of authors and supervisors, areas of specialization, languages of writing and study, applications and topics covered. The analysis is complemented by the list of references of the theses defended between 2014 and 2019, which complements the previous published report (*Terminàlia*, 10, 2014).

KEYWORDS: doctoral theses; research; terminology

1 Introducció

El Dossier del número 2 de la revista TERMINÀLIA va presentar una revisió de les tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats en el període entre 1999 i 2010. Més endavant, el Dossier del número 10, dedicat a la recerca en terminologia, va incloure el llistat de tesis llegides entre 2010 i 2014, en aquest cas sense analitzar. A continuació presentem una revisió i anàlisi de les tesis de la dècada 2010-2019. Per fer-ho, hem partit dels mateixos principis de cerca emprats per a l'elaboració del Dossier del número 2 de TERMINÀLIA. D'aquesta manera garantim la comparabilitat dels resultats. Tot seguit presentem una anàlisi paral·lela a la presentada anteriorment i comparada amb els resultats obtinguts en aquella ocasió.

La font d'informació fonamental ha estat la base de dades TESEO (<http://www.educacion.es/teseo>) del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport. Aquesta base de dades conté els registres de totes les tesis doctorals llegides en qualsevol disciplina a qualsevol universitat de l'Estat. Les tesis catalanes també s'indexen al registre de bases de dades Tesis Doctorals en Xarxa (TDX, <http://www.tesisenxarxa.net>), però, de la mateixa manera que es va procedir per a l'elaboració del Dossier del núm. 2 de TERMINÀLIA (Lorente i Sánchez-Gijón, 2010), en aquesta ocasió tampoc l'hem utilitzat, atès que, malauradament, no hi consten totes les tesis defensades.

TESEO inclou registres de tesis doctorals defensades a universitats de l'Estat espanyol (veg. la taula 1), per la qual cosa no hi figuren altres universitats de l'àmbit de la llengua catalana, com són la Universitat d'Andorra, la Universitat de Perpinyà Via Domitia i la Universitat de Sàsser.

Universitat Abat Oliba CEU	UAO-CEU
Universitat d'Alacant	UAB
Universitat Autònoma de Barcelona	UA
Universitat de Girona	UB
Universitat de les Illes Balears	UdG
Universitat Jaume I	UBI
Universitat de Lleida	UJI
Universitat Internacional de Catalunya	UdL
Universitat Internacional de València	UIC
Universitat Miguel Hernández d'Elx	UMH
Universitat Oberta de Catalunya	UOC
Universitat Politècnica de València	UPC
Universitat Pompeu Fabra	UPV
Universitat Ramon Llull	UPF
Universitat Rovira i Virgili	URL
Universitat de València	URV
Universitat de Vic	UIV

TAULA 1. Universitats de la Xarxa Vives

La selecció de les tesis s'ha fet a partir de les paraules clau ja utilitzades en el Dossier del núm. 2 de TERMINÀLIA (Lorente i Sánchez-Gijón, 2010). De nou, aquests mots, juntament amb les seves formes flexionades, s'han emprat com a paraules de cerca als camps «títol» i «resum» dels registres de TESEO.

terminologia
terminografia
comunicació especialitzada
coneixement especialitzat
llenguatge d'especialitat
lèxic especialitzat
discurs especialitzat
anàlisi conceptual
tesaurus
vocabulari
ontologia

TAULA 2. Paraules clau utilitzades per fer la cerca de tesis doctorals sobre terminologia

Aquesta cerca va donar com a resultat un llistat de 249 tesis doctorals, moltes de les quals no eren pertinents per a l'anàlisi que presentarem a continuació. Després d'un filtratge qualitatiu dels resultats basats en la lectura acurada dels resums, s'arriba a una mostra de 139 tesis relacionades directament amb la recerca en terminologia o bé en què la metodologia o la recerca relacionada amb termes n'és una part essencial.

Malauradament, l'eina de cerca de TESEO no preveu fer cerques sobre les paraules clau de les tesis. El llistat de tesis obtingut inclou obres que utilitzen al seu resum termes com «ontologia» o «anàlisi conceptual» sense la càrrega referencial que tenen com a termes de l'àmbit de la terminologia. Per tant, demanem disculpes si hi ha alguna tesi que hi hauria de ser i no hi és, i demanem als lectors que ens comuniquin les mancances o errors detectats a terminalia@iec.cat, per tal de modificar la base de dades que hem constituït per fer aquest estudi.

2 Distribució de les tesis doctorals per universitats

El nombre de tesis doctorals presentades en l'àmbit de la terminologia durant aquesta darrera dècada ha estat 139, una xifra substancialment superior a la de l'estudi anterior (82). En canvi, el nombre d'universitats que compten amb tesis en l'àmbit de la terminologia és ara menor (12) que en la dècada anterior (14). La figura 1 recull la distribució de les tesis entre les universitats analitzades.

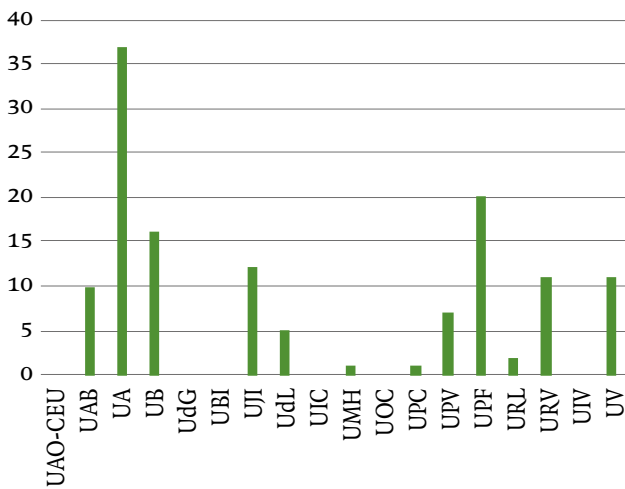


FIGURA 1. Distribució de les tesis doctorals per universitats

Destaca la Universitat d'Alacant, amb un total de 37 tesis presentades en diferents idiomes i en un total de 10 departaments o centres de recerca diferents, des de departaments de filologia fins a departaments de ciències socials o enginyeria. També segueix sobresortint la Universitat Pompeu Fabra, que manté una línia de recerca en terminologia molt fructífera dins de l'Institut de Lingüística Aplicada.

3 Distribució de les tesis doctorals per departaments

Les tesis doctorals es defensen en el marc de programes de doctorat gestionats des de departaments. En fer una aproximació als que han presentat aquestes tesis, podem comprovar com la majoria pertanyen o bé a l'àmbit de les humanitats o bé al de les ciències socials.

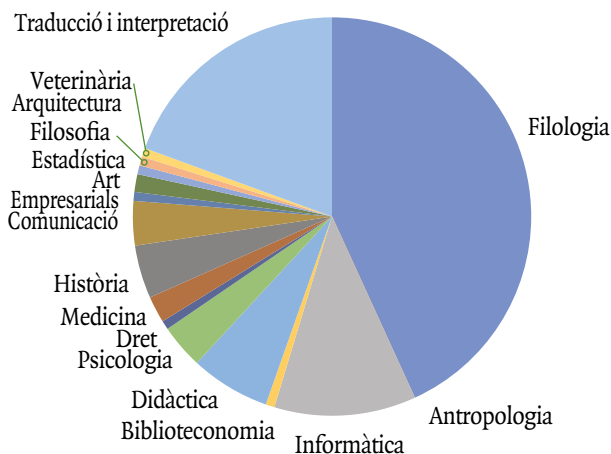


FIGURA 2. Distribució de les tesis doctorals segons l'àrea de coneixement dels departaments i instituts

Tal com mostra la figura 2, més del 60 % dels departaments amb programes de doctorat que han presentat tesis sobre terminologia són de l'àmbit de les humanitats. Pel que fa a altres àrees de coneixement, en comparar aquests resultats amb els obtinguts fa deu anys, augmenta el percentatge de departaments de l'àmbit de les ciències socials i, sobretot, de les enginyeries, fonamentalment el de la informàtica.

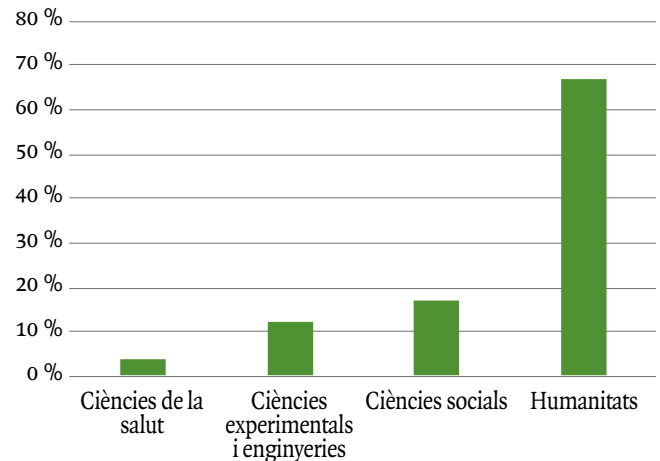


FIGURA 3. Distribució de les tesis segons l'àmbit de coneixement dels departaments

Com veiem a la figura 3, tot i que l'àrea de les humanitats continua sent preponderant en la recerca en terminologia, àrees com les ciències socials i les ciències experimentals i enginyeries consoliden la recerca amb metodologies o resultats propis de la terminologia aplicada als seus dominis.

4 Distribució de les tesis doctorals per gènere

Com ja es va detectar fa deu anys, la majoria de les tesis doctorals de l'àmbit han estat defensades per dones. Fa una dècada, l'estudi va determinar que tres de cada quatre tesis doctorals havien estat elaborades per dones. Durant aquesta dècada, també són majoria, tot i que en menor proporció, tal com mostra la figura 4.

En aquesta ocasió també hem volgut recollir quin percentatge de tesis ha estat supervisat per dones i per homes. Tal com mostra la figura 4, la relació en autoria és inversament proporcional a la mateixa relació en direcció de tesis. És a dir, mentre que hi ha més tesis defensades per dones, les dones que les dirigeixen són minoria.

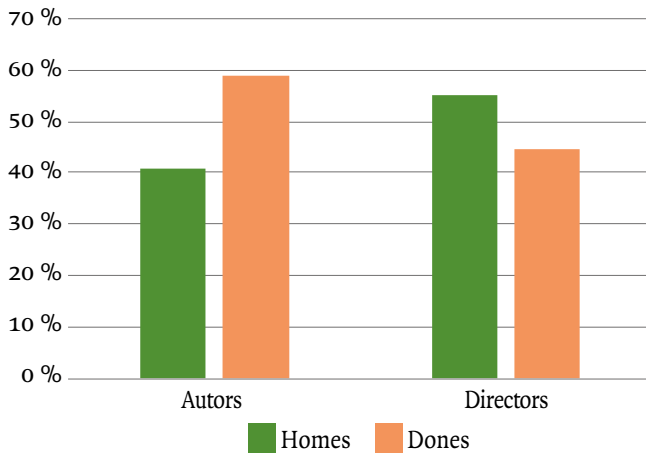


FIGURA 4. Distribució de les tesis segons si els autors i els directors són homes o dones

Pel que fa a la direcció de tesis, hem pogut constatar que la tònica habitual és comptar amb un sol director, que habitualment és home. La figura 5 mostra com en la majoria de les direccions úniques, el director és un home, mentre que en la majoria dels casos en què es dona una direcció compartida es constata una major presència de dones.

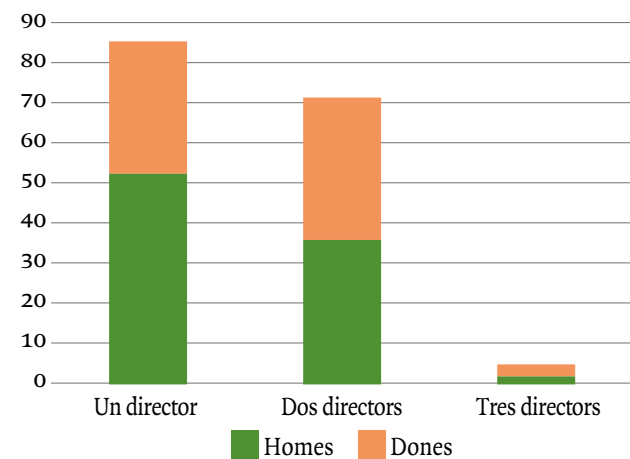


FIGURA 5. Distribució de les tesis segons el nombre de directors i si són homes o dones

5 Distribució de les tesis doctorals per any de lectura

La mitjana de tesis llegides per curs és de 13,9 tesis, que gairebé duplica la mitjana de tesis llegides per curs en la dècada anterior (7,45). La figura 6 mostra la distribució de les tesis per cursos, des del 2010-2011 fins al 2019-2020.

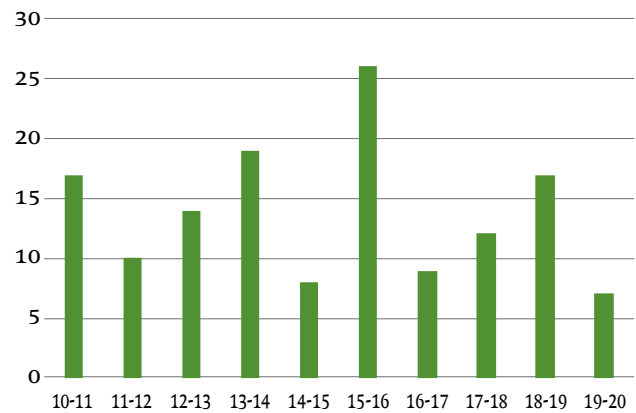


FIGURA 6. Distribució de tesis doctorals per cursos

6 Distribució de tesis doctorals segons la llengua de redacció i la llengua objecte d'estudi

Les tesis doctorals en què, o bé la terminologia n'és l'objecte d'estudi, o bé utilitzen la terminologia com a metodologia de recerca o forma part dels seus resultats, han estat redactades en cinc llengües: anglès (22 %), castellà (53 %), català (22 %), francès (2 %) i portuguès (1 %). La distribució de les tesis segons la llengua de redacció està recollida en la figura 7.

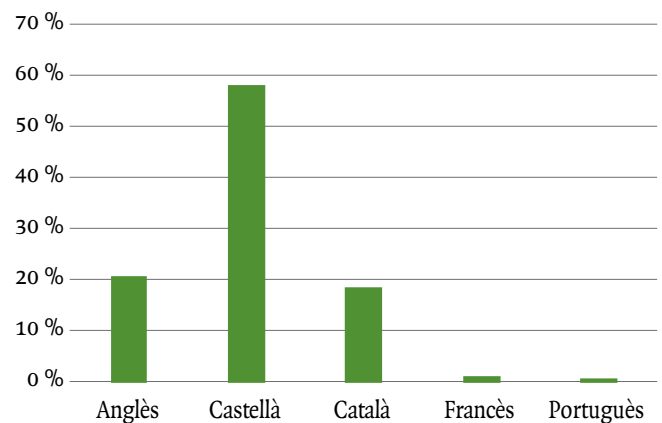


FIGURA 7. Llengües de redacció de les tesis

Tal com ja es va constatar en l'estudi anterior, es torna a fer palès el desequilibri entre les tesis redactades en català i les redactades en altres llengües. Comparant les dades amb les recollides fa una dècada, el català mostra un percentatge de tesis lleugerament inferior (19 % actual en comparació del 20 % fa deu anys). En canvi, es constata un notable augment de l'ús de l'anglès com a llengua de redacció (21 % actual en comparació del 6 % fa una dècada) en detriment sobretot del castellà (58 % actual en comparació al 72 % fa deu anys). L'augment de l'anglès com a llengua de

redacció de les tesis actuals ja es va preveure a Lorente i Sánchez-Gijón (2010).

Per contra, si es para atenció a les llengües objecte d'estudi a les tesis, la fotografia difereix substancialment, tal com mostra la figura 8.

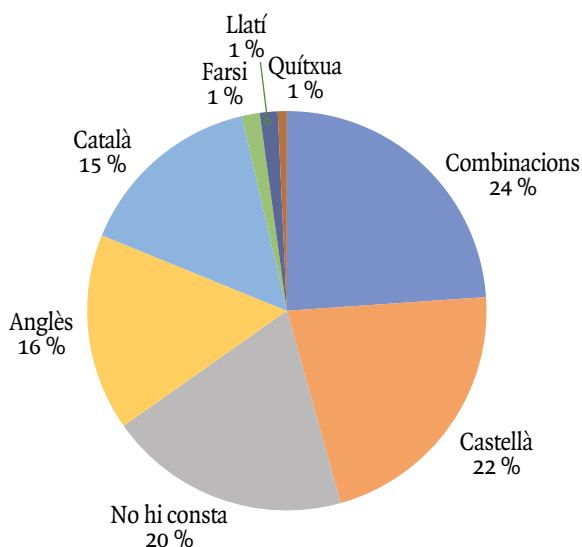


FIGURA 8. Llengües objecte d'estudi de les tesis

Si bé el castellà segueix sent la llengua majoritàriament descrita, com ja es va detectar en l'estudi anterior, també és cert que el català i, sobretot, l'anglès, han experimentat un augment pel que fa als estudis per part dels investigadors. La figura 8 mostra com també han augmentat les tesis que o bé tenen per objecte d'estudi una combinació de llengües o bé desenvolupen un tipus de recerca en aspectes no vinculats a cap llengua en particular.

En aproximar-nos a les combinacions de llengües com a objecte d'estudi (figura 9), trobem una major diversitat de combinacions lingüístiques que fa una dècada. Fins i tot es detecten combinacions que no inclouen cap llengua estatal. Tanmateix, els resultats mostren que es manté el castellà com a llengua majoritària en les obres en què l'objecte d'estudi és una combinació lingüística. De fet, en aquest cas, el català apareix únicament en 5 de les 42 tesis incloses en aquest gràfic, cosa que representa el 12 % d'aquesta mostra.

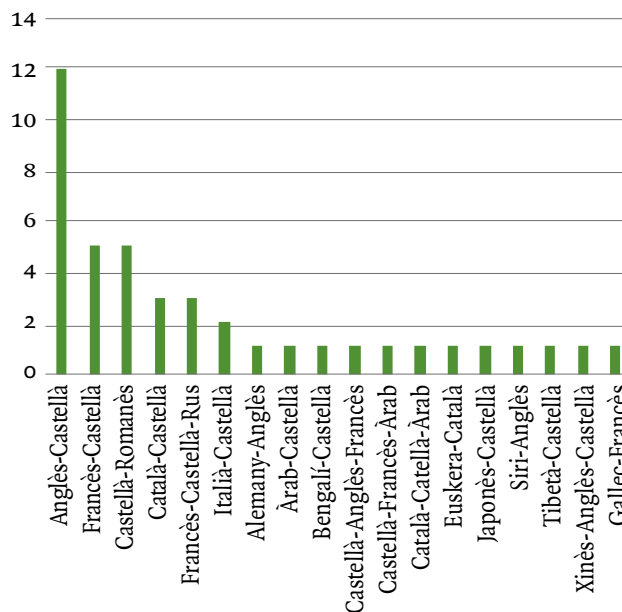


FIGURA 9. Combinacions lingüístiques objecte d'estudi de les tesis

7 Distribució de les tesis doctorals per dominis d'especialitat descrits

A la figura 10 es mostra la distribució per dominis d'especialitat de la terminologia descrita a la mostra de tesis doctorals recollida. En aquesta ocasió, s'ha parat especial atenció a temes relacionats amb la didàctica (la terminologia i la formació en àmbits, en llengües i en edats concretes) i la literatura, en detriment de la recerca en medicina i ciències experimentals, que havia estat àmpliament representada en la mostra de la dècada anterior.

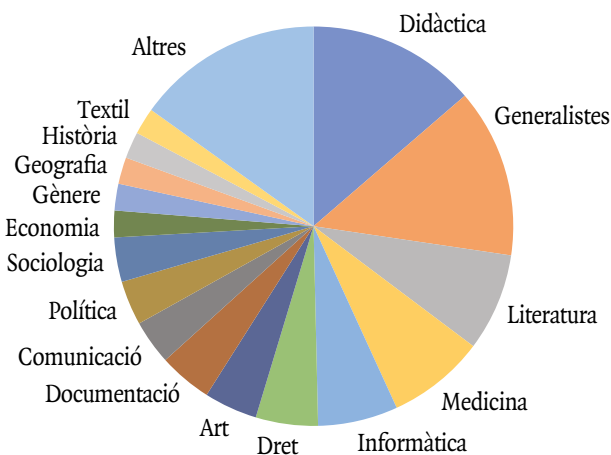


FIGURA 10. Dominis d'especialitat descrits a les tesis

Si ens apropem a les disciplines descrites a les tesis doctorals de la mostra (figura 11), comprovem que les ciències de la vida han reduït la seva presència en favor de les ciències socials (economia, didàctica, política i dret, principalment). També destaca el fet que les humanitats s'han convertit en domini d'especialitat de la recerca, en concret àmbits com la filosofia o la literatura.

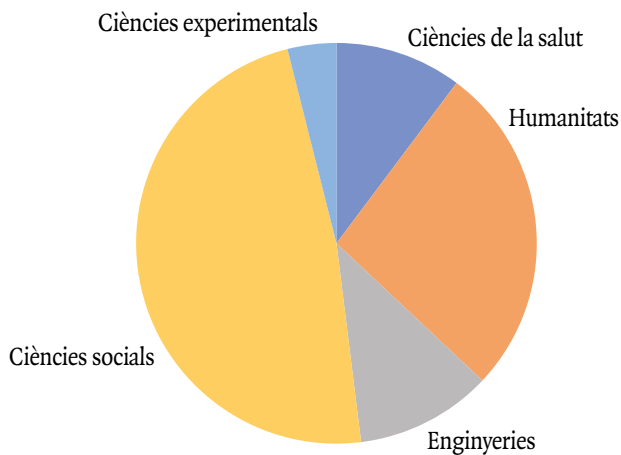


FIGURA 11. Dominis d'especialitat descrits agrupats per àrees de coneixement

8 Distribució de les tesis doctorals per àmbits d'aplicació

Per tal de descriure l'àmbit d'aplicació de les tesis doctorals recollides, hem partit de les mateixes nou categories ja utilitzades a l'estudi anterior, que són: les tesis orientades a l'anàlisi del discurs i la retòrica, les orientades cap a la redacció tècnica i la comunicació, les que tenen objectius relacionats amb la tecnologia (en aquesta ocasió, més enllà de la gestió de la informació i la terminòtica), les relacionades amb la lexicografia, les orientades a la normalització lingüística, les tesis que segueixen una perspectiva històrica, les adreçades cap a l'ensenyament, les vinculades amb l'activitat de la traducció i, finalment, les relacionades amb la recerca bàsica en terminologia. La figura 12 en mostra la distribució proporcionalment.

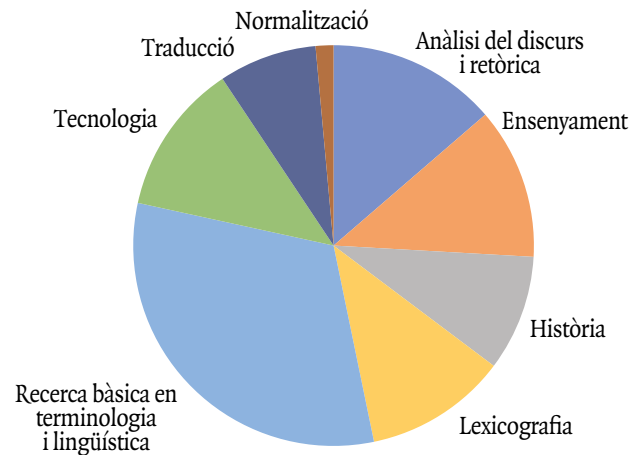


FIGURA 12. Tesis doctorals distribuïdes per àmbits d'aplicació

La figura 12 permet constatar com la recerca en terminologia cada cop s'ocupa menys de la normalització i dels estudis lexicogràfics (2 % i 14 %, respectivament), que eren dos dels principals àmbits d'aplicació de la recerca en la dècada anterior. En canvi, augmenten les recerques bàsiques en terminologia i lingüística (38 %), així com la recerca de caràcter tecnològic (15 %).

Les 139 tesis de la mostra aborden temes de la terminologia des de perspectives diferents. La figura 13 en mostra la distribució temàtica.

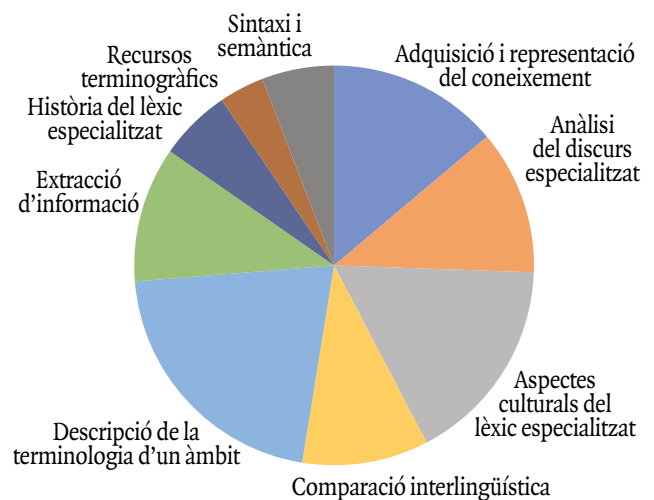


FIGURA 13. Temes de tesis sobre terminologia

El tema predominant en les tesis entre 2010 i 2019, igual que en la dècada anterior, és la descripció de la terminologia d'un àmbit, seguit per l'adquisició i representació del coneixement, tot i que, en aquesta ocasió, en un percentatge menor. Per exemple, mentre que la descripció de la terminologia d'un àmbit a les tesis entre 1999 i 2010 suposava el 31 % del total, ara en representa el 27 %. També resulta destacable que només un 5 % de les tesis d'aquest darrer període se centren en l'elaboració de recursos terminogràfics.

9 Conclusions

L'anàlisi de la mostra recollida permet arribar a certes conclusions sobre l'evolució de la recerca en terminologia en el nostre entorn, com ara:

- La recerca en terminologia va més enllà de la lingüística i els seus resultats són susceptibles de tenir aplicabilitat en pràcticament qualsevol àmbit de coneixement.
- La descripció de la terminologia i el discurs especialitzat en català no sembla haver estat especialment atractiva entre els i les doctorands d'aquesta darrera dècada. També el castellà ha perdut interès en detriment de l'anglès, tot i que es manté com a primera llengua d'estudi.
- Encara que les dades de tots dos estudis coincideixen en el fet que hi ha més dones autores de tesis doctorals que homes, en la darrera dècada hi ha

hagut més directores de tesi que directors, sobretot de tesis dirigides en solitari.

- Els dominis en què es fa més recerca terminològica tenen a veure principalment amb les ciències socials, especialment en la didàctica.
- Els dominis objecte d'estudi cada cop són més diversos i inclouen espais de comunicació especialitzada gairebé inèdits en la dècada anterior, com ara els àmbits de les humanitats, que Lorente i Sánchez-Gijón (2010) ja van apuntar com a necessaris.
- Des d'un punt de vista d'explotació de la informació, de nou s'apunta la importància de permetre cercar informació a partir de tots els camps indexables de les tesis doctorals a través de TESEO i TDX, i es torna a constatar com seria d'oportú incloure l'opció de cerca sobre les paraules clau per garantir una recuperació d'informació més acurada. ✿

Llista de tesis doctorals sobre terminologia de les universitats de la Xarxa Vives d'Universitats (2014-2019)

ABAD CANÓS, Guillermo. *El lenguaje de los oficios teatrales: glosario de voces de la práctica teatral en el siglo XIX*. Filologia Espanyola. Universitat de València. 26/01/2016.

ABDI YATTOU, Hanane. *Análisis contrastivo y estudio de una base de datos paremiológica temática: "hispano-francés-árabe"*. *Problemas de traducción y de equivalencia*. Traducció i Interpretació. Universitat d'Alacant. 21/01/2016.

AGULLÓ BENITO, Inmaculada. *El léxico de la moda en la traducción del inglés al español de la novela the Devil Wears Prada*. Traducció i Interpretació. Universitat d'Alacant. 21/01/2016.

ALEMAN, Vanessa. *Análisis y estudio fraseológico, traductológico y terminológico del vocabulario de la propiedad intelectual e industrial en español, francés e inglés*. Traducció i Interpretació. Universitat d'Alacant. 13/09/2018.

ARAICHE FERRAG, Karima. *Presencia del español y del valenciano en el habla cotidiana de Orán: análisis lingüístico del léxico a través del uso oral y escrito*. Traducció i Interpretació. Universitat d'Alacant. 17/01/2019.

ARNALL DUCH, Anna. *Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 17/07/2019.

ARTUSI, Andrea. *La traducción de los verbos sintagmáticos italianos al español*. *Teoría de los Lenguajes y Ciencias de la Comunicación*. Universitat de València. 18/09/2017.

BARBASÁN ORTUÑO, Inmaculada. *El error léxico en la interlengua de lenguas afines: italiano y español*. *Lingüística Aplicada*. Universitat Politècnica de València. 02/02/2016.

BARRI ALMENAR, Ana. *Estudio de la terminología de la danza académica*. Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació. Universitat de València. 04/09/2015.

BARROS CATALÁN, Cristina. *Proposal of a hybrid approach for natural language generation and its application to human language technologies*. *Llenguatges i Sistemes Informàtics*. Universitat d'Alacant. 20/09/2019.

BRI AGULLÓ, Abel. *Literatura de viajes de Azorín. Los artículos de viajes publicados en la prensa*. *Filologia Espanyola, Literatura Espanyola, Lingüística General i Teoria de la Literatura*. Universitat d'Alacant. 02/06/2015.

BUSTOS MORENO MORENO, Aurelia. *Extraction of medical knowledge from clinical reports and chest x-rays using machine learning techniques*. Institut Universitari d'Investigació Informàtica. Universitat d'Alacant. 01/07/2019.

CANALES ZARAGOZA, Lea. *Tackling the challenge of emotion annotation in text*. *Llenguatges i Sistemes Informàtics*. Universitat d'Alacant. 19/07/2018.

- CANDELA ROMERO, Gustavo. *Publicación y enriquecimiento semántico de datos abiertos en bibliotecas digitales*. Llenguatges i Sistemes Informàtics. Universitat d'Alacant. 02/07/2019.
- CARRERES LACASA, David. *Valoración del repertorio léxico en español para escolares de 9 a 16 años*. Psicología Evolutiva, Educativa, Social i Metodologia. Universitat Jaume I. 11/12/2015.
- CARVALHO, Cristina. *Analyse lexicologique diachronique du langage juridique administratif employé dans les documents de la collection "dominación napoleónica en cataluña" (1808-1812) des archives de la couronne d'aragon*. Filologies Integrades. Universitat d'Alacant. 10/11/2014.
- CASAÑ PITARCH, Ricardo. *Financial English language for corporate banking websites*. Estudis Anglesos. Universitat Jaume I. 13/06/2014.
- CHAIB, Djalila. *Estudio, edición y traducción del manuscrito mudéjar J63 Laṭā'if qiṣāṣ al- anbiyā' wa fihī qiṣāṣ al anbiyā' (conductas ejemplares e historias de los profetas)*. Filologies Integrades - Estudis Àrabs i Islàmics. Universitat d'Alacant. 29/07/2015.
- CHOCRON, Paula Daniela. *A pragmatic approach to translation: vocabulary alignment through multiagent interaction and observation*. Institut Universitari d'Investigació i Intel·ligència Artificial (IIIA). Universitat Autònoma de Barcelona. 03/05/2018.
- CLAVIJO OLMOS, Sandra Bibiana. *El traductor especializado en lenguajes de negocios: necesidades y estrategias académicas para la universidad colombiana*. Escola de Doctorat de la Universitat d'Alacant. Universitat d'Alacant. 15/07/2019.
- CRUAÑES VILAS, Jorge. *Una aproximación léxico-semántica para el mapeado automático de medicamentos y su aplicación al enriquecimiento de ontologías farmacoterapéuticas*. Llenguatges i Sistemes Informàtics. Universitat d'Alacant. 01/10/2014.
- CUTILLAS ALBERICH, Laia. *L'ús dels adjectius al llarg del desenvolupament tardà del català*. Filologia Catalana i Lingüística General. Universitat de Barcelona. 19/09/2017.
- DENGRÀ ROSSELLÓ, Maria Macarena. *Concepción del personaje y verdad en la correspondencia de G. Flaubert*. Escola de Doctorat de la Universitat de les Illes Balears. Universitat de les Illes Balears. 26/11/2019.
- DOMINGO MASDÉU, M. Teresa. *El llenguatge de l'obra dramàtica de Joan Puig i Ferrer*. Filologia Catalana. Universitat Rovira i Virgili. 28/09/2017.
- ESTELLÉS PALANCA, Ana María. *Ontología de características de la baldosa cerámica desde la terminología*. Traducció i Comunicació. Universitat Jaume I. 10/02/2014.
- FATHI, Besharat. *Terminology planning evaluation: the case of persian language*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 15/09/2017.
- FELIP LEON, Javier. *Contact driven robotic grasping*. Enginyeria i Ciència dels Computadors. Universitat Jaume I. 01/04/2016.
- FERRÁNDIZ COLMEIRO, Antonio Luis. *Modelo de gestión del proceso de fabricación basado en la incorporación de conocimiento mediante ontologías. Aplicación a los sistemas de fabricación ágil*. Tecnologia Informàtica i Computació. Universitat d'Alacant. 07/07/2014.
- GAGGIOTTI, Hugo Osvaldo. *Narratives of globalization in a multinational corporation: an organizational ethnography of the expatriation experience*. Direcció de Recursos Humans. Universitat Ramon Llull. 26/01/2016.
- GENÉ GIL, Maria. *Efecto del AICLE sobre la producción escrita en estudiantes de secundaria de inglés como lengua extranjera: un estudio longitudinal*. Escola de Doctorat de la Universitat de les Illes Balears. Universitat de les Illes Balears. 25/01/2016.
- GONZÁLEZ RUIZ, Lilibeth Mercedes. *Propuesta para evaluar la calidad de los objetos de aprendizaje mediante el uso de ontologías. Aplicaciones de la Informàtica*. Universitat d'Alacant. 20/01/2016.
- HERNÁNDEZ RAMÍREZ, Daría Micaela. *Análisis estadístico de corpus cronológicos. Aplicación al estudio de bases bibliográficas y textos retóricos*. Estadística i Investigació Operativa. Universitat Politècnica de Catalunya. 19/12/2016.
- JARA LUNA, César. *Nueva nomenclatura para componer a futuro el diccionario de uso del quechua cusqueño*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 09/02/2016.
- JUAN LOZANO, Carlos. *El español internacional en la prensa hispana de los estados unidos: hacia una nivelación interdialeccional del español en los medios estadounidenses (estudio léxico)*. Filologia Espanyola. Universitat de València. 10/03/2015.
- LÁZARO HERNÁNDEZ, Jorge Adrián. *El ejemplo en terminología. Caracterización y extracción automática*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 13/10/2015.

- LEVKINA, Mayya. *The role of task sequencing in L2 development as mediated by working memory capacity*. CED Lingüística Aplicada. Universitat de Barcelona. 28/02/2014.
- LI, Hui. *Análisis de la expresión escrita de los estudiantes chinos en su aprendizaje de ELE basado en la teoría del género: actualidad y futuro*. Filología Espanyola, Lingüística General. Universitat d'Alacant. 19/12/2016.
- LLAMAS PUIG, Emili. *Els parlars del priorat. Estudi geolingüístic*. Filologia Catalana. Universitat Rovira i Virgili. 28/09/2018.
- LYU, Xiaoxiao. *Las paremias de la alimentación y la gastronomía en español: léxico y contenido metafórico*. Filologies Romàniques. Universitat Rovira i Virgili. 16/10/2019.
- MACIÁN ROMERO, Cecili. *La construcción discursiva de la profesión podológica: aplicación al análisis de un corpus de revistas especializadas*. Filología i Cultures Europees. Universitat Jaume I. 14/02/2014.
- MACÍAS OTÓN, Elena. *Didáctica de la traducción de la terminología jurídica en textos normativos y jurisprudenciales (inglés-español, francés-español)*. Traducció, Interpretació i Llengües Aplicades. Universitat de València. 12/02/2016.
- MARRERO GARCÍA, Yusney. *Se-term: sistema de extracción de términos híbrido independiente del dominio*. Llenguatges i Sistemes Informàtics. Universitat d'Alacant. 20/01/2016.
- MARRUGAT CUYAS, Ramon. *L'adaptació a la llengua catalana dels noms dels vegetals procedents d'Amèrica i llur incidència en la lexicografia*. Filologies Romàniques. Universitat Rovira i Virgili. 16/02/2015.
- MARTÍ CLIMENT, Alcía. *La terminologia sintàctica bàsica en els manuals d'ensenyament del català i l'espanyol. Una introducció*. Filologia Catalana. Universitat de València. 22/12/2015.
- MARTINES LLINARES, Joan de Déu. *Diccionari de l'obra literària d'Enric Valor. La natura (Dolev-natura)*. Filologia Catalana. Universitat d'Alacant. 20/07/2017.
- MARTÍNEZ DEÓ, Jacobo. *La 'publicació' de les 'urbanitzacions particulars' històriques*. Dret Privat, Processal i Financer. Universitat Rovira i Virgili. 31/07/2018.
- MARTÍNEZ MARTÍNEZ, Caterina. *La gramaticalització dels connectors de contrast: estudi de corpus i aproximació segons la teoria de la inferència invitada del canvi semàntic*. Filologia Catalana. Universitat d'Alacant. 12/07/2018.
- MARTÍNEZ SCHILLING, Libertad. *Terminología del balonmano: estudio léxico, lexicográfico y propuesta de lemarario para un diccionario de especialidad dirigido al gran público*. Filologies Romàniques. Universitat Rovira i Virgili. 19/12/2019.
- MAYNÉS TOLOSA, Pau. *La taxonomía iconogràfica. Proposta de classificació i nomenclatura de les imatges reproductibles*. Escola de Doctorat de la Universitat Politècnica de València. Universitat Politècnica de València. 05/09/2017.
- MÉNDEZ ESPINOSA, Oscar. *La terminología de geografía en Zapoteco: una nueva perspectiva para las escuelas de Oaxaca, México*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 04/10/2019.
- MÉNDEZ JIMÉNEZ, Susana. *Aspectes de l'ús del lèxic del motociclisme en català des del punt de vista de la lingüística cognitiva*. Llengües i Literatures Modernes i d'Estudis Anglesos. Universitat de Barcelona. 19/12/2018.
- MERCHÁN ARAVID, Nuria. *Verbos denominales incoativos en español*. Facultat de Filosofia i Lletres. Universitat d'Alacant. 11/12/2015.
- MORALES MORENO, Albert. *Estudi lexicomètric del vocabulari del procés d'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006)*. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra. 28/09/2015.
- MORENO SÁNCHEZ, José Javier. *Análisis (crítico) del discurso legislativo en materia de educación en el Estado español desde una perspectiva queer*. Filología Espanyola, Lingüística General. Universitat d'Alacant. 28/11/2018.
- MUÑOZ BELLO, María Rosa. *Los manuales de química en España (1788-1845): protagonistas, terminología, clasificaciones y orden pedagógico*. Història de la Ciència i la Documentació. Universitat de València. 4/12/2015.
- MYKYTKA, Iryna. *Una aproximación lexicológica al inglés de la fotografía*. Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 15/11/2018.
- ORTEGA GIMÉNEZ, Francisco Antonio. *Innovación en perspectivas, planteamientos y metodologías de la educación lingüística en el siglo XXI*. Innovació i Formació Didàctica. Universitat d'Alacant. 14/01/2016.
- PALOMAR GARCÍA, M^a Ángeles. *Modificaciones de las interacciones audio-motoras asociadas con la formación musical y el aprendizaje de un vocabulario nuevo*. Psicología Bàsica, Clínica i Psicobiologia. Universitat Jaume I. 1/03/2017.
- PALOMO REINA, Cristian. *Identitat i vocabulari polítics a Catalunya durant la guerra de successió*. Història Moderna i Contemporània. Universitat Autònoma de Barcelona. 29/11/2018.

- PASTOR BRIONES, Vicent. *El Pierres de Provença català: estudi i edició crítica de l'imprès de 1650*. Filologia Catalana. Universitat d'Alacant. 14/09/2018.
- PÉREZ MANRIQUE, Ana. *Varieties of empathy in bottlenose dolphins (tursiops truncatus)*. Escola de Doctorat de la Universitat de les Illes Balears. Universitat de les Illes Balears. 26/03/2018.
- POLYMENEAS, Georgios-Alexandros. *Political discourse during the european economic crisis: epistemic stance and legitimizing strategies in Greek political discourse (2010-2012)*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 09/11/2018.
- PORTILLA RAMIREZ, Claudia Rosario. *Estudios sobre el aprendizaje de las relaciones semántico-léxicas desde una perspectiva integradora entre el lenguaje oral y escrito*. Psicología Evolutiva i de l'Educació. Universitat de Barcelona. 28/10/2016.
- POVEDA BALBUENA, Miguel Luis. *Orígenes y tipología de la terminología armamentística en inglés medio*. Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 08/11/2016.
- QUEROL SAN ABDON, Jordi. *L'art de la falconeria a la Corona d'Aragó durant la baixa edat mitjana: edició i estudi dels tractats escrits en català*. Sanitat i Anatomia Animals. Universitat Autònoma de Barcelona. 14/11/2018.
- RAMÍREZ MUNUERA, Francisco. *Geografía cultural y lenguaje: estudio del sureste de España*. Filologia Espanyola, Lingüística General. Universitat d'Alacant. 17/09/2019.
- RANGEL PARDO, Francisco Manuel. *Author profiling en social media: identificación de edad, sexo y variedad del lenguaje*. Universitat Politècnica de València. 03/06/2016.
- RIBEIRO TOSTES, Rogerio. *De verbis potestatis. A representatividade política na Catalunha de Pedro, o Cerimonioso, um exemplo na semântica europeia*. Història. Universitat de Lleida. 19/11/2019.
- RUIZ GARCÍA, Maria Isabel. *Word stress patterns in the English of Spanish speakers: A perceptual analysis*. Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 28/09/2018.
- SABATER BELTRÀ, Andrés Martín. *Léxico de los papiros del libro i del tratado sobre los poemas de Filodemo*. Prehistòria, Arqueologia, Història Antiga, Filologia Grega i Filologia Llatina. Universitat d'Alacant. 08/10/2015.
- SALVADOR GRÀCIA, Jordi. *Diccionario d'escenografia i escenotècnica*. Filologia Catalana. Universitat Rovira i Virgili. 02/04/2014.
- SÁNCHEZ FAJARDO, José Antonio. *Anglicisms in Cuban Spanish*. Filologia Anglesa. Universitat d'Alacant. 30/06/2016.
- SÁNCHEZ GARCÍA, María Clemencia. *El parlache como elemento evocador de la oralidad ficcional en la novela Rosario Tijeras, de Jorge Franco. Las traducciones al alemán y al inglés*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 25/06/2018.
- SANCHO CHUST, José Norberto. *La pneumología al llenguatge popular i a la terapèutica tradicional a l'alacantí i la marina baixa*. Medicina Clínica. Universitat Miguel Hernández. 14/07/2016.
- SERRANO PRATS, Ana. *Los abanicos. La industria valenciana de los siglos XIX y XX. Problemática y conservación de los abanicos realizados con tejido*. Escola de Doctorat de la Universitat Politècnica de València. Universitat Politècnica de València. 21/07/2017.
- SOLÍS PAREJO, Víctor. *La incidencia de actividades interactivas abiertas y cerradas en el aprendizaje de vocabulario productivo y receptivo oral de inglés como lengua extranjera en estudiantes de primaria de 7-8 años*. Didàctica de la Llengua i la Literatura. Universitat de Barcelona. 09/10/2015.
- STONCIKAITE, Ieva. *"Discourses of female ageing in the works of erica jong"*. Anglès i Lingüística. Universitat de Lleida. 04/12/2017.
- SUÁREZ GALLO, Miriam. *La metáfora en el discurso del genoma humano*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 28/6/2019.
- TEJADA SÁNCHEZ, Martha Isabel. *L'acquisition de l'anglais écrit et l'exposition intensive en contexte d'immersion scolaire en Colombie*. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 17/03/2014.
- TUNSOIU, Luminita Felicia. *La enseñanza del francés y español en Rumanía a partir de 1950: historia y metodología. Del método tradicional a la enseñanza por tareas*. Filologies Romàniques. Universitat Rovira i Virgili. 16/09/2014.
- URQUIDI DÍAZ, Alicia Margarita. *De la mente al diccionario. Innovación con metáforas y cambio semántico en el discurso económico mediático*. Centre d'Estudis de Doctorat i Postgrau. Universitat d'Alacant. 25/07/2017.

VÁLEZ LETRADO, Mari. Exploración de procedimientos semiautomáticos para el proceso de indexación en el entorno web. Comunicació. Universitat Pompeu Fabra. 22/12/2015.

VÁZQUEZ GARCIA, Mercè. Estratègies estadístiques aplicades a l'extracció automàtica de terminologia. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 10/07/2014.

VEGA LOBERA, Fàtima. Asesoramiento a docentes de escuela especial para mejorar su práctica en relación con el desarrollo de la comunicación y el lenguaje de sus alumnos. Cognició, Desenvolupament i Psicologia de L'educació. Universitat de Barcelona. 14/12/2018.

XARRIÉ POVEDA, Mireia. El llenguatge de la conservació-restauració d'obres d'art. Didàctica de les Ciències Socials. Universitat de Barcelona. 11/06/2015.

ZAYTSEVA, Victoria. Vocabulary acquisition in study abroad and formal instruction: an investigation on oral and written lexical development. Traducció i Ciències del Llenguatge. Universitat Pompeu Fabra. 01/07/2016.

ZHOU, Qiang. El examen nacional de español para los estudiantes de filología española EEE-4: análisis y vinculación al MCER. Didàctica de la Llengua i la Literatura. Universitat de Barcelona. 21/02/2017.

El refrany

El millor mestre, el temps;
la millor ciència, la paciència

Font: Paremiologia catalana. www.dites.cat

XVII Jornada Científica de la Xarxa Panllatina de Terminologia (REALITER)

La Xarxa Panllatina de Terminologia (REALITER) va celebrar la XVII Jornada Científica els dies 6 i 7 d'octubre, la qual es va desenvolupar en dues mitges jornades, en dues parts. La primera part la va organitzar la Lebanese American University (Beirut, Líban) i la segona, Termisul i la Universitat de São Paulo (Brasil). El tema de la Jornada Científica va ser «La terminologia en la dimensió social de la comunicació». Es van presentar en diferents idiomes de la xarxa (francès, italià, català, portuguès, etc.) quinze comunicacions que havien estat seleccionades pel comitè científic de l'esdeveniment, les quals mostren l'impacte terminològic en la comunicació en àrees com el turisme, les pandèmies, la reproducció mèdicament assistida, el dret, la ciberseguretat, els moviments i els temes socials.

També cal destacar que diversos treballs proposen reflexions sobre els procediments comunicatius dels coneixements i les terminologies, com ara l'ús d'infografies, així com sobre possibles enfocaments socials de les terminologies, com ara la simplificació lingüística o la relació entre la terminologia i l'alfabetització.

Com a part de l'esdeveniment, una taula rodona amb representants del Brasil i l'Uruguai va debatre sobre la contribució de la terminologia en la societat.

Amb la finalitat d'establir lligams entre les xarxes d'investigació en l'àmbit de la terminologia i d'ampliar l'abast dels treballs de REALITER, es va convidar a un representant de la Xarxa LTT —Lexicologia, Terminologia i Traducció— a presentar una

ponència sobre la «normaison» de la terminologia en l'ensenyament de la traductologia.

En aquest esdeveniment, va ser especialment destacable la conferència inaugural impartida per Maria Luisa Villa, professora emèrita d'immunologia i membre de l'Accademia della Crusca, que va tractar amb detall la relació entre la comunicació científica i la pandèmia. Això es va fer des de la perspectiva d'una experta en biomedicina preocupada pels processos de comunicació científica, és a dir, pels processos terminològics i discursius que constitueixen la difusió del coneixement.

Els últims moments de les jornades es van dedicar a la presentació, des de la llibreria FNAC d'Albufeira (Portugal), del llibre *Terminologia e mediação lingüística: métodos, práticas e atividades*, editat per Manuel Célio Conceição i Maria Teresa Zanola, fruit de les XV Jornades, les últimes presencials, que es van celebrar a la Universitat d'Algarve (Portugal) el setembre de 2019. Aquest llibre està dedicat, *in memoriam*, a Maria Teresa Lino, una de les fundadores de REALITER.

Tots podem testimoniar que aquesta Jornada, que va aportar geografies des d'Orient Mitjà fins a Sud-amèrica, idiomes, dominis i metodologies, va impulsar perspectives que valoren i motiven el treball terminològic com un escenari primordial per a la comunicació i amb un impacte social molt rellevant. Va haver-hi aproximadament set dotzenes de participants procedents de diverses parts del món (el Canadà, diversos països sud-americans, alguns del nord d'Àfrica, Angola,



Font: REALITER

Orient Mitjà, el nord d'Europa i tots els països i regions de parla romànica d'Europa). Això constata l'interès pel tema, la possibilitat de difusió i la visibilitat que l'esdeveniment va proporcionar als participants.

Les reunions científiques anuals són una de les activitats habituals de REALITER. Aquesta xarxa té una activitat constant i molt significativa en la producció de lèxics en totes les llengües romàniques que la constitueixen i que estan disponibles en accés obert.

L'activitat de REALITER, amb gairebé tres dècades d'existència, es basa en la feina en col·laboració dels seus membres i compta amb el suport per a l'organització d'esdeveniments i la publicació de lèxics dels organitzadors i amb el suport permanent del Ministeri de Cultura francès a través de la Délégation Générale à la Langue Française et aux Langues de France (DGLFLF).

MANUEL CÉLIO CONCEIÇÃO
Universidade do Algarve

Els Espais Terminològics analitzen els reptes de la terminologia de la crisi climàtica i la meteorologia

El dijous 21 d'octubre es van dur a terme, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, els Espais Terminològics 2021, organitzats pel TERMCAT i dedicats aquest any a la terminologia de la crisi climàtica i la meteorologia.

Amb el títol «Al cel i a la terra, termes pertot», el programa de la jornada va incloure la participació d'experts del sector, que van poder compartir amb terminòlegs i lingüistes els reptes terminològics que es troben en l'exercici de la recerca o de la divulgació. La jornada es va poder seguir també en directe per internet (vídeo disponible a <https://www.youtube.com/watch?v=hVTCXsL3Jbc>).

En la inauguració de la jornada la presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans i del Consell Supervisor del TERMCAT, Teresa Cabré, va destacar especialment l'interès de la temàtica escollida, en què s'encreuen les necessitats de divulgació i d'especialització. El secretari de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, F. Xavier Vila, va fer notar la importància de disposar d'un centre de terminologia com el TERMCAT en el marc de la política lingüística de la llengua catalana i va fer referència a l'encert de plantejar ocasions com la de la jornada, en què es fa més evident que mai el treball de col·laboració entre experts de cada àmbit i el TERMCAT per a la fixació terminològica. El director del TERMCAT, Jordi Bover, va destacar que era el primer cop que els Espais Terminològics tenien com a protagonistes els especialistes, que són els usuaris finals de la terminologia,

atès que no s'hi abordava un tema lingüístic transversal, com en les darreres edicions, sinó la terminologia en un àmbit d'especialitat concret. També va convidar tots els assistents a participar-hi i a plantejar totes les propostes i iniciatives que puguin ajudar a oferir una terminologia de qualitat per al sector.

La intervenció inicial va anar a càrrec de M. Carme Llasat, catedràtica de Física de l'Atmosfera de la Universitat de Barcelona, que va oferir una amena presentació en què a partir de textos clàssics amb referències meteorològiques va anar plantejant diversos casos terminològics en què calia aprofundir tant

des del punt de vista conceptual com denominatiu.

A continuació va intervenir Eliseu Vilaclara, director del Servei Meteorològic de Catalunya, la institució de referència de l'àmbit a Catalunya. En la seva presentació va fer un recorregut des d'una perspectiva més personal fins a un plantejament més global, en què va destacar la col·laboració que ja hi ha hagut en certs casos entre experts i terminòlegs per establir la terminologia de l'àmbit, així com les dificultats i consensos d'aquesta col·laboració.

La taula rodona que va seguir va permetre posar en debat com encaren els reptes de la divulgació



Font: TERMCAT



Font: TERMCAT

del coneixement i la terminologia especialitzada als meteoròlegs de diversos mitjans de comunicació de diferents àmbits professionals i geogràfics. Mònica Usart (RAC1 i RAC105), Tomàs Molina (TV3) i Sònia Papell (TVE Catalunya) van destacar en les seves intervencions les limitacions que imposen les condicions de treball en els mitjans de comunicació, en què la restricció temporal és clau i es prioritzen aspectes d'entreteniment i de divulgació per davant de la precisió. Amb tot, també van poder exposar algunes de les estratègies compartides per mirar de mantenir el rigor en

la mesura que les condicions ho permeten. Amb la participació del públic es va debatre sobre l'oportunitat d'incloure variants dialectals d'ús més restringit sense caure en la folklorització.

Finalment, la jornada es va cloure amb la presentació del Portal Terra (<https://terra.termcat.cat/>), que s'afegeix als diversos recursos temàtics que s'ofereixen des del web del TERMCAT i que agrupa en un sol entorn els diversos recursos terminològics d'interès per als experts d'aquest sector.

Els Espais Terminològics són una trobada de caràcter biennal que

organitza el TERMCAT per afavorir el diàleg i l'intercanvi de coneixement en aspectes relacionats amb la pràctica terminològica. L'edició d'aquest any ha estat ja la setena i, com en les ocasions anteriors, es preveu publicar les actes de la jornada dins de la col·lecció «En Primer Terme» (<https://www.termcat.cat/ca/colleccio-primer-terme>).

F. XAVIER FARGAS VALERO
TERMCAT,
Centre de Terminologia

El sistema arText claro: un auxiliar per a la redacció de textos administratius en llenguatge planer

El llenguatge planer és un corrent que defensa que els textos que s'adrecen a la ciutadania siguin redactats en un llenguatge més senzill i transparent. Aquest corrent adquireix una rellevància especial en el marc de la modernització del llenguatge jurídic i administratiu, un dels grans reptes de l'Administració espanyola (Cassany, 2005; Montolío, 2012; da Cunha, 2020; Bayés, 2021; Badía, en línia). Per aquest motiu, en els darrers anys s'han elaborat guies i manuals que tenen com a objectiu ajudar a redactar en llenguatge planer els textos adreçats a la ciutadania, perquè compregui millor el missatge que se'ls vol transmetre i, així, pugui exercir els seus drets i complir les seves obligacions. Alguns exemples per al castellà són les publicacions de la Comisión Europea (2015), Carretero *et al.* (2017) i Montolío i Tascón (2017).

En el cas del català, hi ha hagut iniciatives sobre llenguatge jurídic i la seva modernització des de 1976 (Arnall, 2020a). Tanmateix, encara que alguns dels manuals sobre redacció jurídica en català contenen «criteris de redacció planera» (Arnall, 2020b, p. 86), hi ha mancances en relació amb la creació de materials sobre redacció i llenguatge planer (Gelpí, 2008).

Malgrat aquestes aportacions meritòries, són escassos els treballs que estableixen sinergies entre el llenguatge planer i la tecnologia. En aquest context, hem desenvolupat arText claro, el primer redactor assistit per ajudar el personal de



Font: Captura de pantalla del web principal d'arText (<http://sistema-artext.com/>)

l'Administració pública a escriure textos en castellà i en llenguatge planer dirigits a la ciutadania. Aquesta eina tecnològica s'ha gestat en el marc d'un projecte d'investigació finançat en la convocatòria 2018 de Projectes R+D del Subprograma Estatal de Generació de Coneixement del Ministeri de Ciència i Innovació. Aquest projecte es desenvolupa a la Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED), en el marc del grup de recerca ACTUALING i amb la col·laboració del grup IULATERM, de l'Institut de Lingüística Aplicada (IULA) de la Universitat Pompeu Fabra (UPF).

L'eina es pot utilitzar de manera gratuïta i està disponible en línia. Per començar a utilitzar-la, cal accedir a: <http://sistema-artext.com/>. A la pantalla inicial, s'ha de clicar el botó «Textos en lenguaje claro»

i, a continuació, seleccionar «Texto administrativo dirigido a la ciudadanía». D'aquesta manera, l'usuari entra a l'editor en línia on es pot començar a redactar el text. Aquest editor inclou tres mòduls:

- Mòdul I. Ajuda a estructurar el document mitjançant la indicació dels apartats i dels continguts prototípics dels textos administratius en general.
- Mòdul II. Inclou una barra superior d'eines amb un corrector ortogràfic i opcions de format.
- Mòdul III. Revisa el text escrit per l'usuari: marca qüestions lingüístiques que interfereixen amb les recomanacions sobre llenguatge planer més habituals per al castellà i ofereix propostes alternatives. Aquestes recomanacions tenen a veure amb tres nivells de la llengua:

- a) Discursiu. Per exemple: es marquen paràgrafs-oració, oracions i paràgrafs llargs, i connectors repetits.
- b) Morfosintàctic. Per exemple: es marquen formes verbals en veu passiva, en gerundi i en futur de subjuntiu.
- c) Lèxic. Per exemple: es marquen sigles sense desplegar la primera vegada que apareixen, termes difícils d'entendre, llatínismes i expressions arcaiques.

El sistema arText claro no emmagatzema en el seu servidor textos escrits pels usuaris. Per això, per guardar un document, cal exportar-lo a local en qualsevol dels formats que ofereix (arText, Open Office Writer, Microsoft Word, PDF, TXT i HTML). Per importar posteriorment un document a arText claro, cal haver-lo guardat amb l'extensió arText.

Com a treball futur, ens plantejarem tres línies de treball: a) adaptar arText claro al català, b) dur a terme

estudis d'avaluació de la comprensió dels textos escrits amb arText claro per part dels destinataris, i c) implementar el sistema a dependències de l'Administració pública espanyola.

IRIA DA CUNHA
Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED)

Bibliografia

- ARNALL, Anna (2020a). «Bibliografia i recursos sobre el llenguatge jurídic català: d'on venim i cap a on anem?». Blog *Revista de Llengua i Dret* [en línia]. <<https://eapc-rld.blog.gencat.cat/2020/04/23/bibliografia-i-recursos-sobre-el-llenguatge-juridic-catala-don-venim-i-cap-a-on-anem-anna-arnall-duch/>> [Consulta: 12 octubre 2021].
- (2020b). *Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. [Tesi doctoral]
- BADÍA, Javier «Sobre el lenguaje claro». A: *Lenguaje administrativo* [en línia]. <<http://lenguajeadministrativo.com/sobre-el-lenguaje-claro/>> [Consulta: 23 octubre 2021].
- BAYÉS, Marc (2021). *Análisis del impacto de una selección de (meta)indicaciones de redacción clara en la percepción de claridad de un documento administrativo: estudio de caso*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]
- CARRETERO, Cristina; PÉREZ, Jorge M.; LANNE-LENNE, Luis; DE LOS REYES, Gemma (2017). *Lenguaje Claro. Comprender y hacernos entender*. Sevilla: Instituto de Lectura Fácil; Madrid: Clarity.
- CASSANY, Daniel (2005). «Plain Language in Spain». *Clarity*, 53, p. 41-44.
- COMISIÓN EUROPEA (2015). *Cómo escribir con claridad*. Luxemburg: Oficina de Publicaciones de la Unión Europea.
- DA CUNHA, Iria (2020). *El discurso del ámbito de la Administración: Una perspectiva lingüística*. Granada: Comares.
- GELPÍ, Cristina (2008). «Recursos en línia per a l'aprenentatge del llenguatge jurídic en català: tipus, usuaris i accessibilitat». *Revista de Llengua i Dret*, 49, p. 11-25.
- MONTOLÍO, Estrella (2012). «La modernización del discurso jurídico español impulsada por el Ministerio de Justicia. Presentación y principales aportaciones del Informe sobre el lenguaje escrito». *Revista de Llengua i Dret*, 57, p. 95-121.
- MONTOLÍO, Estrella; TASCÓN, Mario (2017). *Comunicación Clara: Guía Práctica*. Madrid: Ayuntamiento de Madrid.

Alain Rey (1928-2020)



Alain Rey, un veritable terminologue

BRUNO DE BESSÉ

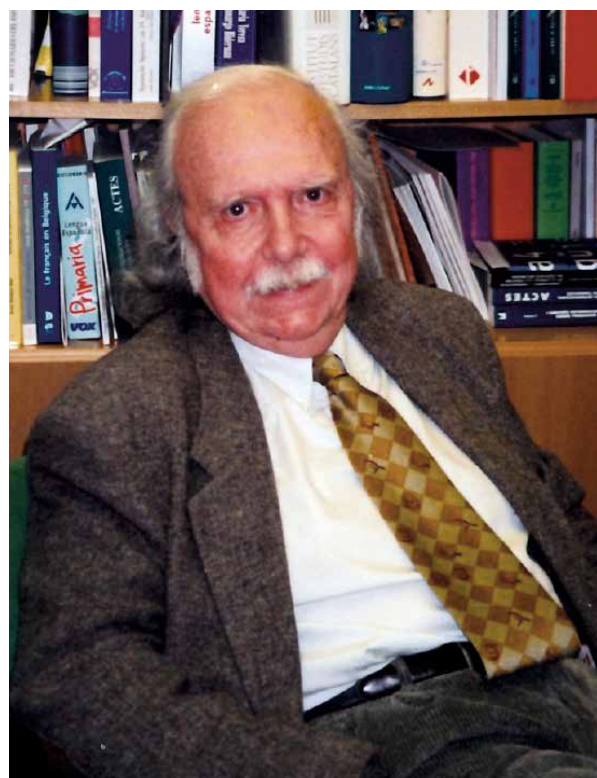
Professor emèrit de la Universitat de Ginebra
Bruno.DeBesse@unige.ch

TERMINÀLIA 24 (2021): 80-82 · DOI: 10.2436/20.2503.01.170
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Tous les francophones connaissaient Alain Rey, qui incarne pour le grand public la passion du faiseur de dictionnaire. Les journalistes vont même jusqu'à le considérer comme le « roi des mots » ou le « pape des mots ». C'est dire l'importance qu'il a dans le coeur des francophones qui entretiennent avec leur langue une relation affective bien particulière.

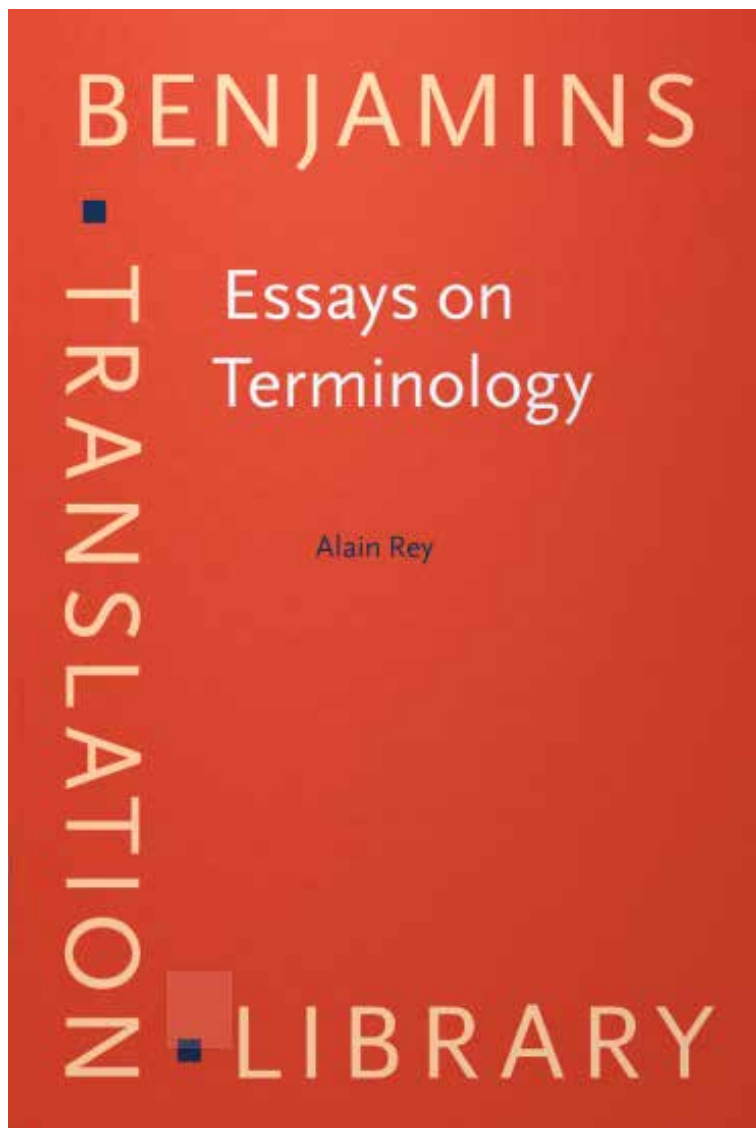
Il n'est malheureusement pas possible d'évoquer en détail l'importante carrière lexicographique d'Alain Rey. On ne peut non plus faire un portrait détaillé de l'éminent lexicologue qu'il fut également. Mais il faut malgré tout rappeler que son nom est étroitement associé à quelques ouvrages particulièrement prestigieux: *Le Petit Robert*, *Le Grand Robert de la langue française*, *Le Dictionnaire historique de la langue française*. Alain Rey a profondément marqué la lexicographie française de la deuxième moitié du XX^e siècle. Son œuvre, c'en est une, est comparable à celle d'Émile Littré ou de Pierre Larousse. La bibliographie d'Alain Rey donne une bonne idée du nombre et de la richesse des publications de cet amoureux des mots.

Compte tenu de sa lourde hérédité lexicographique, il n'est pas surprenant qu'Alain Rey occupe une place à part dans le petit monde de la terminologie et de la terminographie françaises et francophones. Comme tous



Alain Rey

Font: IULA



ceux qui apportent à la connaissance scientifique une contribution originale, il est tout naturellement atypique et inclassable.

Alain Rey est un véritable terminologue, ce qui n'est pas monnaie courante. En effet, les vrais terminologues, c'est-à-dire les « spécialistes de la terminologie théorique », pour reprendre une des définitions de ce mot donnée par le *Grand Robert de la langue française*, ne sont pas très nombreux. Alain Rey fait partie des sources d'irrigation de la pensée dans ce domaine. Il a ainsi joué un rôle décisif dans la distinction des sens du mot terminologie, et a notamment contribué à bien séparer la terminologie de la terminographie. De même, il a bien mis en évidence la différence entre l'activité terminographique véritable et la description lexicographique spécialisée.

La publication de *La terminologie: noms et notions* fut l'occasion pour Alain Rey de montrer que la terminologie est une discipline jeune et pleine d'avenir qui, pour s'épanouir, doit puiser son énergie au plus profond de l'histoire des idées.

À l'époque où il était de bon ton de saluer la naissance d'une nouvelle discipline, Alain Rey n'hésitait pas à remonter le cours de l'histoire et à chercher les origines de la réflexion terminologique dans Platon et Aristote. Même si le mot *terminologie* est finalement assez récent en français, la terminologie occupe une place particulière dans l'archéologie du savoir. L'histoire des termes, non considérés comme de simples formes linguistiques, mais comme des signes étroitement associés à des contenus conceptuels particuliers, fait de la terminologie un instrument privilégié d'étude de l'histoire des connaissances.

Alain Rey ne s'est jamais laissé séduire par les nombreuses tentatives de dispersion qui ont traversé la terminologie. Il sait que la profession de lexicographe, comme celle de terminographe, suppose de la constance, de l'endurance, de la résistance, de la persévérance, de l'obstination, de la régularité, de la ténacité, de l'opiniâtreté. Mais cela ne suffit pas. La monotonie et l'ennui guettent inévitablement le lexicographe et le terminographe. Ils doivent aussi être des auteurs et faire preuve de créativité.

Sans doute peut-il sembler tout naturel qu'un lexicographe s'intéresse à la terminologie. Pourtant la plupart des lexicographes n'ont pas d'affinités particulières pour la terminographie et encore moins pour la terminologie. Alain Rey est sans doute un des rares lexicographes à avoir une vision des faits lexicaux englobant le lexique de la langue générale et celui des langues de spécialité. Il sait mieux que quiconque qu'il est impossible de

séparer les mots et les termes, et qu'il existe un grand nombre d'unités lexicales qui sont tantôt des mots, tantôt des termes.

Il convient également de souligner l'importance des travaux d'Alain Rey dans deux domaines qui intéressent le lexicographe, le lexicologue, le terminographe, le terminologue: la norme et la néologie. Alain Rey a en effet contribué à clarifier la problématique de la norme linguistique, entretenue par les francophones depuis plus de trois-cents ans. Il s'est également intéressé aux implications linguistiques de la normalisation technique, au réglage et au fonctionnement des discours de spécialité. De même, au delà de l'interminable recensement des mots, des termes et des sens nouveaux, il connaît de l'intérieur les mouvements et les mécanismes néologiques, et d'une manière générale la dynamique des langues

Alain Rey a participé à de nombreux colloques de terminologie. Il a toujours généreusement répondu à l'appel des différents organisateurs qui étaient à la

Alain Rey, un véritable terminologue

BRUNO DE BESSÉ

recherche de stimulations intellectuelles. Il saisissait l'occasion de ces rencontres pour livrer le fruit de ses réflexions terminologiques, en dehors des modes passagères, en se distinguant par la perspicacité et l'originalité de ses propos.

Avec le temps, d'articles en ouvrages, par petites touches successives, Alain Rey a tout d'abord marqué les limites de la terminologie, puis, après avoir balisé rigoureusement le terrain, il a progressivement entrepris la mise au point d'un programme de prospection qui peut se résumer ainsi: « *La terminologie relève à la fois de la linguistique, de la lexicologie de la logique, de la théorie de la connaissance (épistémologie), de la sémiotique (notamment de la sémantique et de la pragmatique)* ».

Alain Rey a participé aux activités terminographiques et aux réflexions terminologiques, en dehors du cadre universitaire traditionnel. L'intérêt que porte Alain Rey à la terminologie ne s'inscrit pas dans un plan de carrière. Alain Rey n'avait nul besoin de publier des articles

ou des ouvrages dans un domaine assez méconnu et qui souffre en outre d'une image peu flatteuse. Ses ouvrages lexicographiques lui ont largement donné toutes satisfactions. Un éminent spécialiste des mots et des termes, comme Alain Rey, n'était pas à la recherche d'une notoriété fondée sur les index de citations

J'ai fait la connaissance d'Alain Rey il y a plus de 50 ans, un samedi après-midi à la Sorbonne. Depuis lors, les occasions de se rencontrer et de travailler ensemble ont été très nombreuses : conférences, colloques, publications... Je revois, avec émotion et nostalgie, le long film des activités qui nous ont réunis, à Paris, à Québec, à Montréal, à Luxembourg, à Genève... Je n'oublie pas les nombreux déjeuners et dîners que nous avons partagés...

Alain Rey nous a quittés il y a un peu plus d'un an, mais il continue d'illuminer le paysage lexicographique, terminologique et linguistique et je parle de lui au présent. ✿



BRUNO DE BESSÉ

Catedràtic emèrit de lingüística de la Universitat de Ginebra, especialista en terminologia i lexicografia. Està vinculat a la Unitat de Francès de la Facultat de Traducció i Interpretació, de la qual actualment n'és professor honorari. Ha estat director de diversos diccionaris, com *Le Robert Dictionnaire Junior* o el *Dictionnaire de la presse écrite* et

audiovisuelle Espagnol-Français-Italien-Portugais-Roumain. Conjuntament amb Juan-Carlos Sager i Blaise Nkwenti-Azeh, fou responsable del « Glossary of terms used in terminology » (*Terminology* vol. 4.1., 1997). És autor del pròleg del llibre d'Alain Rey, *Essays on terminology* (1995).

Alain Rey, una vida dedicada al lèxic

ALBERT MORALES MORENO
Consell de Redacció
albert.morales@unige.ch

TERMINÀLIA 24 (2021): 83-84 · DOI: 10.2436/20.2503.01.171
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

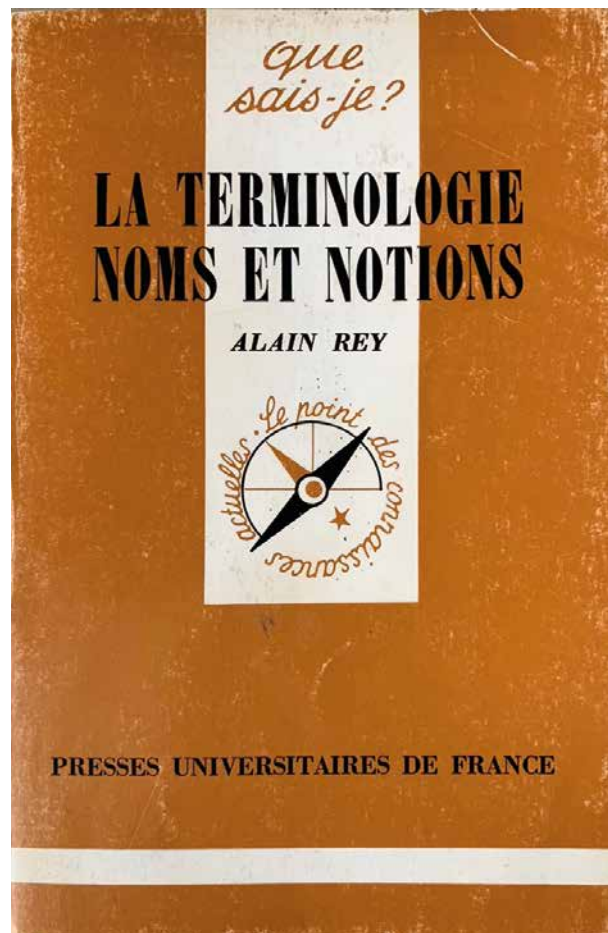
«On croit que l'on maîtrise les mots,
mais ce sont les mots qui nous maîtrisent»
Alain Rey

L'insigne lingüista i semiòleg Alain Rey va morir a París el 28 d'octubre de 2020 a l'edat de 92 anys, després de tota una vida dedicada als mots, tant des del punt de vista teòric com des del seu vessant professional de lexicògraf. El comunicat de la seva mort, que van publicar conjuntament l'editorial Le Robert i la seva vídua, Danièle Morvan, el reconeix com «tresor nacional vivent», que encarnava per als francesos «llur llengua, una llengua viva, una llengua en moviment, oberta al món, rica i plural».

Va néixer el 30 d'agost de 1928 a la comuna de Pont-du-Château, al departament Auvergne-Rhône-Alpes. Va cursar estudis de ciències polítiques, lletres i història de l'art a l'Institut d'études politiques de París (més conegut com a Sciences Po), centre adscrit actualment a l'Alliance Sorbonne Paris Cité.

Des de 1952, el nom d'Alain Rey va indiscutiblement associat al de l'advocat algerià Paul Robert. Aquell any va començar a col·laborar en la redacció del *Le Grand Robert*, el nou diccionari «alfabètic i analògic» de la llengua francesa en sis volums que veuria la llum l'any 1964. Rey va ser un dels primers a integrar-se en l'equip de treball del diccionari després de contestar a l'anunci que Paul Robert havia publicat a la secció de classificats del diari per a trobar lingüistes per al seu equip.

Allà mateix va conèixer Josette Debove, provinent de Calais, que s'havia format com a lingüista a la Sorbonne i havia començat la seva carrera com a professora de francès a secundària. Es van casar l'any 1954 i van treballar plegats en nombrosos projectes. Josette Rey Debove va desenvolupar també la seva pròpia trajectòria com a especialista en semàntica i lexicografia,



Alain Rey, una vida dedicada al lèxic

ALBERT MORALES MORENO

reconeguda internacionalment, fins que l'any 2005 va morir a Senegal.

Alain Rey va ser redactor de *Le Grand Robert* fins al 1959 i, entre 1959 i 1964, va esdevenir-ne el secretari general de la redacció. A continuació, entre 1964 i 1969, va dirigir la redacció de les obres *Le Petit Robert* i *Le Petit Robert 2*. Durant els anys vuitanta i noranta va exercir de director literari i de redacció dels diccionaris de *Le Robert*. Va coeditar l'*Encyclopaedic Dictionary of Semiotics* (3 volums, 1986) i la revista científica anual *Lexicographica*. També va ser redactor i autor d'altres obres lexicogràfiques i enciclopèdiques: *Le Petit Robert des noms propres*, *Dictionnaire du français non conventionnel*, *Dictionnaire des littératures de langue française*, *Le Dictionnaire historique de la langue française*, *Le Nouveau Petit Robert*, *Petite encyclopédie de l'art*, *Dictionnaire des écrivains de langue française* i *Dictionnaire amoureux du diable*.

Rey va transmetre els seus coneixements, experiència lexicogràfica i passió per la llengua a les aules de l'Indiana University de Bloomington el curs 1969-1970 i a les de la Universitat Paris III-Nouvelle Sorbonne entre 1973 i 1980. Tot i que la vida professional estava centrada en el món editorial, el contacte amb la universitat i la recerca va ser constant.

A més, va saber divulgar amb un llenguatge planer i accessible a tots els públics la seva erudició i el seu delit per les llengües en el mitjà de comunicació: entre 1993 i 2006 a l'espai radiofònic de France Inter *Le mot du jour* (el qual després es va rebatejar com a *Le mot de la fin*); entre 2004 i 2005 a l'espai televisiu *Démo des mots* del telenotícies vespre de France 2 (i, des de 2007, al canal Europe 1); i, des de 1998 fins a la seva mort, a les publicacions *Le Magazine Littéraire* i *SENSO*.

Va ser membre del *Conseil International de la Langue Française*, i membre i antic president de la comissió de terminologia i neologia del ministeri de Cultura i Comunicació del govern francès.

Gràcies a la seva brillant trajectòria científica i professional, i al seu carisma, va rebre nombrosos honors

i premis. Els governs francès, quebequès i belga el van condecorar com a *Officier de la Légion d'honneur*, *Commandeur de l'ordre national du Mérite*, *Commandeur de l'ordre des Arts et des Lettres*, *Chevalier de l'ordre national du Québec* i *Chevalier de la Couronne de Belgique*. A més, va rebre els guardons *Saintour de l'Académie française* (1971), el *Georges-Pompidou* (1984), el *Prix de la langue française* (1993) i el *Fernand-Mège de l'Académie de Clermont-Ferrand* (2003). La universitat de Montréal (Canadà) el va investir *doctor honoris causa* l'any 2008.

El seu llegat intel·lectual s'ha traduït en més de 40 llibres. En paral·lel, va signar nombrosos articles científics de lingüística, de crítica literària i de semiòtica. Destaquem aquí algunes de les seves monografies, de referència per a la lexicologia, la lexicografia i la terminologia.

- *Littre, l'humaniste et les mots*. París : Gallimard, 1970.
- *La Lexicologie : Lectures*. París : Klincksieck, 1970.
- *Théories du signe et du sens*. 2 vol. París : Klincksieck, 1973-1976.
- *Le Lexique : Images et modèles*. París : Armand Colin, 1977.
- *La terminologie : Noms et notions*. París : PUF, *Que sais-je ?*, 1979.
- *Encyclopédies et dictionnaires*. París : PUF, *Que sais-je ?*, 1982.
- *Essays on Terminology*. Amsterdam : John Benjamins, 1995.
- *Mille ans de langue française. Histoire d'une passion*, amb Frédéric Duval i Gilles Siouffi. París: Perrin, 2007.
- *L'amour du français : contre les puristes et autres censeurs de la langue*. París : Denoël, 2007.
- *Hommage aux mots. L'intelligence des dictionnaires*. París: Hermann, 2018. ✿

Nota

Podeu accedir al llibret d'homenatge que ha editat en obert *Le Robert*: <https://en.calameo.com/read/005158893b6609b71cd19>

Activitats i publicacions de la Societat Catalana de Terminologia

Activitats

XIX Jornada de la SCATERM. «La terminologia a peu carrer. Reptes després de quaranta anys de normalització lingüística». Institut d'Estudis Catalans. 26 de maig de 2022 (activitat presencial i en línia)

Publicacions

- * Revista **TERMINÀLIA**. Té periodicitat semestral i constitueix l'instrument de divulgació científica de la SCATERM.
- * *Bulletí de la Societat Catalana de Terminologia*. És una publicació bimestral en línia que s'ha editat regularment des del mes de març de l'any 2007 fins al mes de desembre de l'any 2014. S'adreça especialment als socis de la SCATERM i, en general, a totes les persones que estan interessades en la terminologia.
- * Col·lecció «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia». Aplega treballs derivats de les activitats més rellevants organitzades per la SCATERM, especialment les de les jornades i els seminaris anuals:

SÀNCHEZ FÈRRIZ, Miquel-Àngel; MATEU, Rosa (cur.) (2018). *La ciència en català: des del segle XIII fins avui*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 6) [Publicació electrònica]

FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.) (2019). *Gramàtica, esport i terminologia*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 7) [Publicació electrònica]

FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.) (2021). *Viquipèdia i terminologia*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 8) [Publicació electrònica]



- * Col·lecció «Eines de Terminologia». Aplega els treballs guanyadors del Premi de la Societat Catalana de Terminologia:

GRESA BARBERO, Deva (2016). *Estudi d'implantació terminològica. La gastronomia del Pròxim Orient i el nord d'Àfrica als restaurants de Gràcia i l'Eixample de Barcelona*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Eines de Terminologia; 1) [Publicació electrònica] [Premi de la Societat Catalana de Terminologia 2014]



MORTE SÀNCHEZ, Meritxell (2021). *La neologia de ciberseguretat en la llengua catalana*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Eines de Terminologia; 2) [Publicació electrònica] [Premi ex aequo de la Societat Catalana de Terminologia 2020]

ARNAU GARCIA, Mariona (2021). *Adaptació del Diccionari casteller del TERMCAT al públic infantil*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia. (Eines de Terminologia; 3) [Publicació electrònica] [Premi ex aequo de la Societat Catalana de Terminologia 2020]

Podeu consultar el web de la SCATERM per concretar i actualitzar dates i informacions. Pel que fa a l'adquisició de les nostres publicacions podeu consultar el Portal de publicacions de l'IEC.

Normes de presentació d'originals

Llengües. Les propostes d'articles enviades han de ser en català o en anglès. Es poden acceptar també originals en espanyol i en francès.

Formats. Els articles s'han d'enviar en qualsevol format de processador de textos, preferentment MS Word o Open Office. L'arxiu ha d'incloure tot el contingut (títol, autoria, cos de l'article, imatges, taules, bibliografia, annexos, notes, resums i paraules clau) en la distribució prevista.

Extensió màxima. L'extensió màxima del document, incloent-hi imatges, resums i bibliografia, no pot excedir els 7.000 mots.

Tipus de lletra. Per al cos de l'article i la bibliografia, cal fer servir la lletra Times New Roman de 12 punts. Les citacions textuais, si són breus, van inserides en el text i es componen en regular rodona i entre cometes baixes («»); i, si són llargues, van entrades i es componen en regular rodona de la família Times New Roman d'11 punts. Les notes, si n'hi ha, van en Times New Roman de 10 punts.

Apartats. Els títols dels apartats han d'anar numerats (exemple: I, I.I, I.I.I, I.I.2...), amb el mateix cos de lletra, en negreta rodona. La primera línia de cada paràgraf ha d'anar entrada.

Interlineat. A un espai i mig, en tots els casos. Els paràgrafs no se separen amb cap interlineat extra. Cal deixar una línia en blanc entre títol i text i dues línies entre text i títol.

Resums i paraules clau. Cal incloure un resum de l'article en català i un altre en anglès (com a màxim, de setanta paraules cadascun) i una llista de paraules clau en català i en anglès (com a màxim, sis paraules per llengua). Si l'article és en espanyol o en francès també s'ha d'incloure el resum i la llista de paraules clau en la llengua original (i en aquest cas, en que hi ha tres resums, com a màxim de cinquanta paraules cadascun).

Gràfics. El material de suport gràfic (taules, gràfics, esquemes, fotografies, figures) inclòs en l'article s'ha de presentar també en arxius independents separats del text, preferentment en format TIFF o JPEG, i amb una resolució mínima de 300 ppp.

Notes. Com a criteri general, no hi ha d'haver notes. Si no es pot evitar, es poden posar un màxim de vuit notes breus al final del text i una única nota que remeti al títol de l'article, per fer referència a projectes, premis o dedicatòries.

Bibliografia. Les referències bibliogràfiques que hagin de figurar dins el text han d'aparèixer entre parèntesis de la manera següent: (Cognom de l'autor/a, any, p. 000-000).

Al final de l'escrit hi ha d'haver les referències bibliogràfiques completes, ordenades alfabèticament segons els exemples següents. Cal fer-hi constar el nom dels autors desenvolupat i no només la lletra inicial.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). *Títol del llibre*. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol del capítol». A: COGNOM, Nom; COGNOM, Nom. *Títol del llibre*. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, p. 000-000.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol de l'article». *Títol de la Revista*, volum de la revista, número de la revista (tal com s'indica en l'original), p. 000-000.

Títol del diccionari (any). Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). *Títol* [en línia]. Lloc d'edició: Editorial. [Consulta: dia mes any].

Abreviatures. Per a la bibliografia, cal unificar les abreviatures amb les formes següents (tant si són en singular com en plural): ed. (editor/a o editors/ores), dir. (director/a o directors/ores), coord. (coordinador/a o coordinadors/ores), p. (pàgina o pàgines).

Sigles. Es recomana reduir al màxim l'ús de sigles en el cos de l'article. Quan n'hi hagi, cal assegurar que la primera vegada que hi surtin ho facin acompanyant la forma lèxica desenvolupada. Si s'usen sigles per referir-se a fonts bibliogràfiques, cal indicar-ho també en la bibliografia final.

Autoria. El nom complet de l'autor o autora del treball va a la primera pàgina de l'article, amb indicació de l'adscripció institucional i l'adreça electrònica. El Consell de Redacció lliurarà una còpia anònima de l'article als avaluadors externs. Quan la tramesa sigui acceptada per a la publicació, els autors hauran de lliurar un currículum breu de presentació (150 paraules, per a autoria individual, i, com a màxim, 80 paraules per a autoria col·lectiva) i una fotografia de mida carnet en format JPEG, i amb una resolució mínima de 300 ppp. En el cas de l'autoria col·lectiva, es demana preferiblement una única fotografia que inclogui tots els autors.

Crida d'articles

Els articles, que han de ser originals i inèdits, són avaluats per revisors externs designats pel Consell de Redacció de la revista. En cas que s'accepti la proposta, els autors poden rebre suggeriments de modificació.

Les propostes han de seguir les normes de presentació d'originals de la revista.

Els autors han d'enviar les seves propostes per correu electrònic a terminalia@iec.cat. Alternativament, es poden registrar en el sistema electrònic de gestió de la revista (Open Journal System), a <http://revistes.iec.cat> o a <http://terminalia.iec.cat>, i penjar-hi les trameses.



Per al número 27 (juny 2023)

Tramesa d'articles: fins al 30 de juny de 2022

Resultats de la selecció: fins al 15 de setembre de 2022

Versió final: fins al 15 d'octubre de 2022

Publicació de la revista: juny de 2023

Per al número 28 (desembre 2023)

Tramesa d'articles: fins al 31 de desembre de 2022

Resultats de la selecció: fins al 28 de febrer de 2023

Versió final: fins al 31 de març de 2023

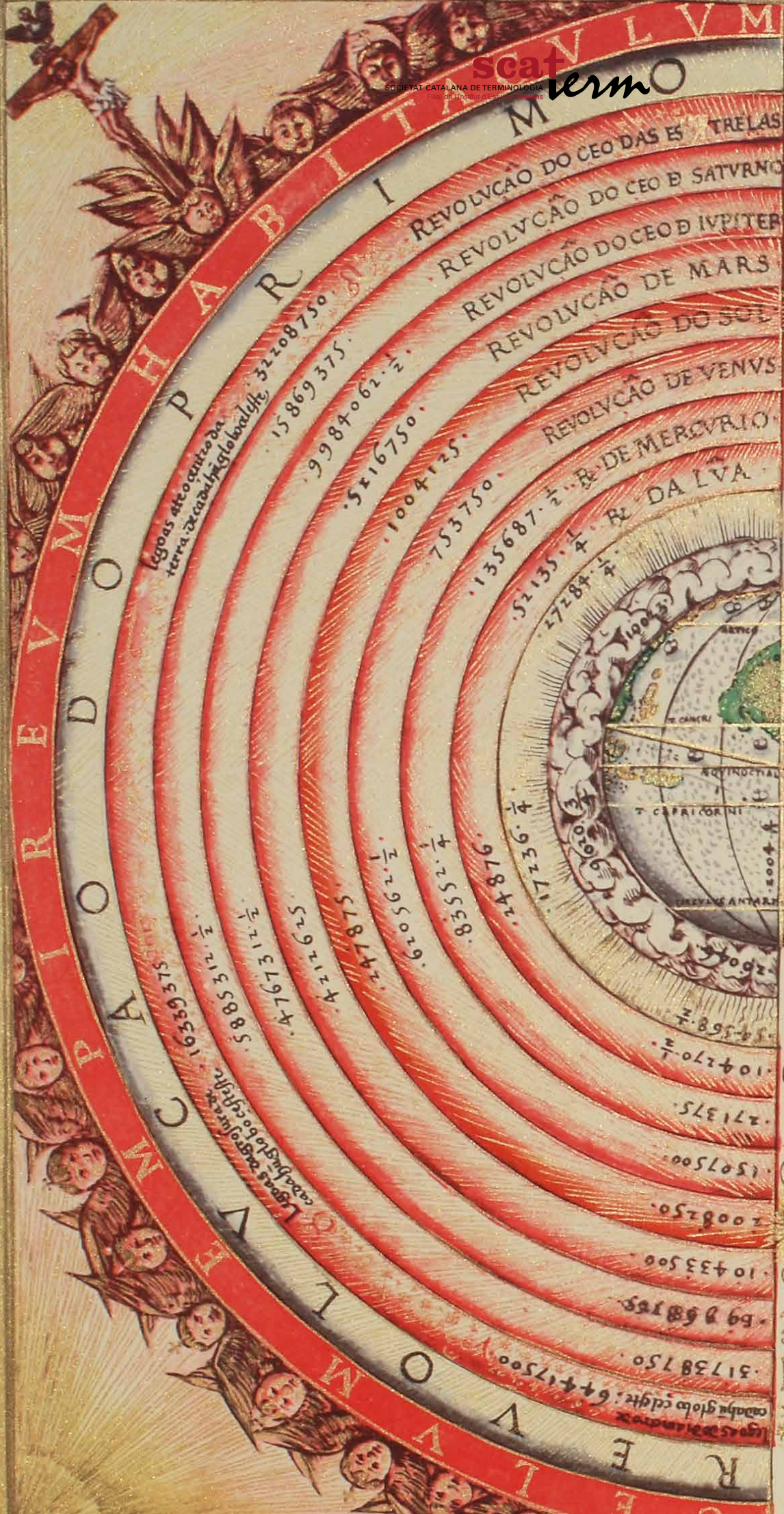
Publicació de la revista: desembre de 2023



Protecció de dades personals

L'Institut d'Estudis Catalans (IEC) compleix el que estableix el Reglament general de protecció de dades de la Unió Europea (Reglament 2016/679, del 27 d'abril de 2016). De conformitat amb aquesta norma, s'informa que, amb l'acceptació de les normes de publicació, els autors autoritzen que les seves dades personals (nom i cognoms, dades de contacte i dades de filiació) puguin ser publicades en el corresponent volum de *Terminalia*.

Aquestes dades seran incorporades a un tractament que és responsabilitat de l'IEC amb la finalitat de gestionar aquesta publicació. Únicament s'utilitzaran les dades dels autors per a gestionar la publicació de *Terminalia* i no seran cedides a tercers, ni es produiran transferències a tercers països o organitzacions internacionals. Un cop publicades a *Terminalia*, aquestes dades es conservaran com a part del registre històric d'autors. Els autors poden exercir els drets d'accés, rectificació, supressió, oposició, limitació en el tractament i portabilitat, adreçant-se per escrit a l'Institut d'Estudis Catalans (carreter del Carme, 47, 08001 Barcelona), o bé enviant un correu electrònic a l'adreça dades.personals@iec.cat, en què s'especifiqui de quina publicació es tracta.



FIGV
DO
COR
FOGO
AR
CE
TE